RE(VIZE) KRAJINY

Kateřina Beránková
Vojtěch Janeba
Anežka Vonášková

V

V zimním semestru 2020/2021 jsme v ateliéru Salzmann/Bečvářová zpracovávali studii pro území Železného Újezdu. Jedná se o malou vesnici, ležící v okrese Nepomuk v Plzeňském kraji. Její název vypovídá o dávné historii, spojené s těžbou železné rudy. Vesnice se nachází v chráněné krajinné oblasti Brdy a v přírodní zóně Natura 2000.

Do tohoto úkolu jsme se rozhodli jít v trojčlenné skupině, protože "víc hlav víc ví". Víme, že obor krajinářské architektury vyžaduje diskuzi a různé úhly pohledů. Nikdy nebudeme pracovat sami. Jsme vizionáři, kteří by měli definovat a prezentovat kvality míst i kvality a znalosti lidí, kteří je obývají. Měli bychom inspirovat a především spojovat. Žijeme v atomizovaném světě. Ve snaze o jeho pochopení jsme si jej rozdělili na nejmenší části. Je třeba zase začít chápat celek!

V rámci společně stráveného času na řešeném území jsme začali snít. Začali jsme přemýšlet a diskutovat o jeho budoucí podobě. Odvážili jsme se pojmenovat obavy, týkající se našeho budoucího života. Ne jen tady, na území Železného Újezdu, ale na celém světě. Je možné vytvořit vzorový projekt, jak znovu žít v krajině? Znovu nalézat prastaré poznání o elementární souvztažnosti člověka a přírody, projevující se v podobě kulturní krajiny?

Obor krajinářské architektury složitě navazuje na poslední epochu, která se krajině komplexně věnovala, bylo jí baroko. To ovládalo a transformovalo krajinu k obrazu člověka. Po tři sta letech řešíme pravý opak. Musíme naše lidské konání přizpůsobit přírodě. Novým fenoménem se opět stává divočina, prapůvodní podoba krajiny. Nová AVANTGARDA už neoslavuje vítězství člověka nad přírodou. Platí účet, který příroda vystavila za lidskou pýchu. Zdědili jsme svět v zoufalém stavu. Ohrozili jsme samotnou existenci živočišného i rostlinného světa a zároveň jsme se naší činností stali nejohroženějším druhem na Zemi.

Už ale není čas zlobit se, obviňovat ty, kteří to způsobili, my už se musíme dívat dopředu. Máme poslední možnost zastavit globální destrukci, ale musíme začít hned.

V našem projektu se nejprve zastavujeme a rozhlížíme kolem sebe. Stále jsme obklopeni krásou a silou stvoření. Cítíme, že se doba změnila a mění se doslova před očima. Nacházíme se ve zcela průlomovém bodě moderní historie.

Nezbývá nám, než být odvážní a vystoupit ze zajetých kolejí. Dovolit si snít, hrát a pokládat provokující otázky. Stejně tak ale musíme být objektivní, rozumní a srozumitelně popisovat pozemskou situaci. Potřebujeme spojení vědy, umění, vzdělání, filozofie, ekonomie. Obrazně řečeno - nemusíme hledat novou planetu pro život. Stačí spravit a řádně spravovat tu, kterou máme.

Rozhodli jsme se zůstat tady na ZEMI. Přinášíme projekt, který zkoumá, nahlíží a diskutuje nad tématy, které je nutné otevírat. Nemáme odpovědi, ale máme velkou řadu otázek.

A tady je výsledek!

(RE) OBSAH

01 str. 07- 29

ŠIRŠÍ VZTAHY
Umístění
Významné krajiné lokality
Brdy

02 str. 30- 45

PŘÍRODNÍ PODMÍNKY
Klima
Biologie půdy
Ovzduší
Geomorfologie
Geologie
Živočišné a rostlinné druhy

03 str. 46- 71

VODA
Vodní režim v krajině
Říční krajina (údolní niva a pramениště)
Povodí
Vodní toky
Plochy / mokřady

04 str. 72- 89

HISTORIE
Historický kontext
Typologie krajiny
Osy
Významná sakrální místa
Památkové zony
Plochy

05 str. 90- 119

ČLOVĚK V KRAJINĚ
Záměry v území
Hospodaření
Infrastruktura
Prostupnost
Dostupnost

Kateřina Beránková, Vojtěch Janeba & Anežka Vonášková - Atelier Salzmann, 2020/2021, FA ČVUT

ŠIRŠÍ VZTAHY

Umístění
Významné krajiné lokality
Brdy

Kateřina Beránková, Vojtěch Janeba & Anežka Vonášková - Ateliér Salzmann, 2020/2021, FA ČVUT

Ž

Železný Újezd je ves rozkládající se na planině nad Čižkovem. V současnosti je převážná část zástavby určena k rekreaci a trvale zde žije pouze okolo 140 obyvatel. Zachovalá venkovská sídla slouží převážně jako rekreační chaty. Výškovou dominantou pro celé území je rozhledna Na Skále (672 m n. m.), odkud je vynikající výhled na Šumavu, Plzeň i na část jižních Čech.

Železný újezd spadá do obce Čižkov, která se rozkládá v jižní části Plzeňského kraje v blízkosti hranic se Středočeským krajem. Správním obvodem pro Železný újezd je blízko přilehlý Nepomuk.

Část řešeného území leží v CHKO Brdy v rámci, kterého do území zasahuje i Evropsky významná lokalita V Ouličkách, na kterou se vztahuje ochrana a speciální postup údržby. Součástí této lokality je i výrazná vodní plocha Ouličky, která je provázaná s vodními toky z přilehlých osad a vesnic. Díky blízkosti dlouho nedotčené přírody Brdy a nízkému provozu, je zde krásná příroda a čistý vzduch, který přidává na malebnosti celé oblasti. Ve vsi se nachází jedno ubytovací centrum a jedna hospoda. Z hlediska občanské vybavenosti, je ves špatně vybavená, a i přes to že se na území vyskytuje autobusová zastávka, je velmi špatně provázaná s většími městy pomocí veřejné dopravy. Proto je tedy nezbytné vlastnit osobní automobil, pokud bydlíte v této oblasti. Autem jsou větší města a obce v dojezdové vzdálenosti okolo deseti minut.
Čižkov je od Železného újezda vzdálen 3 kilometry, což je autem cca 5 minut. Nejbližším větším městem, ve kterém je železniční stanice je Nepomuk, autem je dosažitelný do 20 minut a je vzdálený 13 kilometrů. Krajské město Plzeň je vzdálen 35 km a autem je možné se do Plzně dopravit za 40 minut, pokud je dobrý provoz. Toto rychlé spojení je možné díky přilehlé silnici 2 třídy, která spojuje Železný újezd se Spáleným poříčím ležící na sever od vsi. Na západ se rozkládá Rožmitál pod Třemšínem vzdálený 26 kilometrů a dosažitelný autem za cca 30 minut.

Nacházíme se na místě, které je ovládáno přírodou, a i přesto stále silně ovlivňováno člověkem. Poměrně snadná spojitost automobil s městem nabízí lidem z města bližší provázanost s divokou přírodou, a to jen kousek od hranic velkých měst.

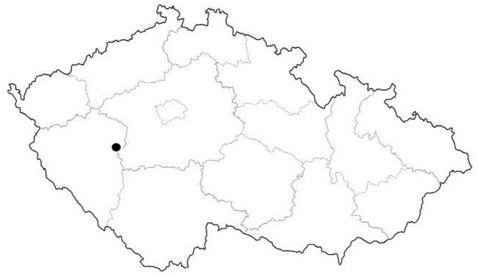

CHKO BRDY (345 km2)
Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO
5 přírodních rezervací
3 přírodní památky
16 evropsky významných lokalit
Chráněná krajinná oblast se rozkládá na území
Středočeského a Plzeňského kraje.

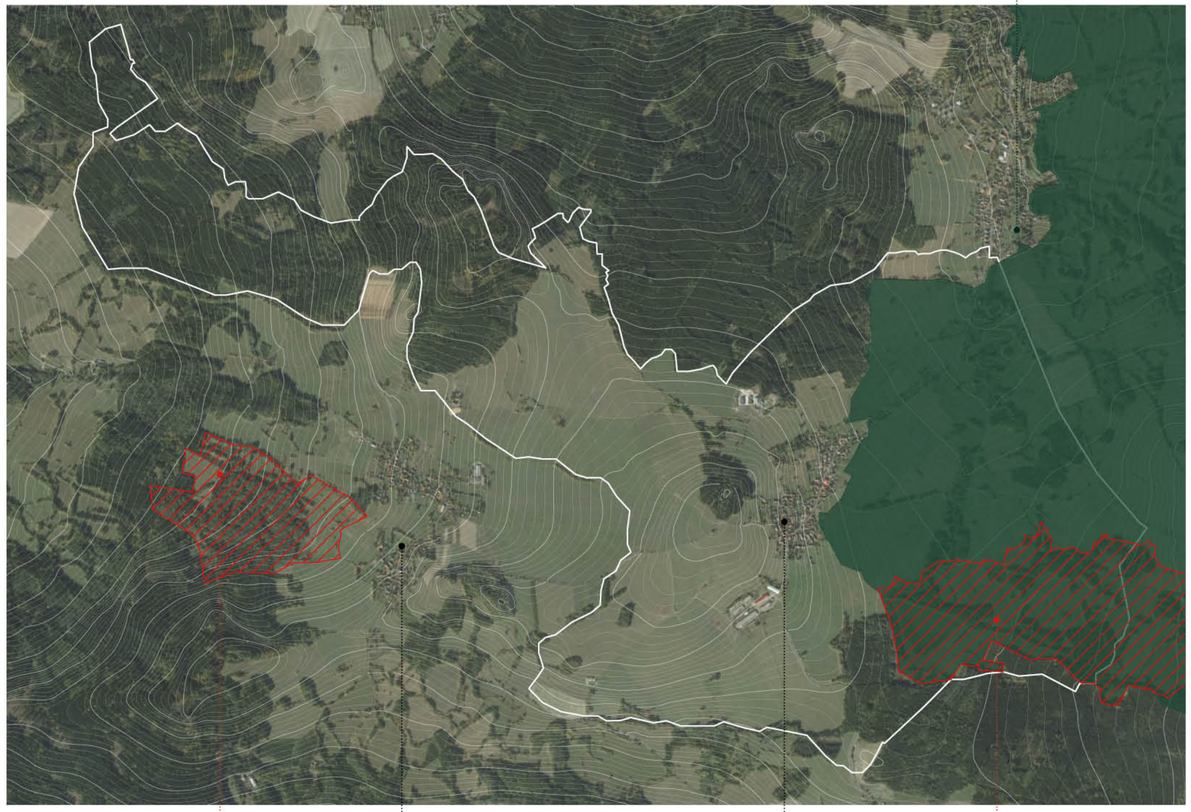

L

Lokalita, ve které se nachází **Evropsky významná lokalita V Ouličkách** náleží z hlediska regionálního členění do středočeské části Českého masivu. Specifický charakter území dodávají kvartérní deluviální hlinité, písčitohlinité a kamenitohlinité sedimenty. Nivy potoků jsou vyplněny fluviálními písčitohlinitými sedimenty. Podloží je tvořeno protezoickými břidlicemi. Území je součástí geomorfologického podcelku Brdy, které jsou začleněny v celku Brdská vrchovina. EVL V Ouličkách leží v nadmořské výšce 600-650 m. Protéká jím Dožinský potok. V pramenné oblasti Dožinského potoka jižně od Chynína byla v minulosti vytvořena soustava dosud funkčních odvodňovacích příkopů. Z půdních typů převládají hlinité až hlinitojílovité pseudogleje a oglejované hnědozemě. Na území se rozkládá komplex bezkolencových a pcháčových luk s pravidelným výskytem zvláště chráněných druhů rostlin.

Území leží v mezofytiku ve fytogeografickém okresu Plánický hřeben. Dle mapy potenciální vegetace se zde vyskytovaly bikové bučiny (Luzulo-Fagion). V současnosti na lokalitě na střídavě vlhkých stanovištích převládají dosud obhospodařované bezkolencové louky as. Sanguisorbo-Festucetum commutatae s výskytem řady zvláště chráněných, ohrožených a vzácných druhů rostlin dle Červeného seznamu ČR. Pcháčové louky se nejčastěji vyskytují na vlhkých stanovištích v podobě druhově bohaté as. Angelico-Cirsietum palustris, vzácněji pak as. Scirpetum sylvatici, as. Scirpo-Juncetum filiformis a as. Angelico-Cirsietum oleracei. Na neobhospodařovaných plochách někdy přecházejí v tužebníková lada, časté jsou též přechody ke střídavě vlhkým bezkolencovým loukám. Podél části Dožinského potoka a pod hrází rybníka V úličkách byl zaznamenán údolní jasanovo-olšový luh. Na rybníce V úličkách se vyskytuje mozaika stanovišť rákosiny eutrofních stojatých vod as. Glyceriétum maximae, vegetace letněných rybníků as. Polygono-Eleocharitetum ovatae a makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod, porosty bez ochranářsky významných vodních makrofytů, která je obzvláště vyvinuta na Oborském rybníce.

Značná část těchto luk je reprezentativní, zachovalá a ochranářsky významná - pravidelný výskyt zvláště chráněných druhů rostlin. V území se nachází i donedávna existující lokalita s hořcem jarním (Gentiana verna), která je nyní v tomto území nezvěstná, ale její výskyt nelze vyloučit.

Území se vyhnulo velkoplošnému odvodnění a intenzivnímu obhospodařování, proto se zde dochovaly pestré přirozené louky. Kvalita lučních biotopů i nadále závisí na způsobu zemědělského obhospodařování. Kosení, odstranění náletových dřevin, nehnojit, nemulčovat a neodvodňovat (maximálně jen povrchové stružky).

Význačným jevem uvozujícím Brdy do souvislostí horských oblastí ČR jsou zejména rašeliniště. Sice bývají nevelké hloubky, avšak dosti značné rozlohy. Pánevní rašeliniště pokryté smrkovou tajgou se rozkládá na východním břehu horního Padrťského rybníka, zatímco ve vrcholové oblasti východně od Toku se nachází mělké, ale rozlehlé rašeliniště typu blanket bog (pokryvné rašeliniště). Drobná pramenná rašeliniště nacházíme všude, kde je špatný odtok vody, jak lze vidět názorně na cílové ploše Brda. Typické jsou pramenné rašelinné kupky známé např. z okolí Strašic (Bahna). Prameništní a rašelinné biotopy zastoupené v Brdech dle mapování Natura 2000 jsou: R1.2, R1.4, R2.2, R2.3, R3.1. Zvláštní postavení mezi rašelinnými biotopy mají vzácné rašelinné biotopy lesů - rašelinné březiny L10.1 a rašelinné a podmáčené smrčiny L9.2. Jak již bylo výše uvedeno, zásadní vliv na vegetaci Brd mělo a má lesnictví. Domin ve své práci (1926) popisuje vliv místního lesního hospodaření na pokles druhové diverzity. Níže uvedená doslovná citace v krátkosti popisuje, jak dochází k úbytku druhů rostlin pod smrkovými monokulturami: „Podhorské a horské lesy smíšené (s jedlí, bukem a klenem) zejména mizí vlivem odlesnění a zavádění čistých smrčin. Některé druhy se udržují jako relikty, např. Rosa pendulina při

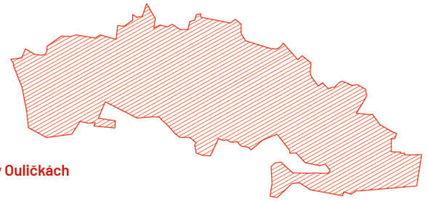

NATURA2000. [online]. Dostupné z: http://www.nature.cz/natura2000 design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=karta&id=1000145188

E

Evropsky významná lokalita Prameniště Přešínského potoka je komplex rozkládající se na lesních a lučních společenstev mezi obcemi Přešín a Louňová. Lokalita je součástí areálu Barrandienu středočeské oblasti Českého masivu. Území náleží do geomorfologického podcelku Radyňská vrchovina, která je začleněna ve Švihovské vrchovině. Prameniště Přešínského potoka se rozprostírá na západně orientovaném svahu v nadmořské výšce 540-590 m n.m. Prameniště je situováno mezi vrcholy Hora 636 m n. m. a Hřebenec 627 m n. m. Z půdních typů převládají hlinité až hlinitojílovité pseudogleje a oglejené hnědé půdy. Komplex rozsáhlejších jasanovo-olšových luhů a navazujících bezkolencových a pcháčových luk je determinován z hlediska hydrologického existencí prameniště Přešínského potoka, který se 4 km západním směrem od obce Přešín vlévá do Úslavy. Soustava rostlinných společenstev spolu s prameništěm vytváří esteticky působící prvek, který významně přispívá ke zvyšování kostry krajinné stability a zároveň je v rámci ÚSES začleněn do regionálního biokoridoru Hřebenec - Kokšín.

Plošně rozsáhlý jasanovo-olšový luh v pramenné oblasti Přešínského potoka, který je níže na toku (cca 1 km) chráněn jako EVL CZ0323161 Přešínský potok pro raka kamenáče (Austropotamobius torrentium), na který navazují komplexy lučních společenstev. Především střídavě vlhké bezkolencové louky, mezofilní ovsíkové louky, vlhké pcháčové louky a vzácně i vlhká tužebníková lada. Kosené louky hostí pak i početné populace zvláště chráněných druhů rostlin – zejména upolinu nejvyššího (Trollius altissimus).
V jasanovo-olšovém luhu došlo k lokálnímu narušení kompaktního porostu v důsledku výsadby Picea abies. Luční porosty jsou ohroženy upuštěním od stávajícího extenzivního obhospodařování, resp. též přechodem na intenzivní způsob obhospodařování.

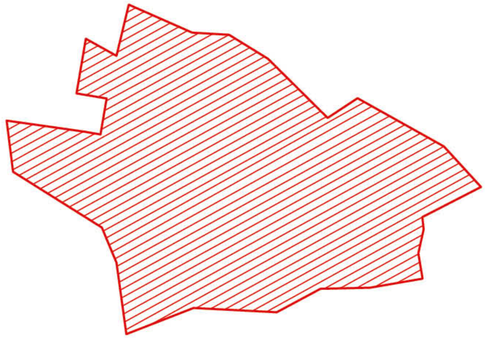

EVL - Přešínského potoka

B

Brdy jako velké biocentru s horským a podhorským charakterem je biogeograficky a geneticky svázán se Šumavou. S ní jsou Brdy migračně propojeny přes Plánický hřeben. Z hlediska níže uváděných aspektů je území vysokých Brd velmi svébytné a cenné. Jde zejména o hlediska v širokém slova smyslu přírodovědecká (geologie, zoologie, botanika, paleozoologie, biogeografie, hydrologie, orografie, klimatologie atp.) i socioekonomická (lesnictví) či demografická. Krajina Brd se vyvíjela v unikátních historických souvislostech a nelze od sebe oddělovat její vývoj pod vlivem člověka od vlivů čistě přírodních. Jedná se o území se svéráznými horskými ekosystémy, které bylo dosud uchráněno moderním civilizačním tlakům jako je nekontrolovaná urbanizace, masová turistika a použití chemických přípravků a hnojiv, které v běžné krajině způsobují všeobecnou eutrofizaci, ruderalizaci a znečištění vodních toků.

Rok vyhlášení rezervace: 2015
Rozloha: 345 km2

5 přírodních rezervací
3 přírodní památky
16 evropsky významných lokalit

Chráněná krajinná oblast se rozkládá na území Středočeského a Plzeňského kraje.
Území chráněné krajinné oblasti se člení do 4 zón odstupňované ochrany přírody.

Předmětem ochrany chráněné krajinné oblasti Brd je harmonicky utvářená převážně lesní krajina Brdské vrchoviny se zachovalými ekologickými funkcemi, s typickým krajinným rázem s bezlesými enklávami a minimálním osídlením společně s přírodními hodnotami krajiny spočívajícími v rozsahu a kvalitě přirozených a polopřirozených společenstev charakteristických pro brdskou krajinu, zejména bezkolencových a pcháčových luk, vřesovišť, rašelinišť, pramenišť, mokřadů, společenstev skal a přirozených lesních společenstev a na ně vázaných vzácných a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Předmětem ochrany jsou také paleontologická naleziště a geologické a geomorfologické lokality, zejména projevy mrazového zvětrávání, skalní výchozy, kamenná moře a sutě a také typy přírodních stanovišť a druhy, pro které byly vyhlášeny evropsky významné lokality na území chráněné krajinné oblasti.

CHKO Brdy

ŠIRŠÍ VZTAHY, VÝZNAMNÉ VÝŠKOVÉ BODY, NAPOJENÍ
Nechanice
Spálené Pořící - 10 km
Louňová
Louňová
Louňová
Louňová
Louňová
Louňová
Louňová
Nové Mitrovice
Hora - 636 m.n.m
Železný Újezd
Přešín
Na Skale - 675 m.n.m
Čižkov (3 km)
Zahrádka
Sedliště
Čečovice
Měrčín
Chynín
Radošice
Dožice
Starý Smolivec
Rožmitál pod Třemšínem (25 km)
Hutě pod Třemšínem
Vojtuš
Roželov
Myta
Planiny
Vacíkov
Hvožďany
Leletice
Rozdyně
Tísov
Záhrobí
Březí
Kateřina Beránková, Vojtěch Janeba & Anežka Vonášková - Ateliér Salzmann, 2020/2021, FA ČVUT

BRDY

RÁJ TICHÝ V KLÍNU HOR

Staré slovanské jméno brdo se v různých podobách vyskytuje ve všech slovanských jazycích a vyjadřuje vždy totéž protáhlý zalesněný vrtoch nebo hřeben. Podstata odvozeného místního názvu Brdy tak nejlépe vyjadřuje charakter krajinného celku, který lze označit za jeden z posledních souvislých lesních celků na území Česka. ***V širším slova smyslu začínají u pražské Zbraslavi a táhnou se jihozápadním směrem k Příbrami a Rokycanům. Jejich západní hranici tvoří přibližně poledník, na němž leží Rokycany, jižní pak hranice Středočeského a Jihočeského kraje.*** *Nejvyšší vrcholy Brd přesahují nadmořskou výšku 800 m n. m. - jedná se o vrchol Tok (865 m n. m.) a Praha (862 m n. m.).*

V roce 1926 byl na území středních Brd zřízen vojenský výcvikový prostor, který se v roce 1950 stal vojenským újezdem. Tím byla zdejší příroda na 65 let téměř zakonzervována. Až v roce 2007 byly veřejnosti o víkendech a svátcích zpřístupněny některé okrajové části vojenského újezdu, který k 1. 1. 2016 přestal de facto existovat (až na malé části) a jeho území se spolu s přilehlými přírodně zajímavými oblastmi stalo Chráněnou krajinnou oblastí.

Kateřina Beránková, Vojtěch Janeba & Anežka Vonášková - Ateliér Salzmann, 2020/2021, FA ČVUT

C

Chráněná krajinná oblast Brdy se nachází přibližně hodinu jízdy autem z Prahy a půl hodiny z Plzně. Dojezdy veřejnou dopravou jsou jenom o něco málo delší. Oblast je tedy snadno dostupná pro více než 1 milion obyvatel ČR. CHKO Brdy vznikla k 1. 1. 2016 a je nejnovějším přírůstkem mezi chráněnými krajinnými oblastmi v ČR. Severní část jejího území má velmi specifickou historii uzavřené oblasti – bývalého vojenského újezdu – a na rozdíl od ostatních CHKO se jedná v zásadě o neosídlené území s velmi omezenou turistickou infrastrukturou uvnitř svých hranic, soustředěnou především v jeho okrajových částech.

Významná část chráněných fenoménů je spojena s dlouhodobým vojenským využitím tohoto území jako cvičné střelnice. Tato zvláštní historie se v řadě ohledů promítá i do současnosti. Část území CHKO zůstává veřejnosti trvale uzavřena – je nadále využívána jako vojenský výcvikový prostor a jsou zde umístěny vojenské objekty spravované Armádou ČR. Severní část CHKO na území bývalého vojenského újezdu rovněž spadá do zvláštního režimu tzv. Objektů důležitých pro obranu státu (ODOS) a může být v případě nutnosti znovu pro veřejnost uzavřena. V důsledku vojenského využití území zde navíc zůstávají místa, která jsou a budou trvale zatížena zbytky munice a vojenského materiálu a vstup do nich zůstane i nadále omezen.

Díky své novosti, jedinečnosti, dostupnosti, i mediální prezentaci lze očekávat, že o poznání CHKO Brdy bude zejména v prvních letech po otevření prostoru veřejnosti zvýšený zájem. Je pravděpodobné, že bude zvláště přitahovat zájemce o vojenskou historii, a dále návštěvníky, kteří touží po úniku z civilizace a jejích všudy přítomných vymožeností. CHKO Brdy může zejména v oblasti bývalého vojenského újezdu nabídnout příležitost vrátit se v čase do dob,kdy si turisté nosili svačiny s sebou, pili vodu ze studánek, měli možnost se toulat, objevovat a na chvíli zmizet z dosahu telekomunikací, i v dnešní krajině běžného hlukového a světelného znečištění.

Co je posláním CHKO a jakým fenoménům má být věnována zvláštní péče CHKO Brdy byla zřízena, aby naplnila určité společenské poslání, kterým je: uchování a obnova jejího přírodního prostředí, zejména ekosystémů včetně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, zachování a obnova ekologických funkcí území a zachování typického charakteru krajiny za současného rozvíjení ekologicky optimálního systému využívání krajiny a jejích přírodních zdrojů.

Způsob jak toto poslání naplňovat definuje aktuální Plán péče o CHKO Brdy 2016-2025, který je pro Správu CHKO závazný. Stanovuje a popisuje mimo jiné i hlavní předmět ochrany CHKO:

Unikátní krajina Brd je výjimečná krajina podhorského až horského charakteru, ve které drsné klima a značně neúživné geologické podloží vedly k minimálnímu rozšíření až absenci trvalého lidského osídlení a zemědělství. **To determinovalo Brdy jako prostor rozsáhlého souvislého lesního celku, k jehož částečnému odlesnění došlo až v době vrcholného středověku.**

Osídlení Brd bylo vždy řídké, navíc některé obce ve 20. století zanikly v souvislosti se zřízením vojenského prostoru.

Obecně panuje shoda v názoru na Brdy jako obřího biocentra s horským a podhorským charakterem, který je biogeograficky a geneticky svázán se Šumavou. S ní jsou Brdy migračně propojeny přes Plánický hřeben. Krajina Brd se vyvíjela v unikátních historických souvislostech a nelze od sebe oddělovat její vývoj pod vlivem člověka od vlivů čistě přírodních. Jedná se o území se svérázными horskými ekosystémy, které bylo dosud uchráněno moderním civilizačním tlakům jako je nekontrolovaná urbanizace, masová turistika a použití chemických přípravků a hnojiv, které v běžné krajině způsobují všeobecnou eutrofizaci, ruderalizaci a znečištění vodních toků.

P

Přestože v hrubých rysech se reliéf Brd zformoval již koncem třetihor, došlo v průběhu čtvrtohor k jeho dalšímu přemodelování. Údolí toků se dále zahlubovala a zpětná eroze postupovala do pramenných oblastí v centrální části vrchoviny. K nejpodstatnějším změnám ve vývoji reliéfu došlo v souvislosti s pleistocénním ochlazením klimatu a nástupem dob ledových: Brdy se staly součástí středoevropské periglaciální zóny, docházelo zde k intenzivnímu mrazovému zvětrávání, vzniku mocných suťových plášť C1 a četných periglaciálních tvartl. V souvislosti s vývojem reliéfu v období glaciáltl byla dokonce vyslovena hypotéza , že byly Brdy zaledněny, a t o v rozsahu srovnatelném s německým masívem Harz. Toto tvrzení do dnes nebylo prokázáno.

Z hlediska vývoje reliéfu Brd v období pleistocénu zasluhuje pozornost zejména rozmanitost dochovaných periglaciálních tvartl (kamenná more, kamenné polygony, solinukčnílaloky aterasy, skalní ledovce). Přestože byly mnohé z těchto tvarů později přemoclelovány, dochovaly se místy (zejména ve středních Brdech) v podobě dokonale vyvinutých tvarů, srovnatelných s obdobnými jevy např. z oblasti Krkonoš. Jejich výskyt je důležitý pro rekonstrukci klimatických podmínek, které panovaly v rozsáhlé periglaciální zóně střední Evropy v období jejich vzniku.

Oblast Brdské vrchoviny lze rozčlenit na tři části (geomorfologické podcelky), které se vzájemě liší charakterem svého reliéfu. Nejvyšších výšek dosahuje jihozápadní část Brdské vrchoviny (Tok 865 m), označovaná v mapách jako vlastní Brdy. Má podobu širokých zaoblených hřbetů, které jsou od sebe odděleny mělkými údolími. V centrální části se dochovaly relikty starého zarovnaného povrchu, hojně se vyskytují periglaciální tvary, vázané na výchozy proterozoických a prvohorních hornin. Hlubokým zářezem průlomového údolí Litavky přecházejí Brdy na severovýchodě v nižší Hřebeny.

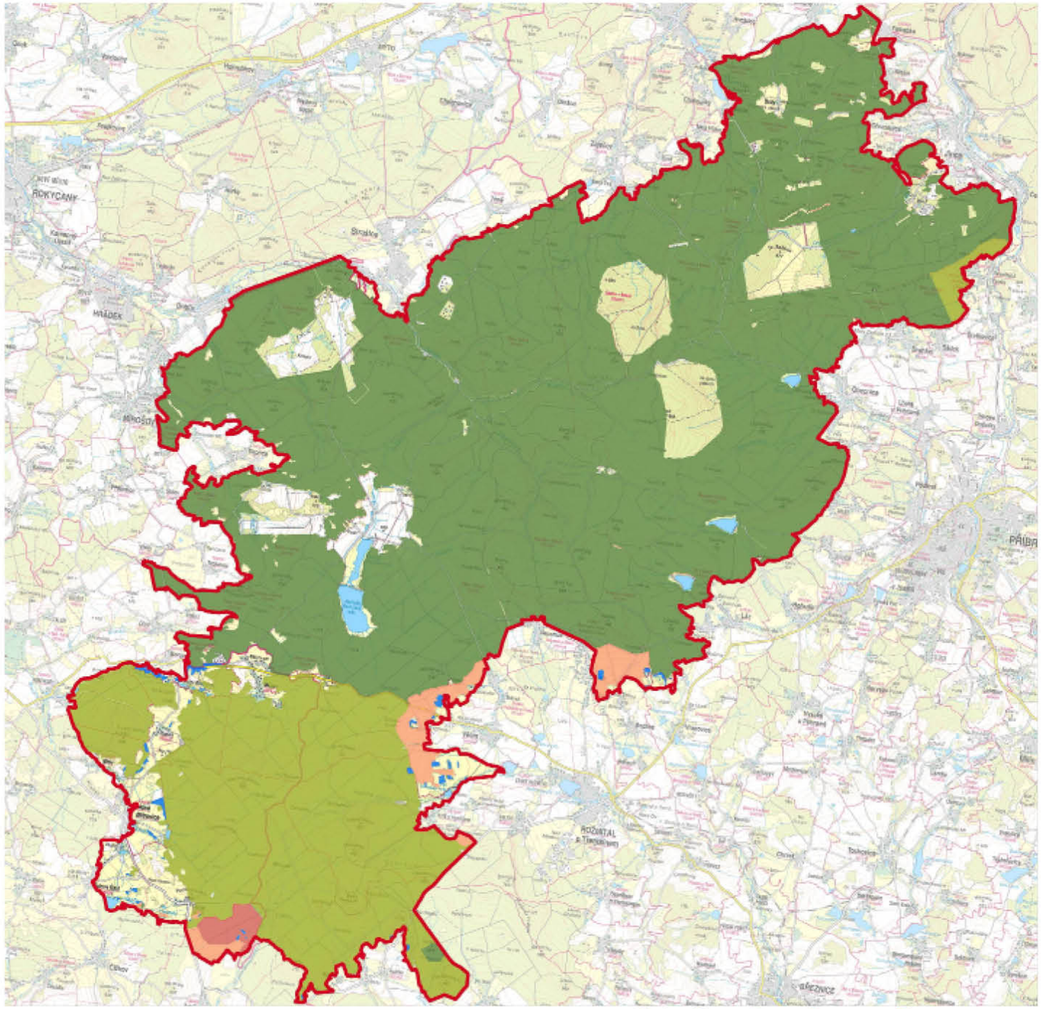
Legenda:
LČR
VLS
obce
fyzické osoby
LHO
hranice CHKO

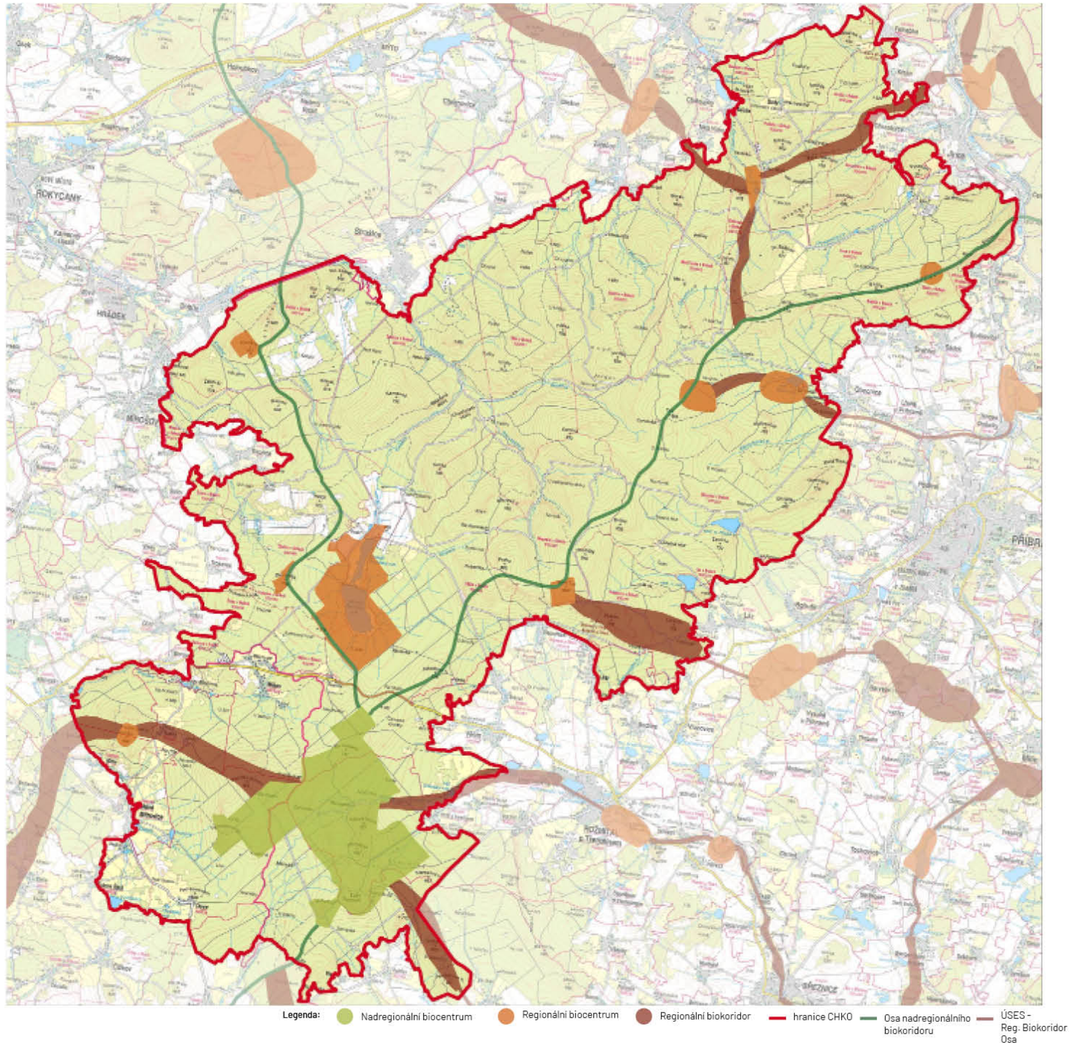
Legenda:
Nadregionální biocentrum
Regionální biocentrum
Regionální biokoridor
hranice CHKO
Osa nadregionálního biokoridoru
ÚSES - Reg. Biokoridor Osa

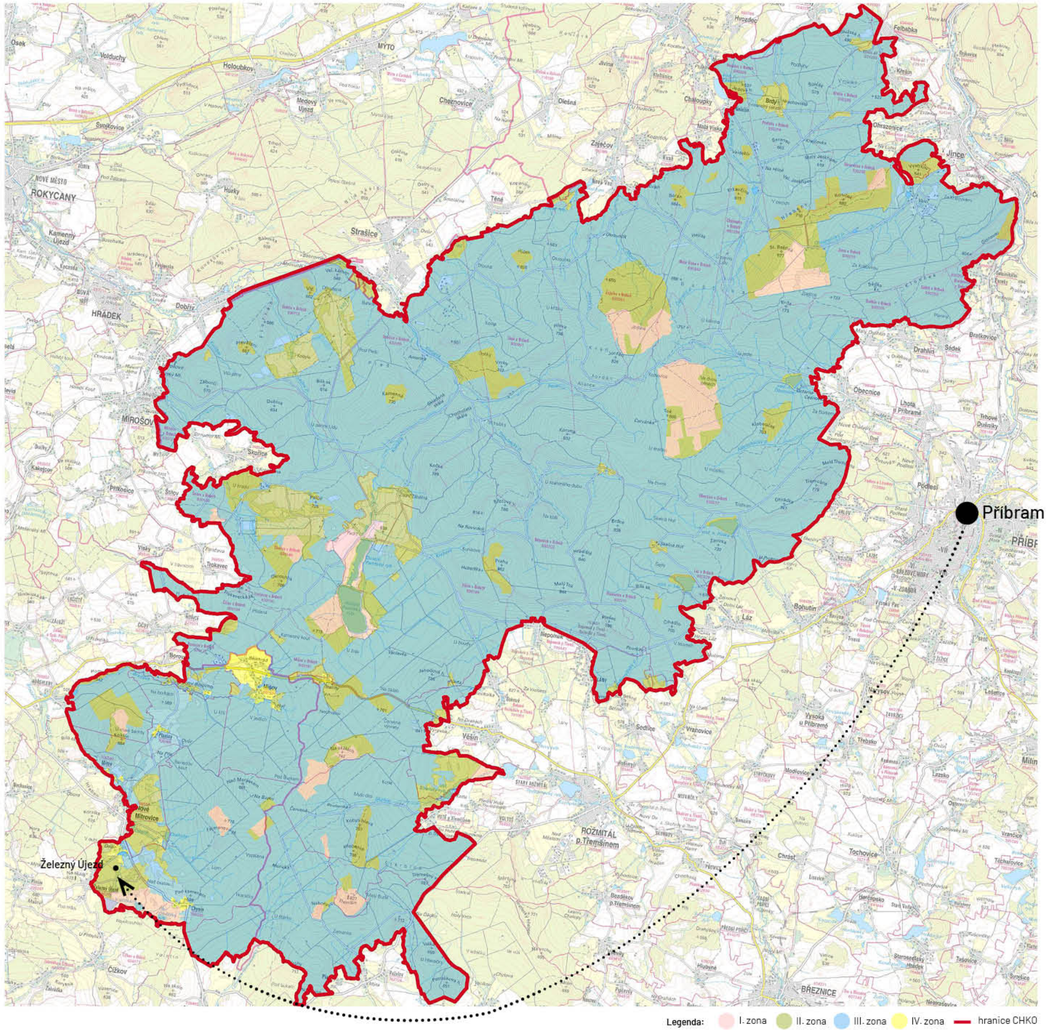
Příbram
Železný Újezd
Legenda:
I. zona
II. zona
III. zona
IV. zona
hranice CHKO

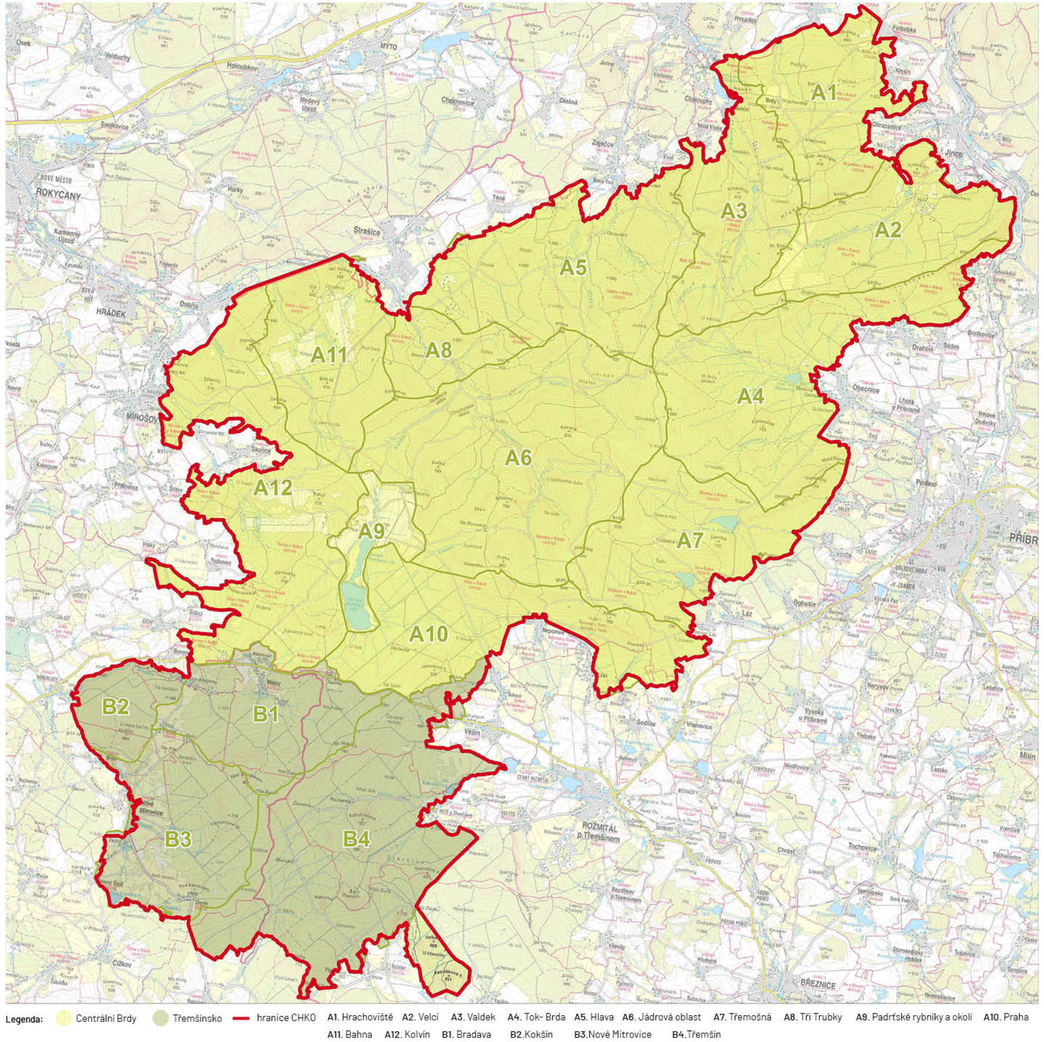
A1
A2
A3
A4
A5
A6
A7
A8
A9
A10
A11
A12
B1
B2
B3
B4
Legenda:
Centrální Brdy
Třemšínsko
hranice CHKO
A1. Hrachoviště
A2. Velcí
A3. Valdek
A4. Tok- Brda
A5. Hlava
A6. Jádrová oblast
A7. Třemošná
A8. Tři Trubky
A9. Padrťské rybníky a okolí
A10. Praha
A11. Bahna
A12. Kolvín
B1. Bradava
B2. Kokšín
B3. Nové Mitrovice
B4. Třemšín

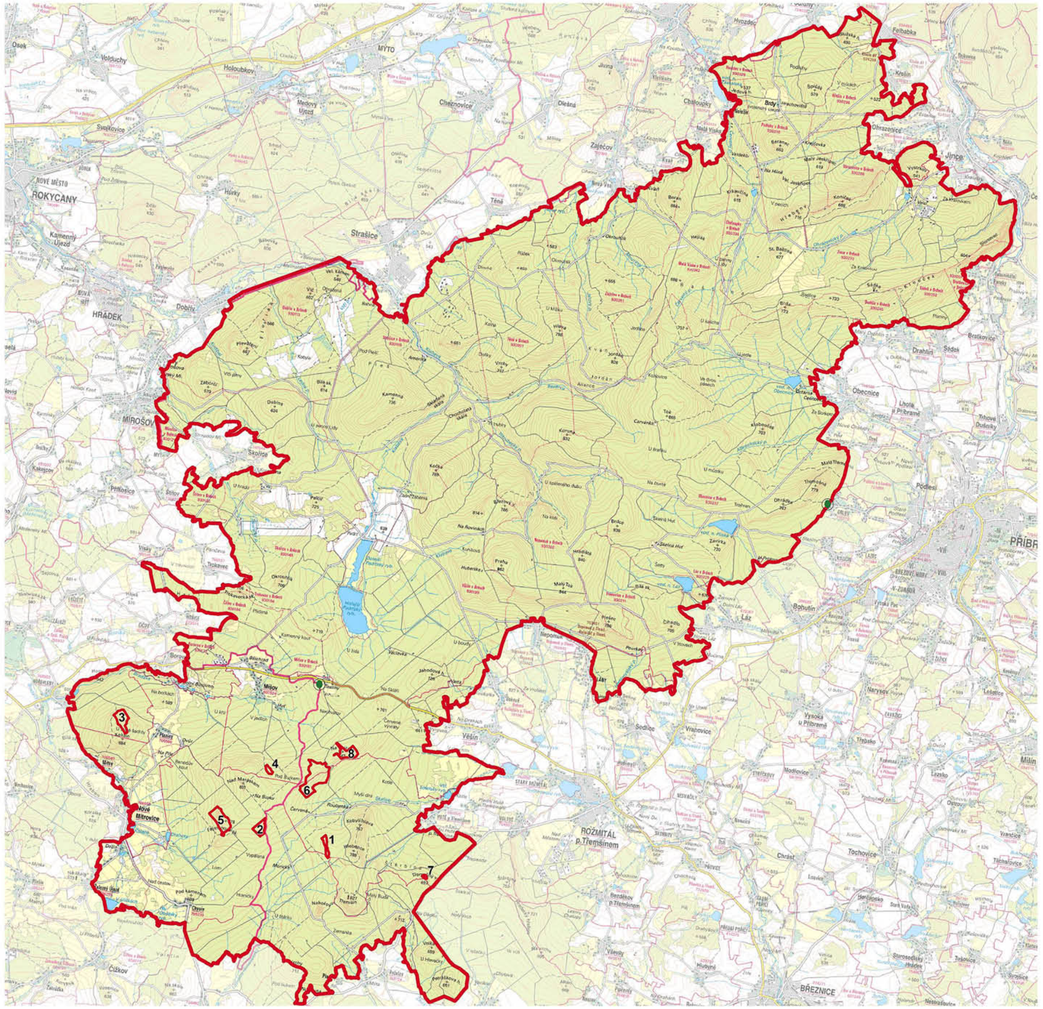

Legenda: **1.** PP Hřebenec **2.** Chyninské buky **3.** PP Kokšín **4.** Mišovské buky **5.** Fajmanovy skály a Klenky **6.** PR Getsemanka I. a II. **7.** PR Třemešný vrch **8.** PR Na skalách — hranice CHKO — hranice MZCHÚ

1. PR Hřebenec

Hlavním cílem ochrany je udržení obnaženého skalního výchozu a kamenného moře pouze s ojedinělými stromy. Jedná se o jedinečné místo jak z geologického a krajinářského hlediska, tak o významné stanoviště organismů vázaných na sutě a skály. Na jedinečném kamenném moři z hrubozrnných balvanů rostou kromě mechorostů zejména korovité a lupenité lišejníky. Některé lišejníky patří do skupiny druhů s arkto-alpínským typem rozšíření, vyskytují se v Čechách především v pohraničních horách a ve středních Čechách pouze v Brdech.

2. PR Chynínské buky

Přírodní rezervace zde byla na 14 hektarech vyhlášena již v roce 1933. Důvodem ochrany a vyhlášení přírodní rezervace je zachovalost květnaté bučiny. Druhová skladba zde téměř odpovídá původním přirozeným porostům a Chynínské buky tak můžeme směle nazývat brdským pralesem. Na území přírodní rezervace převažují různověké až pralesovité květnaté bučiny s bukem lesním a smrkem ztepilým, místy s bohatými porosty kyčelnice devítilisté. Stáří některých buků je odhadováno na 250 let. Charakteristická jsou odumřelá torza buků pokrytá choroší – dřevokaznými houbami. Místy lze spatřit fragmenty bažankové jaseniny s javorem klenem. (K významějším druhům patří kokořík přeslenitý a lýkovec jedovatý).

3. Kokšín

Horninové podloží převážné části území budují tmavě šedozelené metabazalty svrchního proterozoika (spility), jejichž rozpadem vznikají kamenité sutě a sutové proudy. Buližníkové těleso vytváří na lokalitě zřetelný hřbet. V minulosti bývalo na vrchu Kokšína blíže neurčené hradiště, na území rezervace a v okolí se dříve též dolovala železná ruda. Pozůstatky po povrchové těžbě železných rud (hematity a železité okry) jsou stále viditelné. Nejcennějšími porosty jsou fragmenty přirozených lesních ekosystémů věkovitých květnatých bučin a jedlobučin s vyšším zastoupením jedle bělokoré. Bohaté bylinné patro s výskytem vzácné měsíčnice vytrvalé .
V 60. letech 20. století došlo ke změně původní skladby dřevin výsadbou douglasky, později i smrku, modřínu a jasanu. Hlavním cílem ochrany je proto redukce nepůvodních dřevin a zlepšení druhové skladby porostů .

4. Míšovské buky

Do dnešní doby se zachoval malý fragment druhově chudé smrkové bučiny s dožívajícími starými buky, z nichž některé dosahují stáří až 250 let. Nachází se zde největší jedle bělokorá v polesí, jejíž kmen místy měří 365 cm v obvodu. Od roku 1995 se podnikají kroky na záchranu původního genofondu buku a jedle. Některé exempláře buku a jedle dosahují obrovských rozměrů. V současnosti pod vlivem okolních smrkových porostů převládají smrky. Cílem je tak zvýšení druhové, prostorové a věkové diverzity porostů a dřeva

5.PR Fajmanovy skály a Klenky

Geologický podklad území přírodní rezervace tvoří převážně horniny kambrického a ordovického stáří. Geomorfologicky určující horninou jsou pak buližníky neoproterozoického stáří, které vytváří typické jevy jako jsou buližníkový suk, mrazové sruby a kamenná moře. Pro lokalitu jsou typické hranáče – větší kameny vzniklé mechanickým rozpadem horniny. V části území jsou pozůstatky po hornické činnosti. Většina přirozených porostů byla v minulosti nahrazena monokulturami borovic nebo smrků, zároveň byl v rezervaci vysazen nepůvodní modřín. Hlavními cíly ochrany přírody tak zde je zlepšení druhové skladby lesa, navrácení druhové bohatosti a podpora přirozené obnovy jedle, buku a dalších listnáčů.

6. PR Getsemanka I. a II.

Předmětem ochrany přírodní rezervace Getsemanka jsou fragmenty přirozených porostů horských bučin, olšin a suťových lesů. Díky vysoké vlhkosti zde buk podehnívá a vytváří polomy či vývraty. Dostatek neodklizeného dřeva pak spolu s vlhkostí vytvářejí ideální podmínky pro vzácnou mykoflóru a lichenoflóru, například kriticky ohrožený lišejník Thelotrema lepadinum, který roste jen v přirozených vlhkých lesích.
Od svého vyhlášení bylo území z větší části spravováno jako bezzásahové, případné zásahy pak měly za cíl přiblížit druhovou skladbu porostů přirozené skladbě. V území se nicméně na několika místech vyskytují porosty zavlečených dřevin.

7.PR Třemešný vrch

Většina přirozených porostů byla v minulosti nahrazena monokulturami borovic nebo smrků, zároveň byl v rezervaci vysazen nepůvodní modřín. Hlavními cíly ochrany přírody tak zde je zlepšení druhové skladby lesa, navrácení druhové bohatosti a podpora přirozené obnovy jedle, buku a dalších listnáčů pomocí lesnických opatření a aktivního managementu, včetně snížení stavů zvěře.

8. PR Na Skalách

Většinu plochy tvoří prekambrické silicity (buližníky), které místy vytvářejí skalnatý hřeben se sutěmi a obnaženými skalkami. Jednoduché geomorfologické a geologické stavbě odpovídají i střídmé půdní poměry. Patrné jsou pozůstatky po těžbě železné rudy probíhající od 18. století do poloviny 19. století. Pro zlepšení druhové, strukturní a věkové diverzity porostů je žádoucí podporovat přirozenou obnovu a zmlazení listnáčů. Společně se zvýšením zastoupení jedle je tak cílem postupná přeměna smrkových monokultur na druhově přirozenější porosty, které by bylo možné výhledově ponechat samovolnému vývoji.

PŘÍRODNÍ **PODMÍNKY**

Klima
Biologie půdy
Obyzduší
Geomorfologie
Geologie
Živočišné a rostlinné druhy

Kateřina Beránková, Vojtěch Janeba & Anežka Vonášková - Ateliér Salzmann, 2020/2021, FA ČVUT

0

Oblast celého Železného Újezda a jeho přilehlého okolí se nachází v oblasti mezofytika. Mezofytikum je přechod mezi teplomilnou a chladnomilnou květenou. Převážně se jedná o oblasti opadavých listnatých lesů s kopcovitým terénem.

Řešené území se rozkládá v oblasti mírně teplého regionu. Převážně působící směr větru je z jiho-západu. V této oblasti je asi 30-40 letních dní, kdy teplota dosáhne nebo překročí 25 °C. Počet dní s teplotou alespoň 10 °C je zde mezi 140 až 160. Mrazových dní, tedy dní kdy minimální teplota klesne pod bod mrazu a dostane se tedy pod teplotu 0 °C, je zde 130 až 140. V této oblasti se vyskytuje i poměrně vysoký počet mrazových dní, tedy dní kdy teplota se po celý den drží pod bodem mrazu, těchto dní je zde okolo 40 až 50 dní v roce. Průměrné teploty během roku nejsou nijak závratně vysoké. Průměrná teplota v měsíci lednu je okolo -4 °C, v dubnu to je průměrně 6 °C, v červenci 16 °C a říjnová průměrná teplota se pohybuje okolo 6 až 7 °C.

Nacházíme se v území s poměrně vysokým úhrnem srážek, které se zde pohybují od 400 až po 500 mm za rok. Průměrný počet dní se srážkami, kdy na území spadne alespoň 1 mm, je asi 100 až 120. Dalo by se také porovnávat úhrn srážek ve vegetačním období, kdy to je průměrně 350 až 450 mm za rok, a průměrný úhrn srážek v zimním období, které se pohybuje okolo 250 až 300 mm za rok. Počet dní, kdy se tu v zimních obdobích nachází sněhová pokrývka je v průměru okolo 60 až 100 dní. Posledním určujícím znakem a popisem klimatického regionu v této oblasti je počet jasných dní v roce, kterých je 120 až 150, naopak početní dní zatažených během roku se pohybují průměrně okolo 50 až 60 dní.

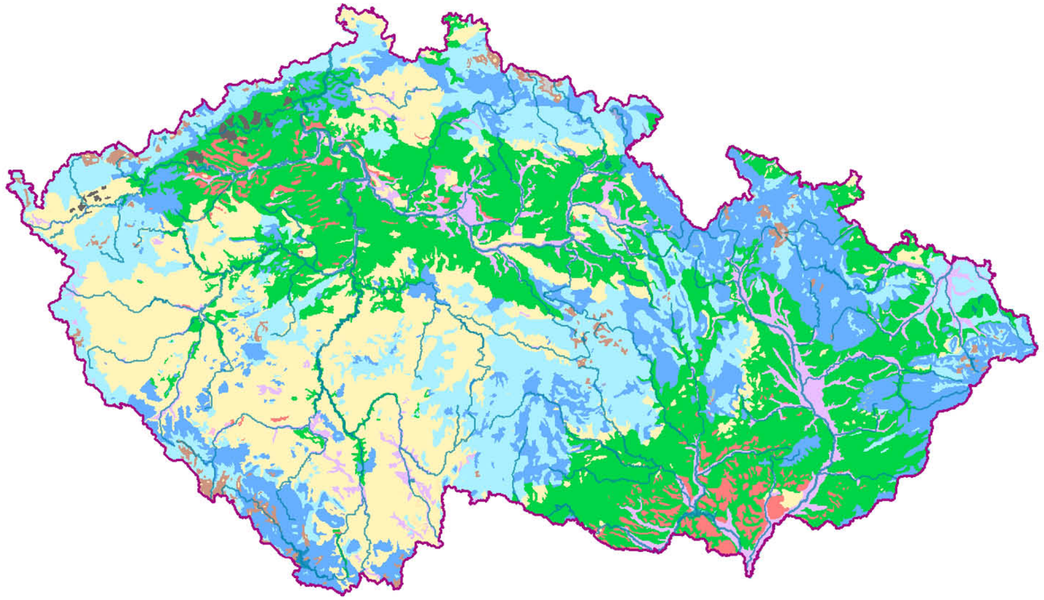

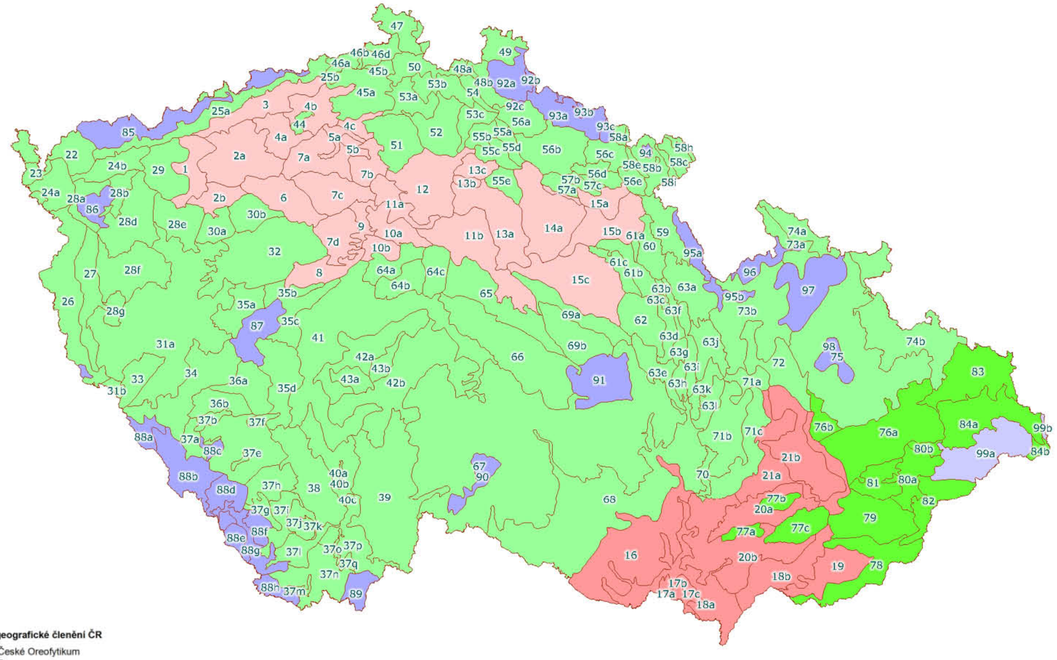
Fytogeografické členění ČR
České Oreofytikum
České Termofytikum
Českomoravské Mezofytikum
Karpatské Mezofytikum
Karpatské Oreofytikum
Panonské Termofytikum

krajina relativně přírodní

krajina kulturní se zvýšenou est. hodnotou

krajina kulturní s průměrnou est. hodnotou

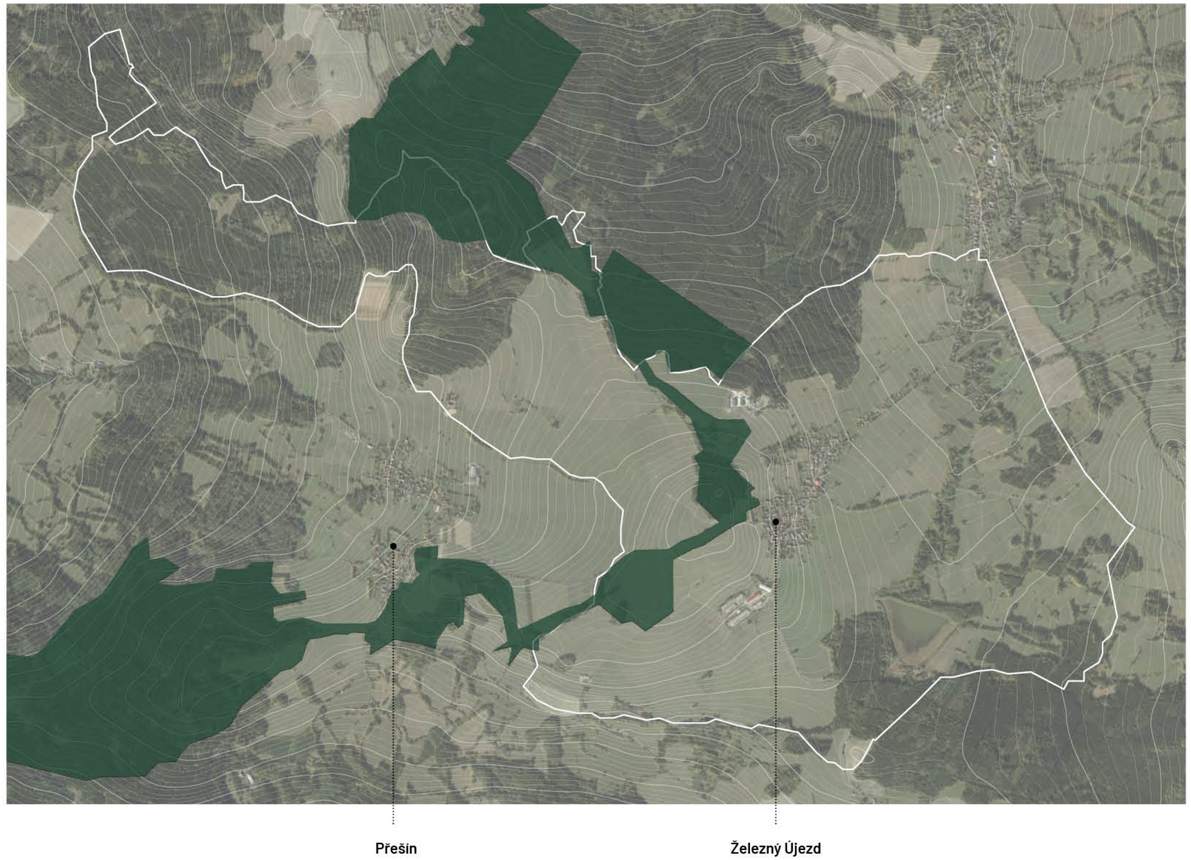

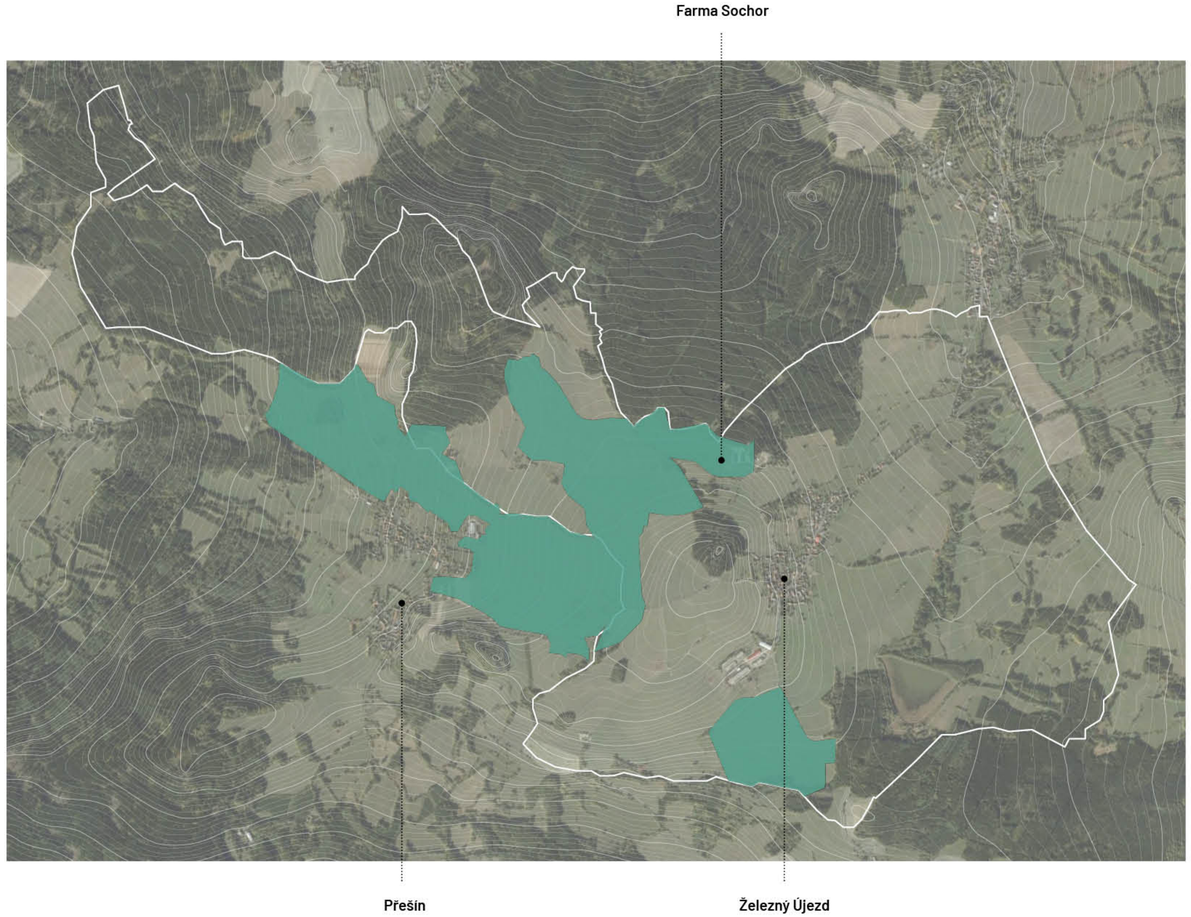

M

Odvodňování a úprava zemědělských ploch není na našem území neobvyklím úkazem. V současnosti je systematicky odvodňována až ¼ zemědělských ploch. K intenzivní výstavbě meliorizačních staveb docházelo na našem území převážně ve 20 století nejintenzivněji poté v období let 1935-1940 a 1965-1990. Stavby sloužily převážně jednoúčelově, pro odvádění přebytku vod z půd. Voda se odvádí buď povrchovým způsobem (odvodňovací kanály, příkopy) anebo podpovrchovým způsobem (drenáže). Umělým odváděním a úpravou vsaku dochází k úpravě vodních a vzdušných poměrů v půdě, tato úprava umožnila zvětšení půdních bloků a tím i umožnila zintenzivnění zemědělské produkce.

Aplikací těchto postupů na zemědělsky nevhodné oblasti, podhorské a horské oblasti s náročnějšími morfologickými, klimatickými a hydrogeologickými podmínkami, spolu s intenzifikací zemědělství vedlo k výrazné destabilizaci agroekosystémů (snížení biodiverzity a přirozeného krajinného potenciálu). Pokud na území došlo k odvodnění drenáží, dochází ke zvýšené intenzitě promývání půdního profilu a tím i látkovému odnosu (značnému vyplavování dusičnanů, uhlíku či jiných pro půdu důležitých látek), také se zvyšuje mineralizace půdní organické hmoty. Tento fakt společně s lokálními poruchami odvodňovacích systémů (stárnutím konstrukčních prvků, zanedbanou péčí, vlivem postupující eroze) způsobuje zásadní změny ve vodních režimech toků a celých povodí.

Tyto změny jsou dokládány dlouhodobým pozorováním odvodněných území. V některých oblastech došlo k rozkolísání průtoku vod. Zjistilo se také, že aplikace meliorací byla často nadužívána a v některých oblastech i zcela předimenzována. Celkově se ukazuje že díky nevybavenosti systémů odvodnění příslušnou regulací dochází ke zvýšení dopadů výskytu sucha ve všech jeho podobách.

KULHAVÝ, Zbyněk; FUČÍK, Petr; TLAPÁKOVÁ, Lenka: Pracovní postupy eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení v krajině. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půd, 2011

KULHAVÝ, Zbyněk. Meliorační stavby jsou dlouhodobou investicí do pozemku. Problematika odvodnění. [online]. Česká technologická platforma pro zemědělství, 8.10.2019 [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://www.ctpz.cz/vyzkum/melioracni-stavby-jsou-dlouhodobou-investici-do-pozemku-problematika-odvodneni-969

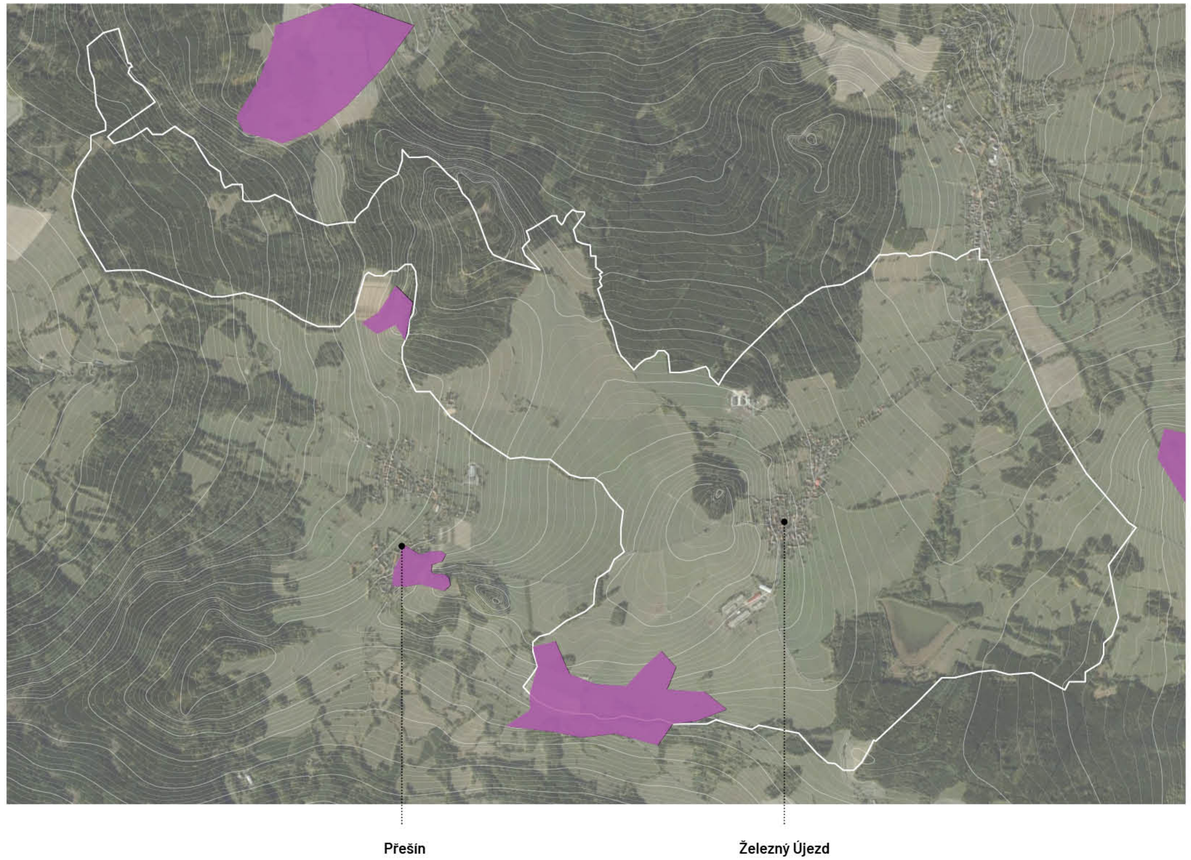

3% ZASTAVĚNOST

32% LES

65% PASTVINY, ZEMĚDĚLSKÁ PŮDA

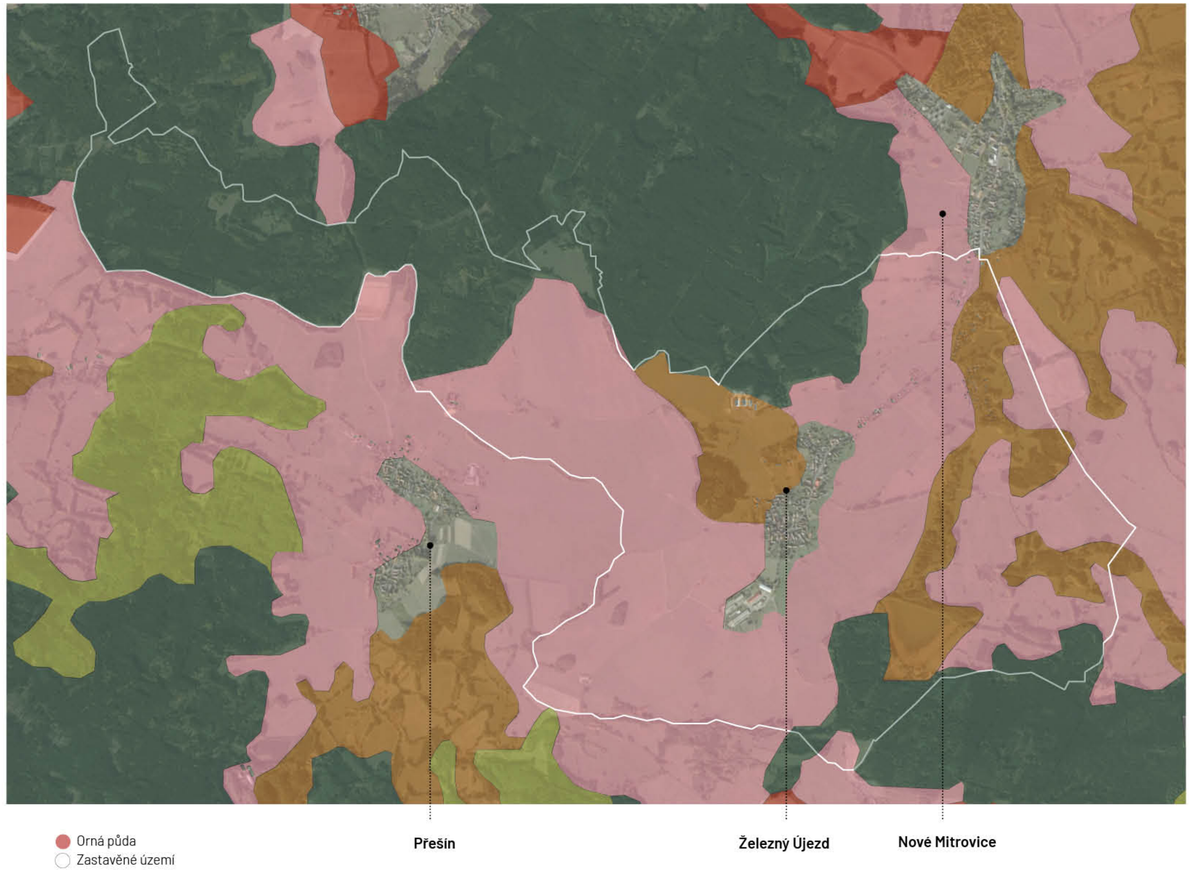

- Orná půda
- Zastavěné území
- Louky a pastviny
- Jehličnaté lesy
- Zemědělská půda s vegetací
- Listnaté lesy

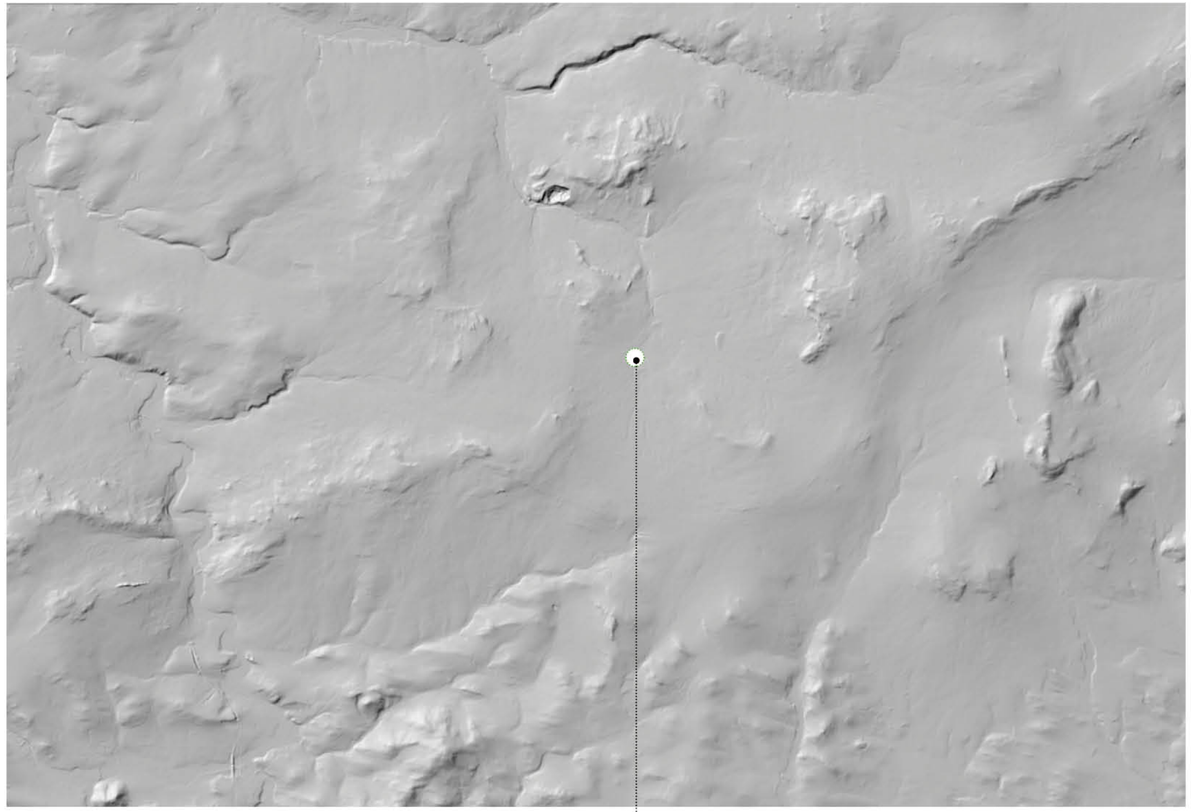
Železný Újezd

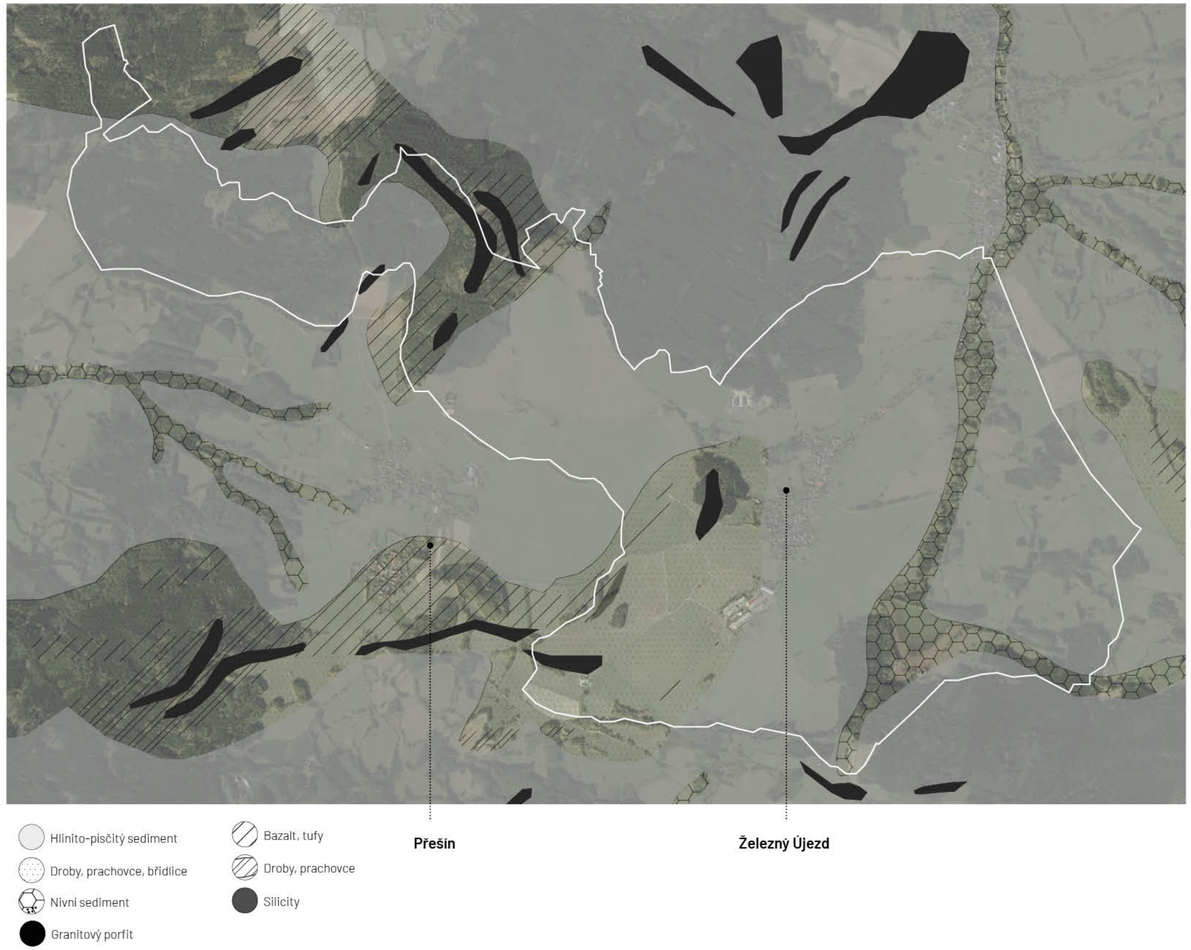
Přešín
Železný Újezd
Hlinito-písčitý sediment
Droby, prachovce, břidlice
Nivní sediment
Granitový porfit
Bazalt, tufy
Droby, prachovce
Silicity

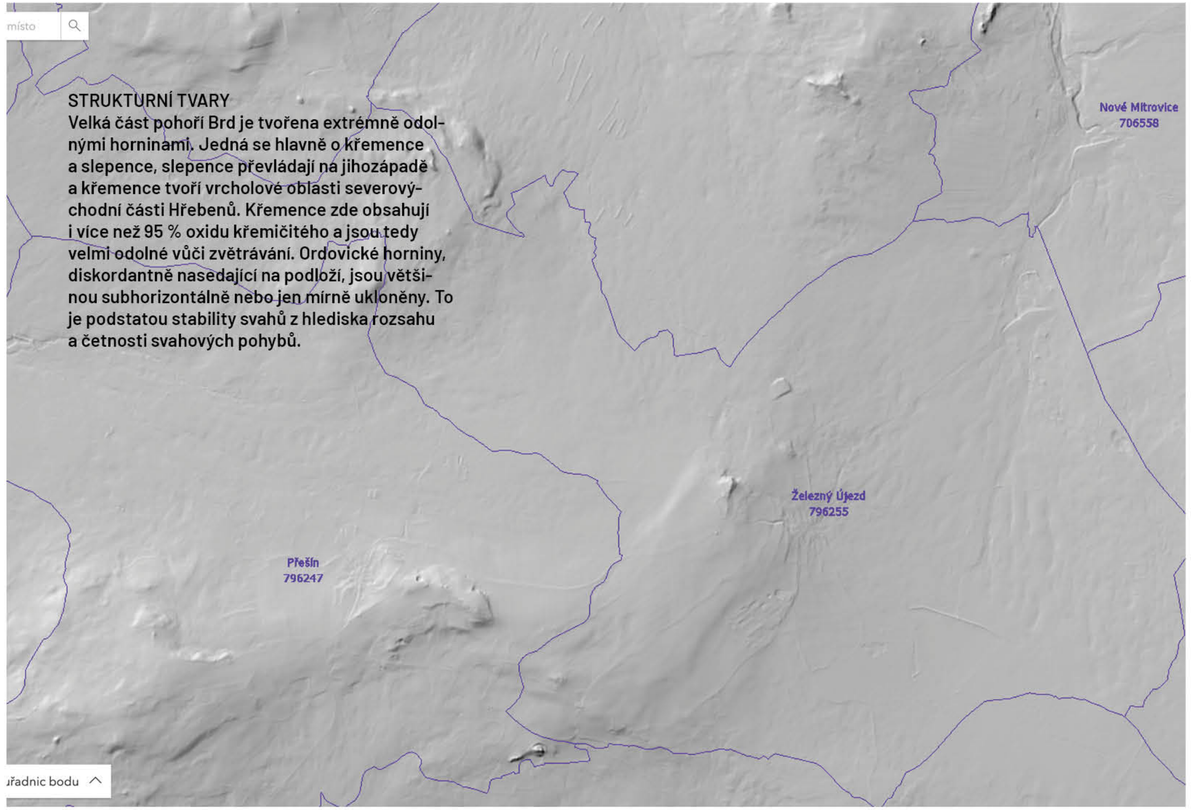

STRUKTURNÍ TVARY

Velká část pohoří Brd je tvořena extrémně odolnými horninami. Jedná se hlavně o křemence a slepence, slepence převládají na jihozápadě a křemence tvoří vrcholové oblasti severovýchodní části Hřebenů. Křemence zde obsahují i více než 95 % oxidu křemičitého a jsou tedy velmi odolné vůči zvětrávání. Ordovické horniny, diskordantně nasedající na podloží, jsou většinou subhorizontálně nebo jen mírně ukloněny. To je podstatou stability svahů z hlediska rozsahu a četnosti svahových pohybů.

Tato mapa zobrazuje zvláště chráněná území z geologického hlediska v různém stupni ochrany a také další lokality vědecky významné či zajímavé, z nichž mnohé si zasluhují být k ochraně navrženy.

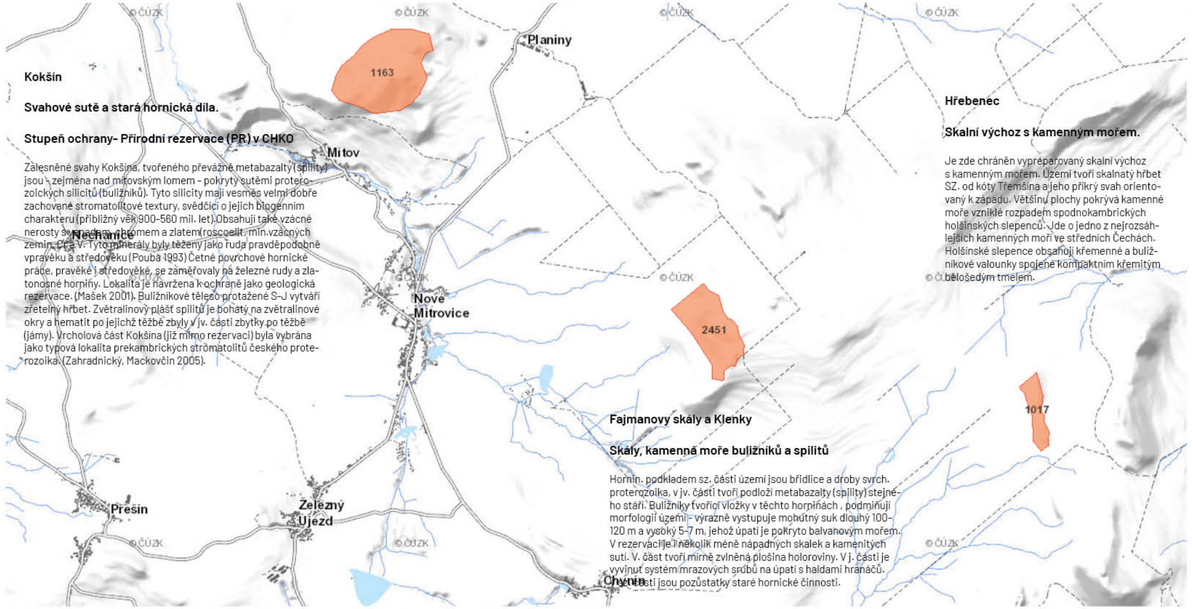

Kokšín

Svahové sutě a stará hornická díla.

Stupeň ochrany- Přírodní rezervace (PR) v CHKO

Zalesněné svahy Kokšína, tvořeného převážně metabazalty (spility) jsou - zejména nad mitovským lomem - pokryty sutěmi proterozoických silicitů (buližníků). Tyto silicity mají vesměs velmi dobře zachované stromatolitové textury, svědčící o jejich biogenním charakteru (přibližný věk 900-560 mil. let.) Obsahují také vzácné nerosty s obsahem bismutu a zlatem (roscoelit, min.vzácných zemin, Ce a V). Tyto minerály byly těženy jako ruda pravděpodobně v pravěku a středověku (Pouba 1993) Četné povrchové hornické práce, pravěké i středověké, se zaměřovaly na železné rudy a zlatonosné horniny. Lokalita je navržena k ochraně jako geologická rezervace. (Mašek 2001). Buližníkové těleso protažené S-J vytváří zřetelný hřbet. Zvětralinový plášť spilitů je bohatý na zvětralinové okry a hematit po jejichž těžbě zbyly v jv. části zbytky po těžbě (jámy). Vrcholová část Kokšína (již mimo rezervaci) byla vyhlášena jako typová lokalita prekambrických stromatolitů českého proterozoika. (Zahradnický, Mackovčin 2005).

Hřebenec

Skalní výchoz s kamenným mořem.

Je zde chráněn vypreparovaný skalní výchoz s kamenným mořem. Území tvoří skalnatý hřbet SZ. od kóty Třemšína a jeho příkrý svah orientovaný k západu. Většinu plochy pokrývá kamenné moře vzniklé rozpadem spodnokambrických holšinských slepenců. Jde o jedno z nejrozsáhlejších kamenných moří ve středních Čechách. Holšinské slepence obsahují křemenné a buližníkové valounky spojené kompaktním křemitým bělošedým tmelem.

Fajmanovy skály a Klenky

Skály, kamenná moře buližníků a spilitů

Horniny podkladem sz. části území jsou břidlice a droby svrch. proterozoika, v jv. části tvoří podloží metabazalty (spility) stejného stáří. Buližníky tvořící vložky v těchto horninách , podmiňují morfologii území - výrazně vystupuje mohutný suk dlouhý 100-120 m a vysoký 5-7 m, jehož úpatí je pokryto balvanovým mořem. V rezervaci je i několik méně nápadných skalek a kamenitých suti. V. část tvoří mírně zvlněná plošina holoroviny. V j. části je vyvinut systém mrazových srubů na úpatí s haldami hranáčů. Chyňava Některé části jsou pozůstatky staré hornické činnosti.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

1. Veverka obecná – Sciurus vulgaris
2. Ještěrka obecná – Lacerta agilis
3. Slepýš křehký – Anguis fragilis
4. Užovka obojková - Natrix natrix
5. Ropucha obecná – Bufo bufo
6. Rosnička zelená - Hyla arborea
7. Čolek obecný - Triturus vulgaris
8. ťuhýk obecný – Lanius collurio
9. Holub doupňák - Columba oenas
10. Jestřáb lesní - Accipiter gentilis
11. Krahujec obecný - Accipiter nisus
12. Moták pochop a pilich - Circus aeruginosus,
13. Vlaštovka obecná - Hirundo rustica
14. Čmelák polní- Bombus agrorum,..
15. Mravenec lesní - Formica rufa.

13.

14.

15.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

1. Prha horská - Arnica montana
2. Pléška stopkatá - Calycorsus (Willemetia) stipitatus
3. Ostřice Davallova a blešní - Carex davalliana, C. pulicaris
4. Prstnatec májový - Dactylorhiza (Orchis) majalis (latifolia)
5. L ýkovec jedovatý - Daphne mezereum
6. Rosnatka okrouhlolistá - Drosera rotundifolia
7. Hořec hořepník - Gentiana pneumonanthae
8. Kosatec sibiřský a trávovitý - Iris sibirica, I. graminea
9. Vstavač mužský - Orchis morio
10. Rozchodník pýřitý - Sedum villosum (Orosedum v.)
11. Dřípatka horská - Soldanella montana
12. Suchopýrek alpský - Trichophorum (Baeothryon) alpinum
13. Úpolin evropský (nejvyšší) - Trollius altissimus

VODA
V KRAJINĚ

Vodní režim v krajině
Říční krajina (údolní niva a prameniště)
Povodí
Vodní toky
Plochy / mokřady
Vyhodnocení současného stavu

Kateřina Beránková, Vojtěch Janeba & Anežka Vonášková – Atelier Salzmann, 2020/2021, FA ČVUT

V

Voda je základní složkou životního prostředí. Je nezastupitelnou podmínku života na Zemi. Voda pokrývá více než 70 % povrchu Země. Právě ve vodě vznikl život na Zemi, a proto nikoho snad nepřekvapí, že všechno živé na naší modré planetě potřebuje vodu. Zhruba 96,5 % veškeré vody se nachází ve slané podobě v oceánech a mořích. Sladká voda tvoří jen 3,5 % veškerých vodních zásob, přičemž jen 0,3% zdrojů je použitelných pro lidskou potřebu.

Vodu nelze ničím nahradit! Je to náš nejcennější zdroj. Když odebíráme vodu ze zdroje a používáme ji, měníme její vlastnosti. Napřimujeme koryta řek, stavíme průplavy a kanály, které propojují moře a řeky, budujeme přehrady a hráze, to vše jen proto abychom uspokojili svou poptávku po vodě.

Na místě jako je Železný Újezd, v krajině typicky vesnické, kde voda má většinou prostor se rozlévat a meandrovat, by se neočekávaly velké problémy, ale ipřes to tu jsou. Železný Újezd se potýká s problémem nedostatku pitné vody, ipřes to že se nacházíme v oblasti s poměrně vysokým průměrem úhrnem srážek. Vodní tok Mítovského potoka je narovnán a ovlivněn lidskou činností.

Voda se zdá být jako obrovský neuchopitelný problém, který se zdánlivě dá vyřešit pouze globální změnou. Opak je však pravdou a pokud se problém vody nezačne řešit v regionálních měřítcích nikdy se nic nezmění.

V rámci pochopení vody, jejího režimu a paměti jsme se zaměřili nejenom na zkoumání vody na území Železného újezda, ale i v měřítku mezinárodním. Hledali jsme vzorec v jejím fungování a objevovali její zákonitosti, tak abychom mohli dopomoct k revizi i tak malých vodních toků jako jsou toky v Železném Újezdě.

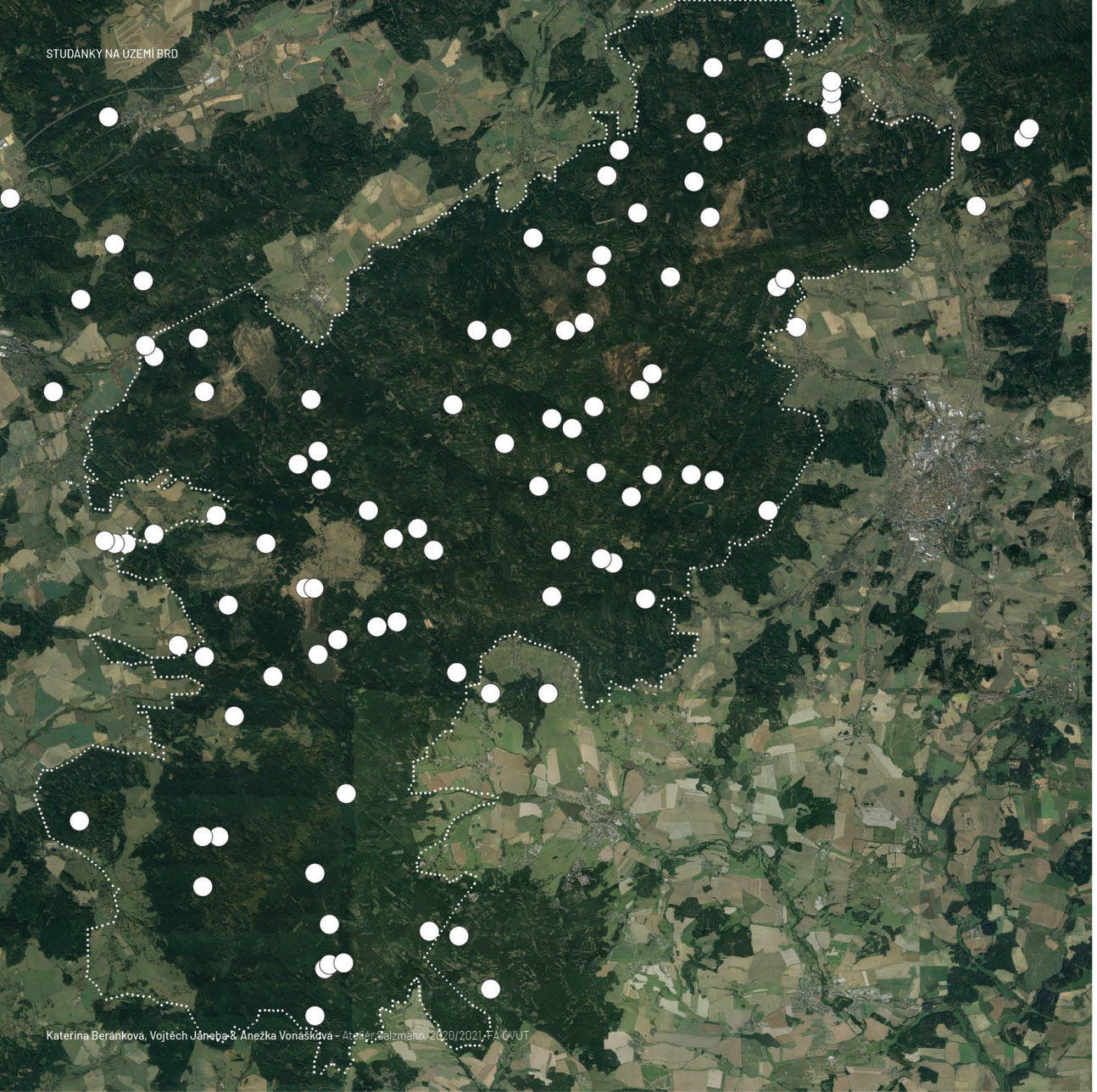

Kateřina Beránková, Vojtěch Jáneba & Anežka Vonášková - Atelier Salzmann 2020/2021, FA ČVUT

Ú

Území vysokých či centrálních Brd je vymezené na SV údolím Litavky, na SZ údolím Holoubkovského potoka (jímž prochází silnice a železnice Praha-Plzeň), na jihozápadě, jihu až jihovýchodě pak přibližně vrstevnicí 600 m a hranicí souvislého lesního krytu, které oddělují vlastní vyšší a souvisle zalesněné brdské pohoří od okolní krajiny ležící v nižší nadmořské výšce a charakterizované naopak mozaikou lesů, polí, luk a lidských sídel.

Pro vegetaci Brd jsou klíčovými zejména vesměs oligotrofní horninové podloží a klimatické poměry. Uplatňují se zde především krajinně ekologické pochody jako vrcholový fenomén, zvrat vegetačních pásem, paludifikace, acidifikace, pronikání teplejšího klimatu do vyšších poloh a lidská aktivita – zejména lesnictví a vojenství. Vzhledem k souvislostem je mísení vegetačních prvků a druhů středních poloh (mezofytikum), které převládají, s druhy horských poloh (oreofytikum), pro Brdy typické.

Pro Brdy jsou typické skupiny druhů, které jsou alpskými migranty, nejznámější Soldanella montana a subatlantské prvky jako Chrysosplenium oppositifolium. Pro brdské oreofytikum jsou typická některá společenstva, která se v mezofytiku nevyskytují. Jsou to zejména třtinové smrčiny (Calamagrostio villosae-Piceetum), rohozcové smrčiny (Bazzanio-Piceetum), rašeliníkové smrčiny (Sphagno-Piceetum) a rašelinné březiny (Betuletum pubescentis). Dále prameniště as. Chrysosplenietum oppositifolii, přechodová rašeliniště a vrchoviště, zejména as. Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi, louky podmáčené, smilkové a trojštětové.
Horská květena se zdenerozvíjí na vrcholcích a hřebenech, protože tato stanoviště jsou příliš suchá a neúživná, ale v humózních lesích, na rašeliništích, u potoků a v chladných údolích, kde se často setkáváme s fenoménem inverze vegetačních stupňů.

Význačným jevem uvozujícím Brdy do souvislostí horských oblastí ČR jsou zejména rašeliniště. Sice bývají nevelké hloubky, avšak dosti značné rozlohy. Pánevní rašeliniště pokryté smrkovou tajgou se rozkládá na východním břehu horního Padrťského rybníka, zatímco ve vrcholové oblasti východně od Toku se nachází mělké, ale rozlehlé rašeliniště typu blanket bog (pokryvné rašeliniště). Drobná pramenná rašeliniště nacházíme všude, kde je špatný odtok vody. Typické jsou pramenné rašelinné kupky známé např. z okolí Strašic.

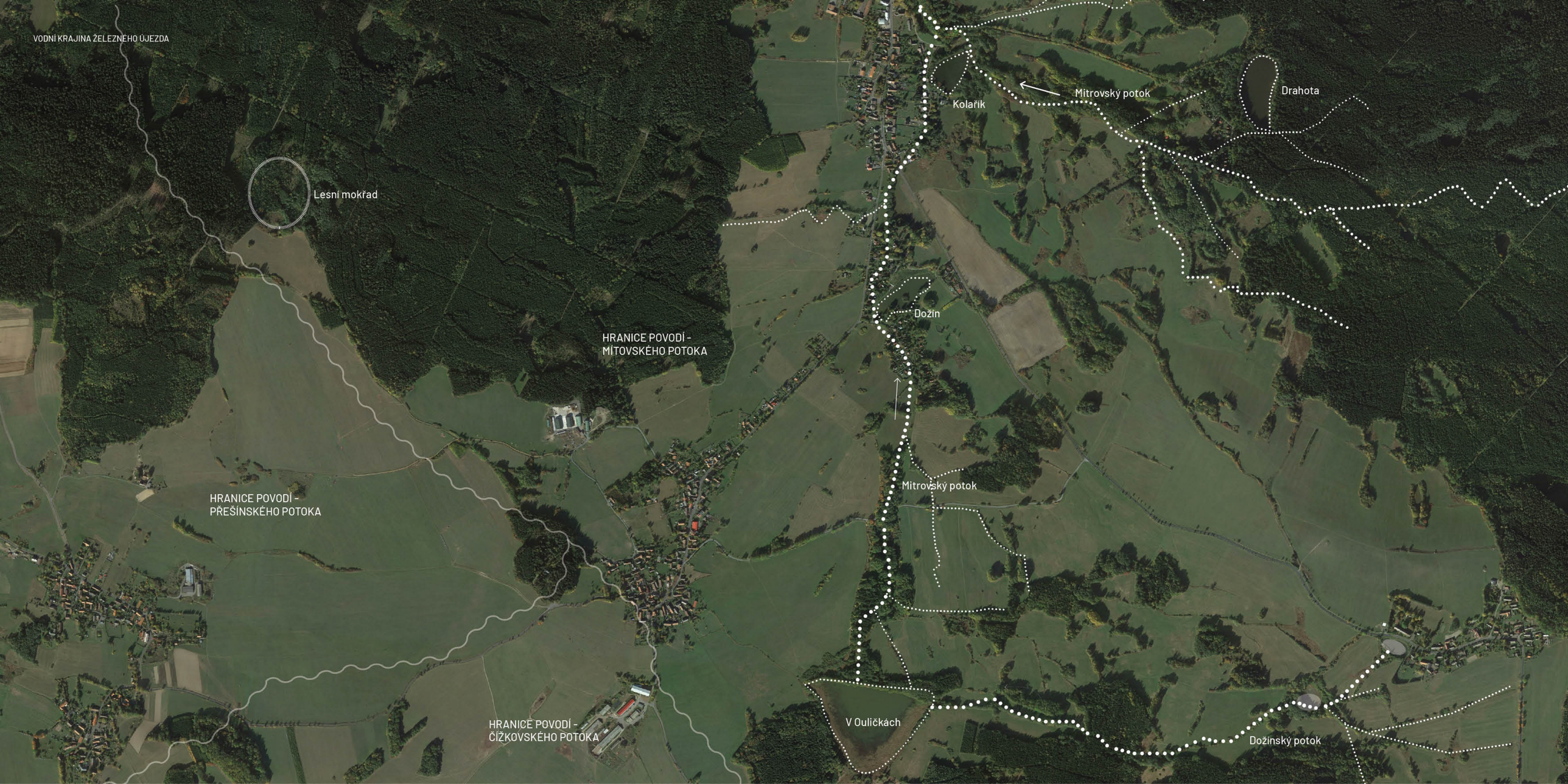
VODNÍ KRAJINA ŽELEZNÉHO ÚJEZDA
Lesní mokřad
HRANICE POVODÍ -
MÍTOVSKÉHO POTOKA
HRANICE POVODÍ -
PŘEŠÍNSKÉHO POTOKA
HRANICE POVODÍ -
ČÍŽKOVSKÉHO POTOKA
Kolařík
Mitrovský potok
Drahota
Dožín
Mitrovský potok
V Ouličkách
Dožínský potok

Studánka pod Burkem - poživatelný
Divčí studánka - poživatelný, hrnečky
Přešín
Železný Újezd
Dřevorubecká studánka

REŽIM VODY V KRAJINĚ

M

Mitrovický potok
Potok pramení severovýchodně od Chynína, v lesích Jižních Brd, v nadmořské výšce okolo 675 m. Na horním toku směřuje převážně na severozápad k obci Nové Mitrovice, východně od níž zadržuje jeho vody rybník Drahota. V samotné obci spolu s Dožínským potokem napájí rybník Kolářík a níže po proudu další dvě vodní plochy. Od Nových Mitrovic směřuje potok dále na severozápad, protéká Mítovem, pod nímž teče okolo stejnojmenného kamenolomu a krátce i samotným areálem v jeho jihozápadní části. Odtud proudí dále na sever až severozápad zalesněnou krajinou ke vsi Hořehledy. Na dolním toku se po obou jeho březích rozprostírá přírodní památka Hořehledy. Do Bradavy se Mítovský potok vlévá u Hořehled na 11,9 říčním kilometru v nadmořské výšce okolo 450 m.

Přešínský potok
Přešínský potok je pravostranný přítok Úslavy, cca 27 km J-JV od Plzně, 3,5 km JV od Blovic. V Přešínském potoce se vyskytuje vzácný rak kamenáč. Tato oblast je zapsaná do seznamu významných lokalit systému Natura 2000.

Dožínský potok
Pramení v oblasti Evropsky významné lokality V Ouličkách. Dále je to přítok do rybníka a posléze tedy udává přítok Mitrovickému potoku, který dále protéká na sever do Nových Mitrovic.

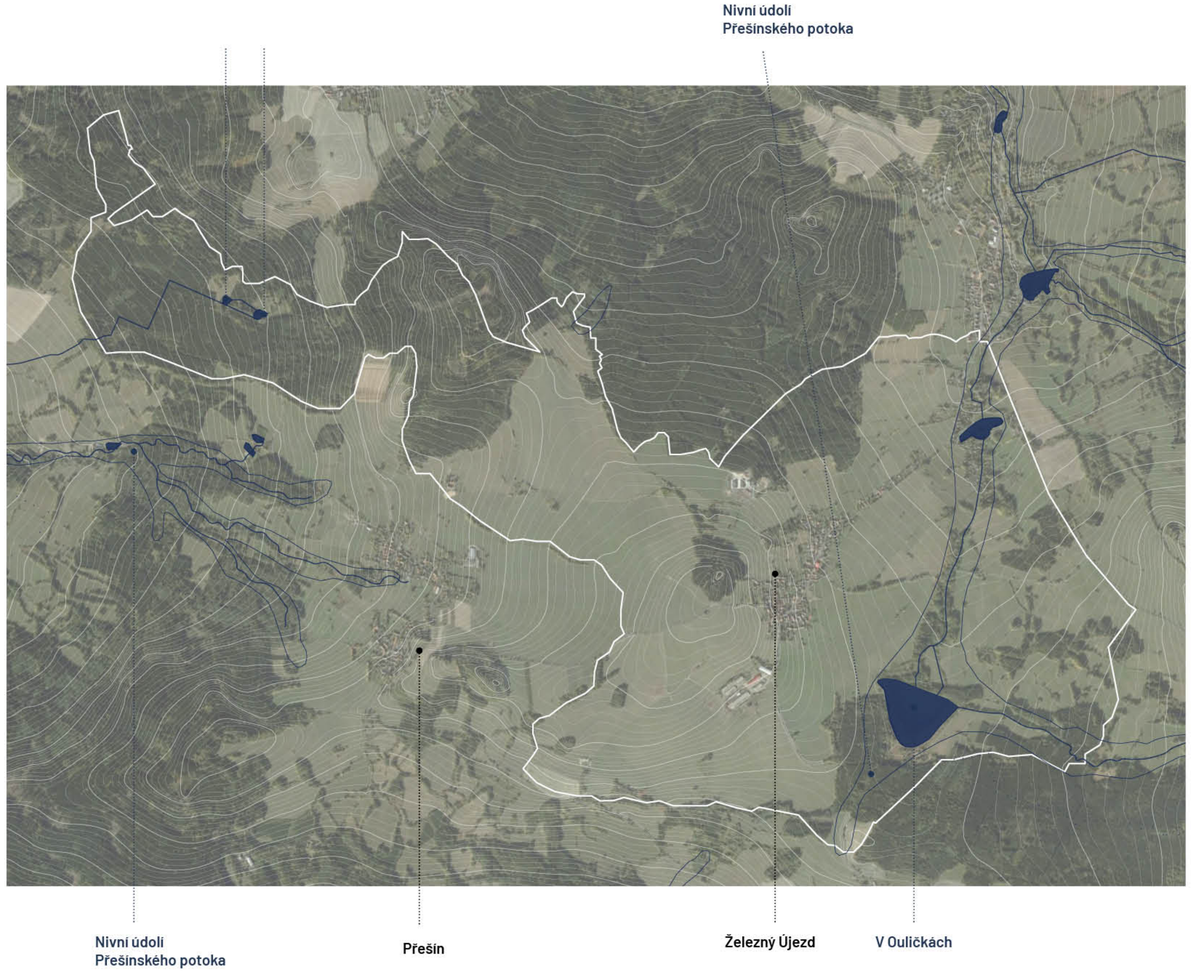
Nivní údolí
Přešínského potoka
Nivní údolí
Přešínského potoka
Přešín
Železný Újezd
V Oulíčkách

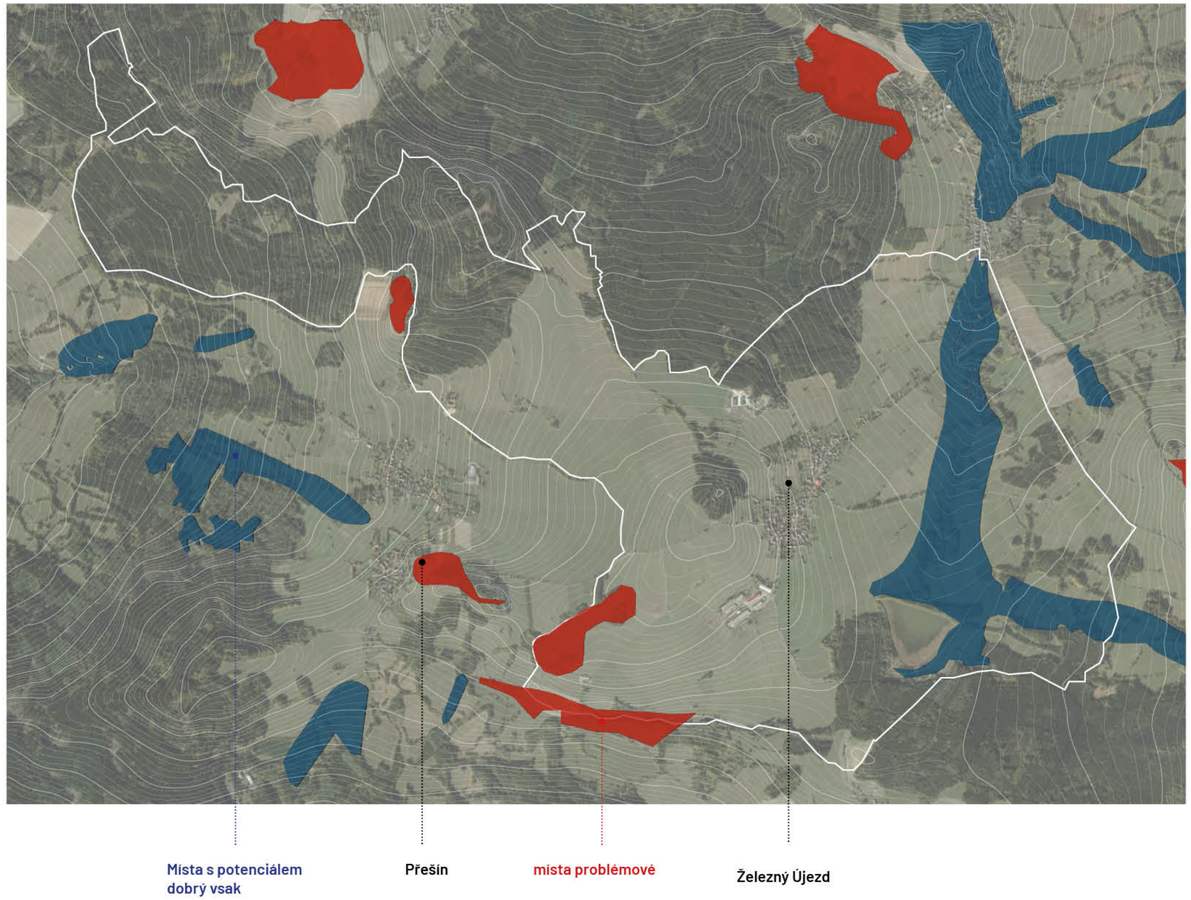
Místa s potenciálem
dobrý vsak
Přešín
místa problémové
Železný Újezd

V OULIČKÁCH - ortofotomapy rybníka v průběhu času

KOVAŘÍK – ortofotomapy rybníka v průběhu času

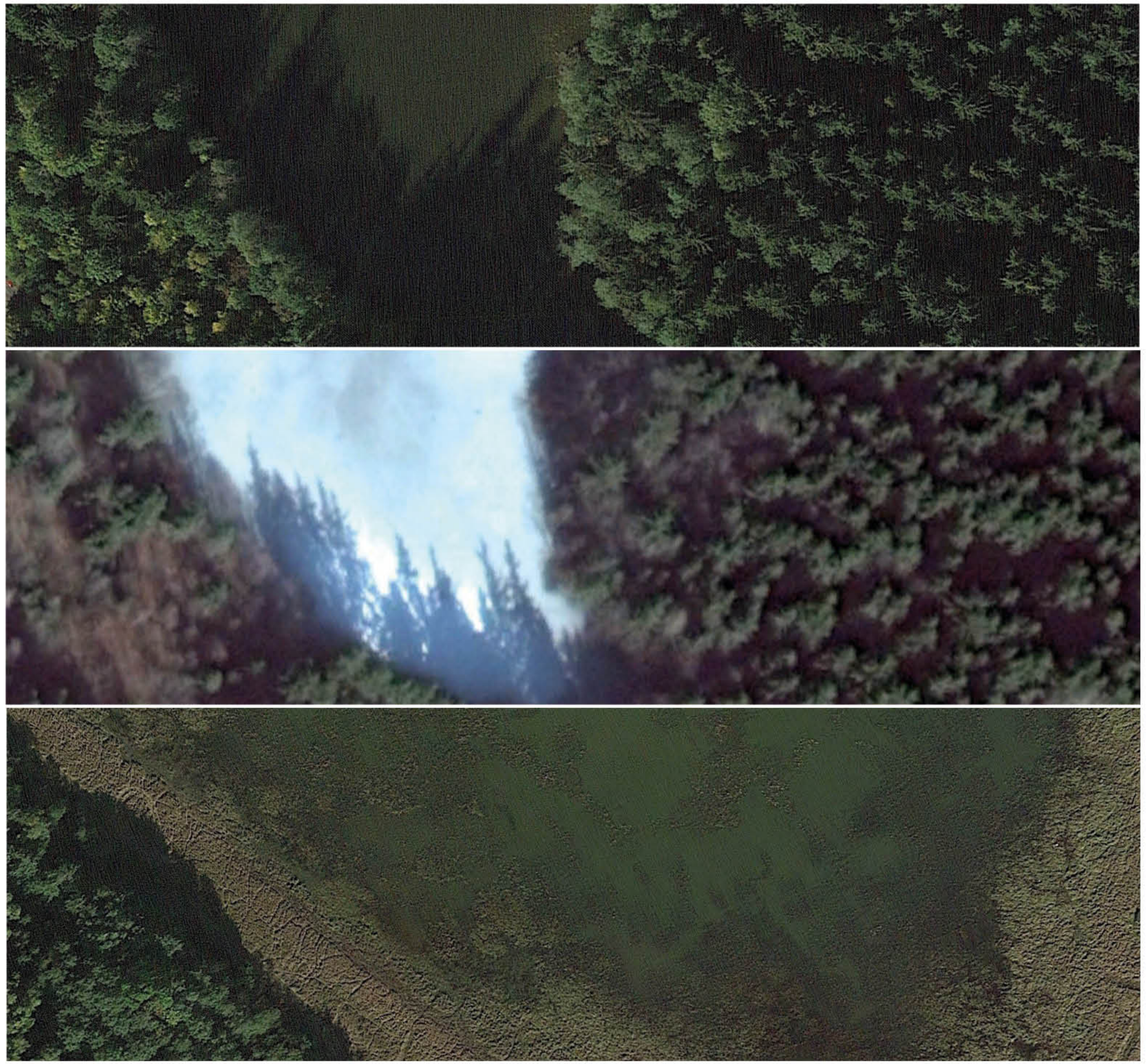

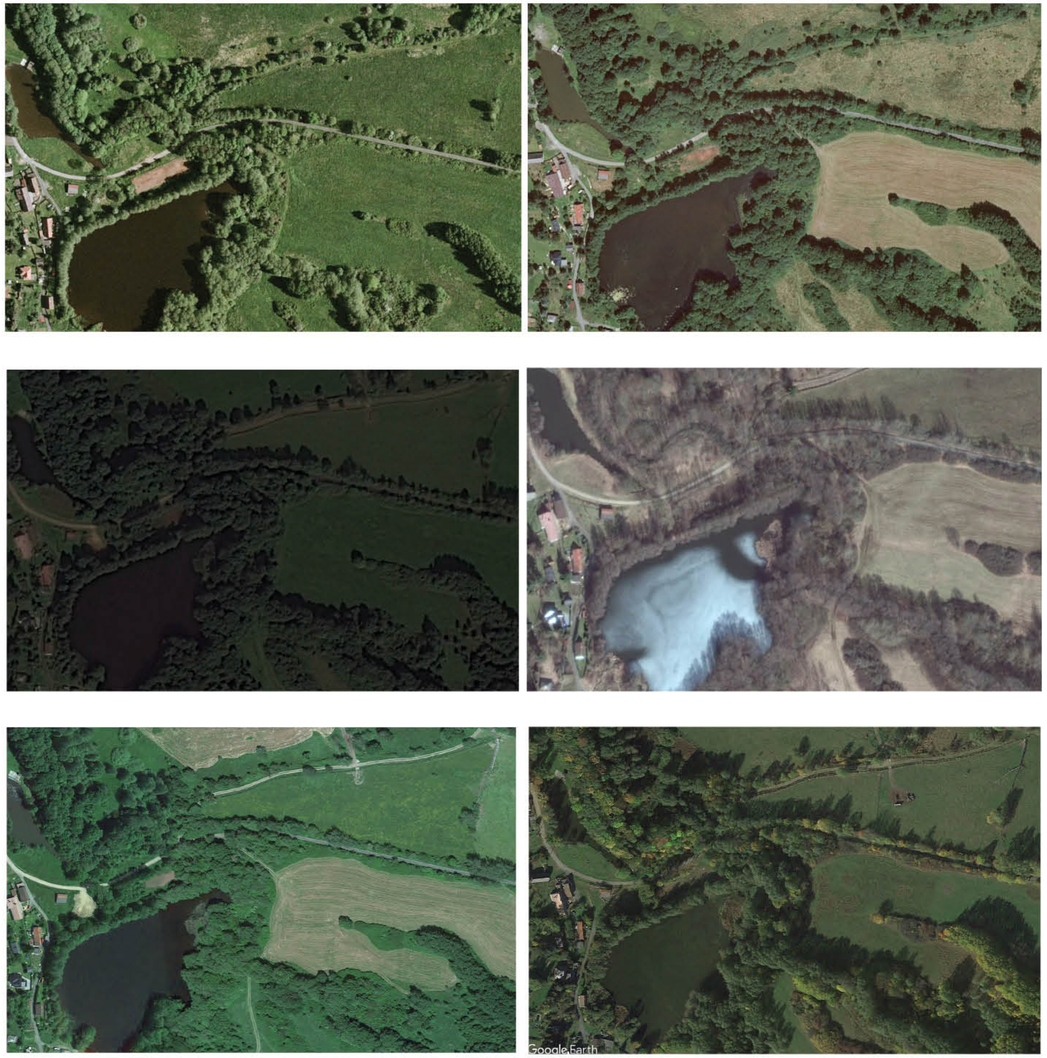

DOŽÍN – ortofotomapy rybníka v průběhu času

POLOŽILI JSME SI OTÁZKU JAK FUNGUJE VODA

Hledání Vodní krajiny a pochopení vody
Jako studenti jsme postavení do role tvůrců. Tvůrců, kteří by měli znát souvstažnosti, měli mít zkušenosti, technické znalosti a estetické schopnosti. Estetika se do jisté míry učí na vysoké škole, jsme syceni technickými informacemi, které ale bez reálné zkušenosti nejsou plně vstřebatelné. Dostáváme obecnou výbavu, která se zakládá na zkušenosti současného světa.
Václav Cílek ve své nové knize Jak přejít řeku (DoKořán , 2021) píše **,, Alternativa už není volbou, ale nutností "**. Tato věta rezonuje celým naším projktem. Vyprovokovala v nás snahu o nalzení nového řešení, zkoumat a studovat nové způsoby, které hospodaří s naší zemí, živly... Na projektu Železného Újezda jsme dostali nelehký úkol. Zhostit se vodní krajiny v lokalitě EVL v Oulíčkách. V podvědomí víme, že správná cesta se skrývá v systémech meandrování. Když ale nahlížíme na problematiku z blízka, docházíme k závěru, že o chování vody nevíme téměř skoro nic.

Z tohoto důvodu jsme se začali ohlížet po knihách, studiích, odbornících. Výsledkem bylo objevení dvou publikací. První pojednávající o životě významné osobnosti vodního hospodaření **Viktora Schaubergera**, rakouského přírodovědce a výzkumníka, vynálezce a filozofa. Viktor Schauberger začal varovat před krizí životního prostředí slovem i písmem před více jak 100 lety. Stal se konstruktérem splavovacích kanálů, snažil se vytvářet přístroje které by čistily vodu na principech pozorování jejich pohybů. Slova, která by pojednávala o jeho práci by vystačila na vydání několika svazků knih. Tak jen odkážeme na jeho osobnost a dílo a podotkneme, že nás jeho práce inspirovala a přivedla na několik zajímavých zjištění a určila náš směr pohledu na fungování vody, jejích pohybů a formem. Na závěr si neodpustíme jeden z jeho citátů: „Voda je kolébkou všeho života jen tehdy, když se v přírodě pohybuje přirozeným způsobem."

Další kniha která nám rozšířila obzory je kniha Theodora Schwenka. „ Budeme- li se zabývat jednotlivými ději podrobněji, uvidíme, jak je voda všude aktivní, jak vstupuje do různých vztahů a posílí se na rozličných úkolech. Uvědomíme si také, že není pouhým „ tělem", na něž působí gravitace, ale činným živlem a základem života. Musíme si dát poněkud tu nelehkou práci a vedle známích skutečností o vodě se seznámit s mnoha jejími doposud málo známimi osobitostmi. " dále pokračuje „Rytmus meondrování patří k vlastní povaze té které řeky. Široké říční údolí bude mít volný, rozmáchnutý rytmus meandrů, v úzkém údolí se bude řeka vinout v „rychlém rytmu" . Malý luční potůček poběží v mnoha malých, často pouze v naznačených zákrutech. Potok a krajina, která je všude kolem, vždy patří k sobě a vegetace je spletá do jednoho živoucího celu. Bez vegetace voda nebude zdravá "
V obou knihách autoři vybízejí k pozorování přírody a replikování jejích vlastností.

Dali jsme na jejich rady a v dobách epidemie zkoumali formy vody po celém světě. Ne ze země, ale ze satelitů. Řadu vodních systému jsme dokumetovali a snažili se koupírovat tvary koryt, rybníků a meandrů. To nás inspirovalo k vytvoření geometrické sítě po 10 metrech, kterou následně převádíme do vodní krajiny Železného Újezda, kde podle základních pohybů a vlastností vytváříme cesty novým koritům Dožínského potoka .

Za hůlkou, kterou táhneme vazkou tekutinou přímo a pomalu se tekutina pouze vlní.

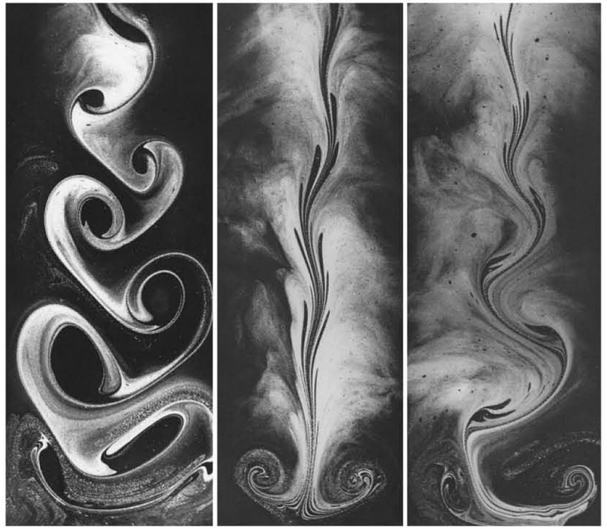

Vírový prstenec, který ve voděstoupá zdola nahoru, tvoří hvězdicovité formy, jejichž vnitřní struktura je patrná při „nárazu" na hladinu.

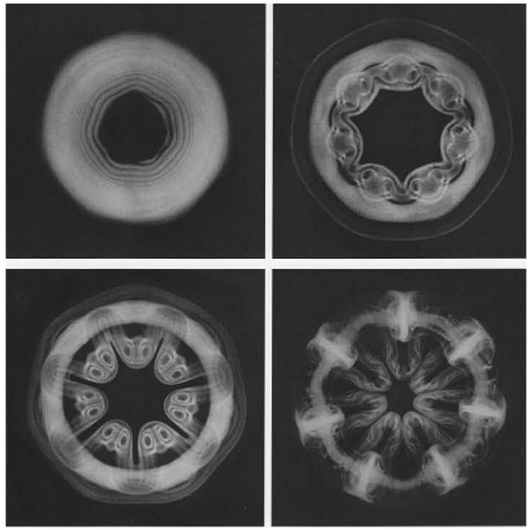

Pohyby vody, příběh vody- Vymýváním břehů se meandry mohou vytvarovat tak výrazně, že při záplavách dochází k jejich protržení a mění se ve slepá ramena se stojatou vodou

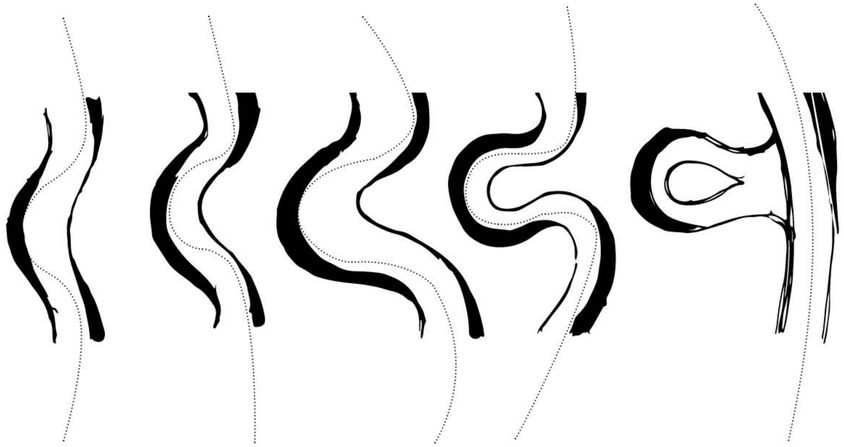

Pohyby vody, příběh vody- Srovnání vírových stezek vzniklích různými způsobem. Směr otáčení víru je různý podle toho, zda voda

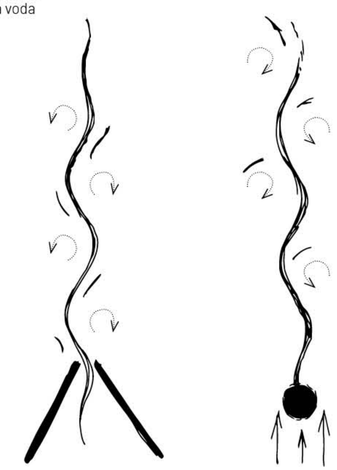

VLTAVA
Č.REPUBLIKA

Pramen Vltavy se nachází cca 5,5 km jihojihozápadně od obce Kvilda na Šumavě, 600 metrů od hranice s Německem. Místo je přístupné po asfaltové silnici, po modré turistické značce, nebo na kole po cyklotrase 1041. Uvedený pramen je však jen symbolické místo, voda je do kamenné studánky svedena dřevěným potrubím, které vede pod asfaltovou cestou. Skutečných pramenů je více a nacházejí se vysoko v nepřístupném terénu jihovýchodního svahu Černé hory (1315 m n. m.). Kolem pramene se nachází stejnojmenná přírodní památka Pramen Vltavy.

Česká řeka je 430 km dlouhá, plocha jejího povodí činí 28 090 km2, z toho 27 006,7 km2 připadá na české území.

Vltava má dvě pramenné větve, přičemž za hlavní z nich je považována tzv. Teplá Vltava, jež pramení na Šumavě, na východním úbočí Černé Hory, v nadmořské výšce 1 172 m n. m.. Prvních několik kilometrů se říčka nazývá Černý potok, pod obcí Borová Lada pak přebírá název Teplá Vltava.

Druhou pramennou větví je tzv. Studená Vltava, pramenící v Bavorsku a překračující české hranice u obce Haidmühle. Od soutoku Teplé a Studené Vltavy poblíž obce Chlum v Mrtvém luhu se řeka nazývá již jen Vltavou.

K větším přítokům Vltavy v průběhu celého jejího toku patří kromě mnoha menších říček a potoků mj. řeky Malše, Lužnice, Otava, Sázava, a Berounka.

MISSISSIPY
SEVERNÍ AMERIKA

Název Mississippi pochází od indiánského kmenu Ódžibvejů – „Misi-zii-bi", což znamená „říční veletok". Největší řeka Severní Ameriky začíná na severu (poblíž kanadských hranic) ve státě Minnesota a končí na jihu ve státě Louisiana, kde ústí do Mexického zálivu. Jejími největšími přítoky zleva jsou: Ohio, Wisconsin, Illinois a Chippewa a přítoky zprava: Missouri, Arkansas, Red, Des Moines a Minnesota.

Průměrný průtok je 19 tisíc kubických metrů za sekundu a při svém směrování na jih kontinentu Mississippi klesne až o 450 metrů. Více než 50 měst se dennodenně spoléhá na přítok řeky z hlediska pitné vody. Délka všech vodních cest vůbec jen v povodí řeky dosahuje až okolo 25 tisíc kilometrů. Maximální šířka řeky je něco málo přes 11 kilometrů a největší hloubka 61 metrů.

JEZERO MACKAY
AUSTRÁLIE

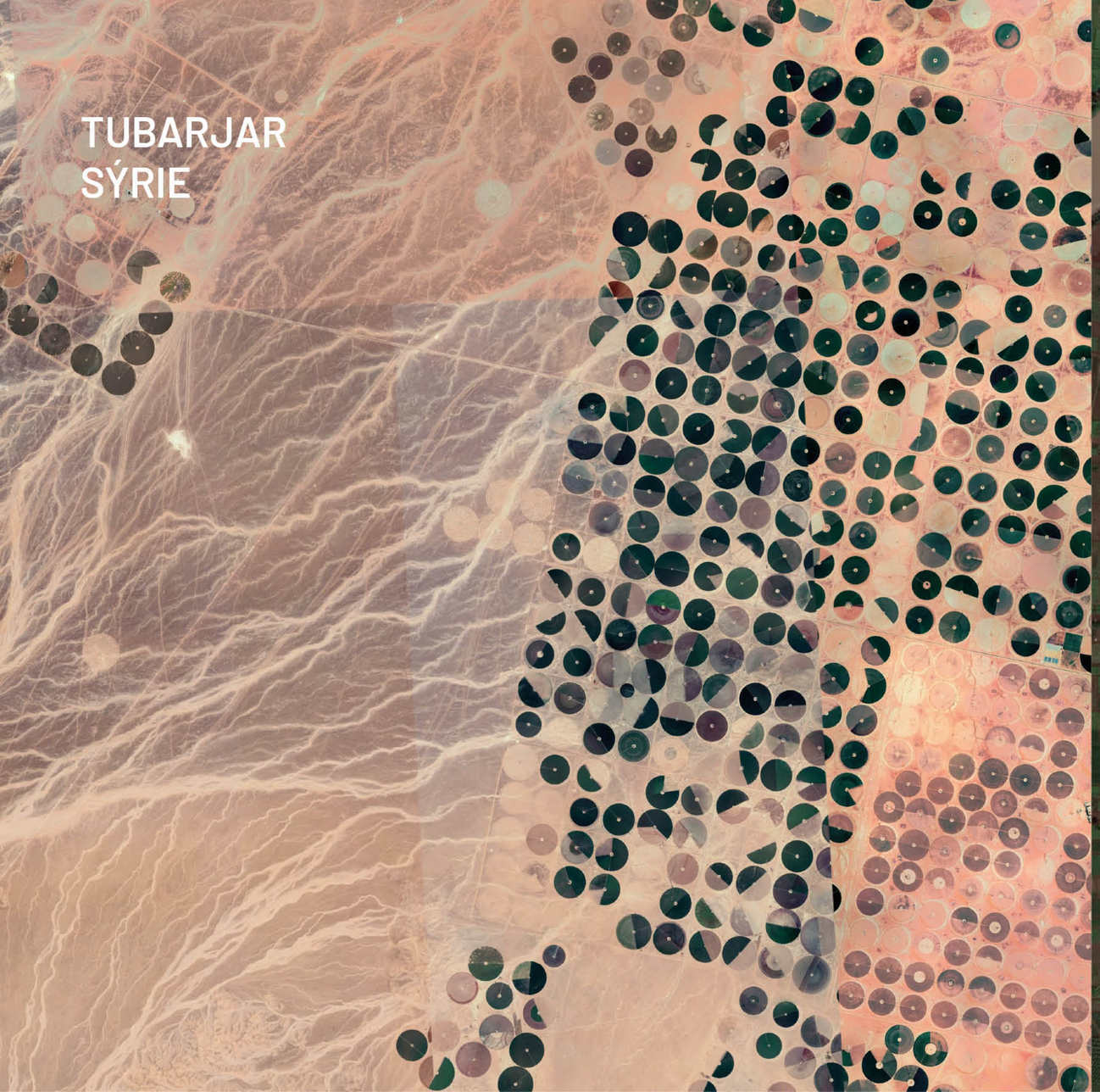
TUBARJAR
SÝRIE

JÁVA

MATANZAS
KUBA

A. Vltava
B. Matanzas
C. Mississipy
D. Jáva

HISTORIE ŽELEZNÉHO ÚJEZDA

Historický kontext
Typologie krajiny
Osy
Významná sakrální místa
Památkové zony
Plochy

Kateřina Beránková, Vojtěch Janeba & Anežka Vonášková - Atelier Salzmann 2020/2021, FA ČVUT

P

První historická zmínka o obci Železný újezd pochází z roku 1237, kdy ves byla kladrubským klášterem směněna s Havlem Markvarticem. Roku 1310 byla v držení Budislava, syna Protivy z Rožmitálu. Roku 1347 se Čížkov dostal spolu s polovinou Rožmitálu do majetku pražského arcibiskupství. Pak byla ves majetkově rozdělena - jeden díl do vlastnictví Jana z Vitence a od roku 1558 do vlastnictví města Rokycany. Druhý díl získal Mauric Chanovský z Dlouhé Vsi, a ten svou část později prodal opět městu Rokycany, v jehož majetku byl Čížkov až do konce feudalismu. Dle berní ruly zde bylo 11 sedláků, 3 chalupníci a 5 zahradníků. Ze dvou statků vznikl v roce 1708 díky církvi poplužní dvůr zvaný Na podlesí. V polovině 18. století žilo v obci 19 hospodářů, krčmář, kovář, pastýř, a jedna židovská rodina. Roku 1788 je doloženo v Čížkově 55 domů, v roce 1838 již 71 domů s 480 obyvateli. V roce 1890 zde bylo 81 domů, 612 obyvatel, škola a pošta.

V roce 1991 obývalo ves se sídlem obecního úřadu trvale 144 obyvatel ve 38 domech.

Dominantou obce je původně gotický farní kostel s. Jana Křtitele, barokizovaný v letech 1727-1735. V roce 1873 byla přistavena věž s jehlancovou střechou. Jedná se o rozlehlý jednolodní objekt s pravoúhle zakončeným presbyteriem, se sakristií na severní straně a s věží před západním průčelím. Fasády jsou členěny lesénovým řádem, okna jsou sklenuta segmentem. Interiér je zaklenut valeně s výsečemi a pasy vybíhajícími z pilastrů s římsovými hlavicemi. Do valené klenby sakristie vnikají pětiboké výseče. V patře nad sakristií byla zřízena oratoř. Zařízení interiéru pochází převážně z doby barokizace.

Proti kostelu stojí fara z roku 1680, upravená v 19.století do stávající podoby. Zajímavými stavbami jsou usedlosti čp.4 na návsi nad kostelem, kde se uchovala stará roubená chalupa, a čp. 28, kde je roubený špýchárek. U kostela roste mohutná lípa srdčitá, stará přes 250 let, s výškou 24 m a obvodem kmene téměř 4 m.

Nedaleko vsi ve směru na Přešín se nalézají pozůstatky středověkého hrádku zvaného Strašná skála. Roubené jádro bylo založeno na dvou skaliskách, kde se dochovaly zbytky založení dvou budov. Stavba vznikla po polovině 13.století zřejmě k ochraně okolních rudných dolů, a byla po asi sto letech opuštěna.

V obci je známý hostinec "U českého lva" a prochází zde cyklotrasa č.2039 ze Spáleného Poříčí na Mladý Smolivec. Zajímavostí Čížkova je místní recesistická Republika Čížkov se svým presidentem a vládou, díky níž se zde během roku konají zajímavé akce - zabijačka, závody na kolečkových sáních aj.

Ves na svažité planině nad Čížkovem je zmiňována prvně v letech 1347 a 1379 jako součást rožmitálského zboží. Podle názvu se zde dolovala železná ruda zejména v souvislosti s kolonizační a železářskou politikou pánů z Rožmitálu. Po roce 1529 již součástí zelenohorského panství, ale v roce 1545 opět u Rožmitálu. Kolem roku 1565 zde měl být postaven větrný mlýn. V roce 1616 byl spolu s částí mirošovského panství připojen k Poříčí, bylo zde 12 sedláků a 2 chalupníci. S rozvojem hutní výroby se větší část obyvatel zaměřila na výrobu dřevěného uhlí pro hutě v sousedních Mitrovicích, a obyvatel přibylo, takže koncem 19.století zde v 73 domech žilo 427 obyvatel.

V současnosti je převážná část zástavby určena k rekreaci, trvale zde žije kolem 140 obyvatel. Zachovalé roubené stavby již slouží hlavně k rekreaci, louky v okolí zdobí porosty upolínů. Dominantou je nová turistická rozhledna Na Skále (672 m n.m.), odkud je vynikající výhled na Šumavu, na Plzeň i na část jižních Čech. Služby turistům nabízí hostinec "Pod rozhlednou", horské panorama dotváří okolní pastviny s chovem ovcí.

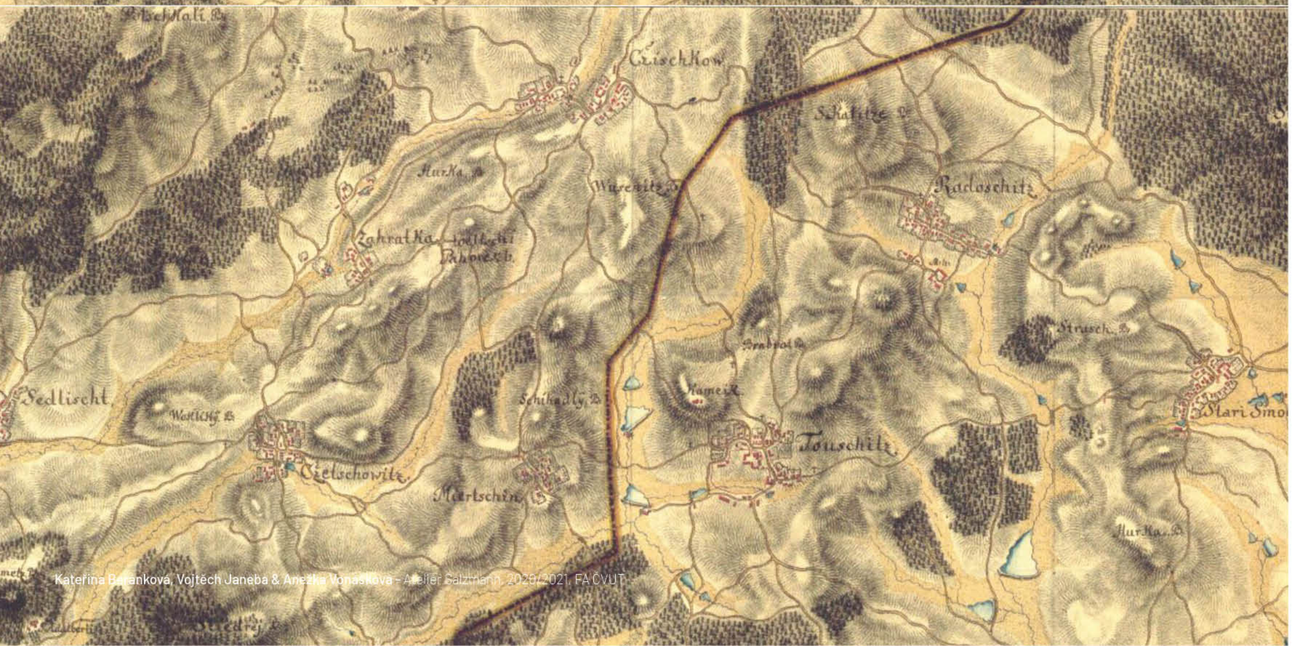

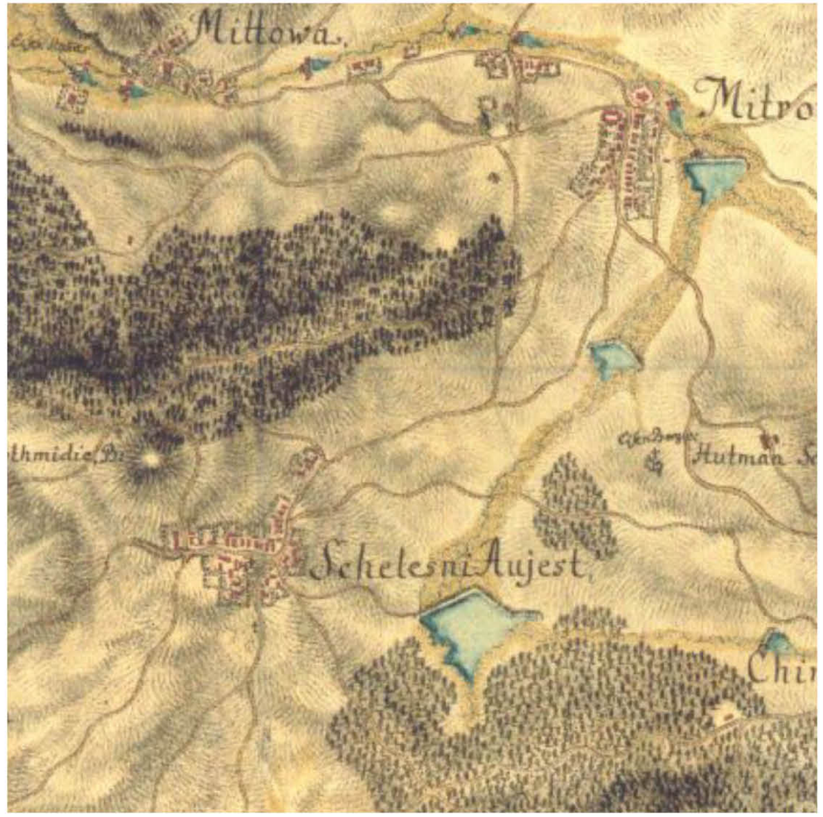

Kateřina Bělankova, Vojtěch Janeba & Anežka Vonaškova - Atelier Salzmann, 2025/2021, FA ČVUT

Kateřina Beránková, Vojtěch Janeba & Anežka Vonásková – Atelier Salzmann, 2020/2021, FA ČVUT

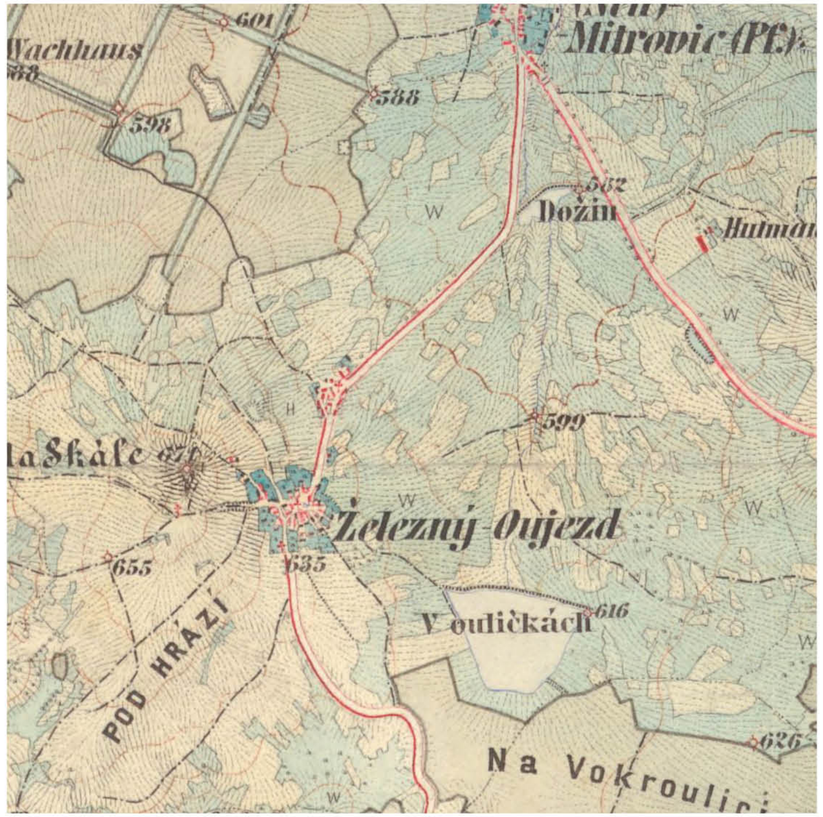
Wachhaus
601
598
588
Mitrovic (Pt.)
562
Dožin
599
Na Skále
Železný Újezd
655
635
V oulíčkách
616
POD HRÁZÍ
Na Vokroulici

MITTOW
MITTOW
CHININ
PRZESCHIN
Eisen Augezd.
na Trávníku
na Bořkách
na Mlýnicích
u Studniček
na Bukovy

Tenomice
Borovná
Mlsov
Spálenopučský
Planiny
Nad Moráskem
Planinský revír
Nechanice
N. Mitrovice
Kota
Dožín
Lom
Chynínský revír
Želez Újezd
Přeštín
Chynín
Na skále
Vížkov
Žabrnělka
Sedliště
Smetálky
Dožice
St. Smolivec
Měřín
Kůchy
Vlčky
Kobylí
Na Okrouhlici
Pod hrází
V Úličkách
U kříže

N. Mitrovice
Dožín
Želez Újezd
U kříže
Na skále
616
V Úličkách
Pod hrází

Nechanice
Kolářík
N. Mitrovice
Hota
Kbely
Hlídman
U křiže
Chýmin
Na Skále
Na Drahách
Želez Újezd
Prosín
Mastyř
616
ryb. V Bulíčkách
Na Okrouhlici
Pod hrází
Hřebenec
Na Hradcích
myslivna
Užkův
Na Skále
660
Zahrádka

Kolářík
N. Mitrovi
Dožin
Hlídman
Na Skále
Želez Újezd
635
616
ryb. V Bulíčkách
Pod hrází
Na Okrouhlici
Na Hradcích
611

Mitrowitz
Tiolaržik
Dežja
Schäfery
Eisen-Augezd
Masten
Hauliežka
Voletin

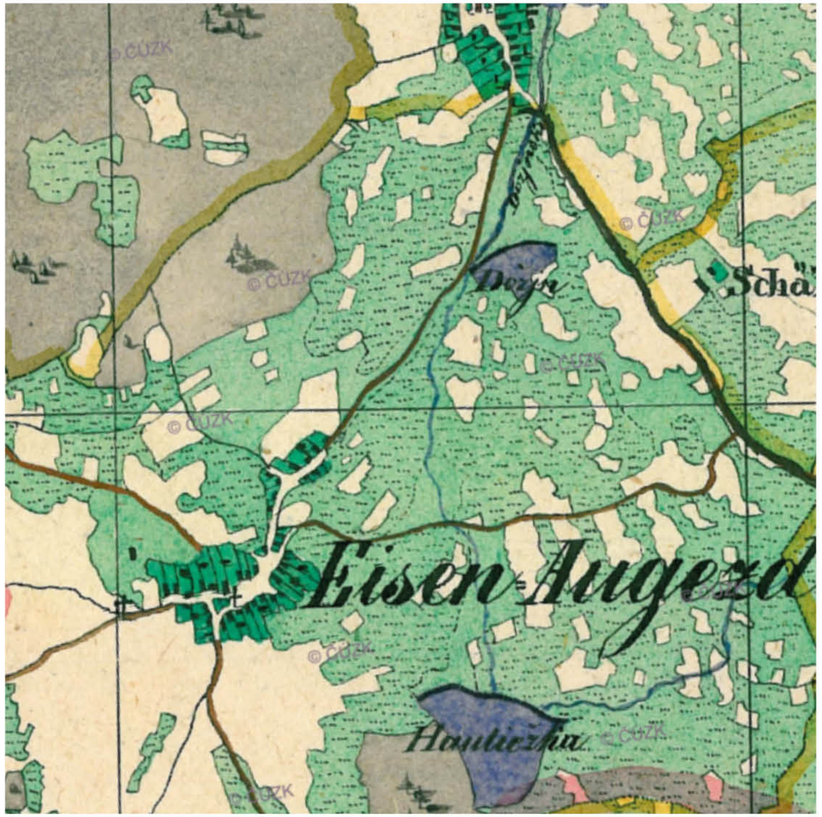
Dežja
Eisen-Augezd
Hauliežka

STÁTNÍ MAPA 1:5 000, 1951

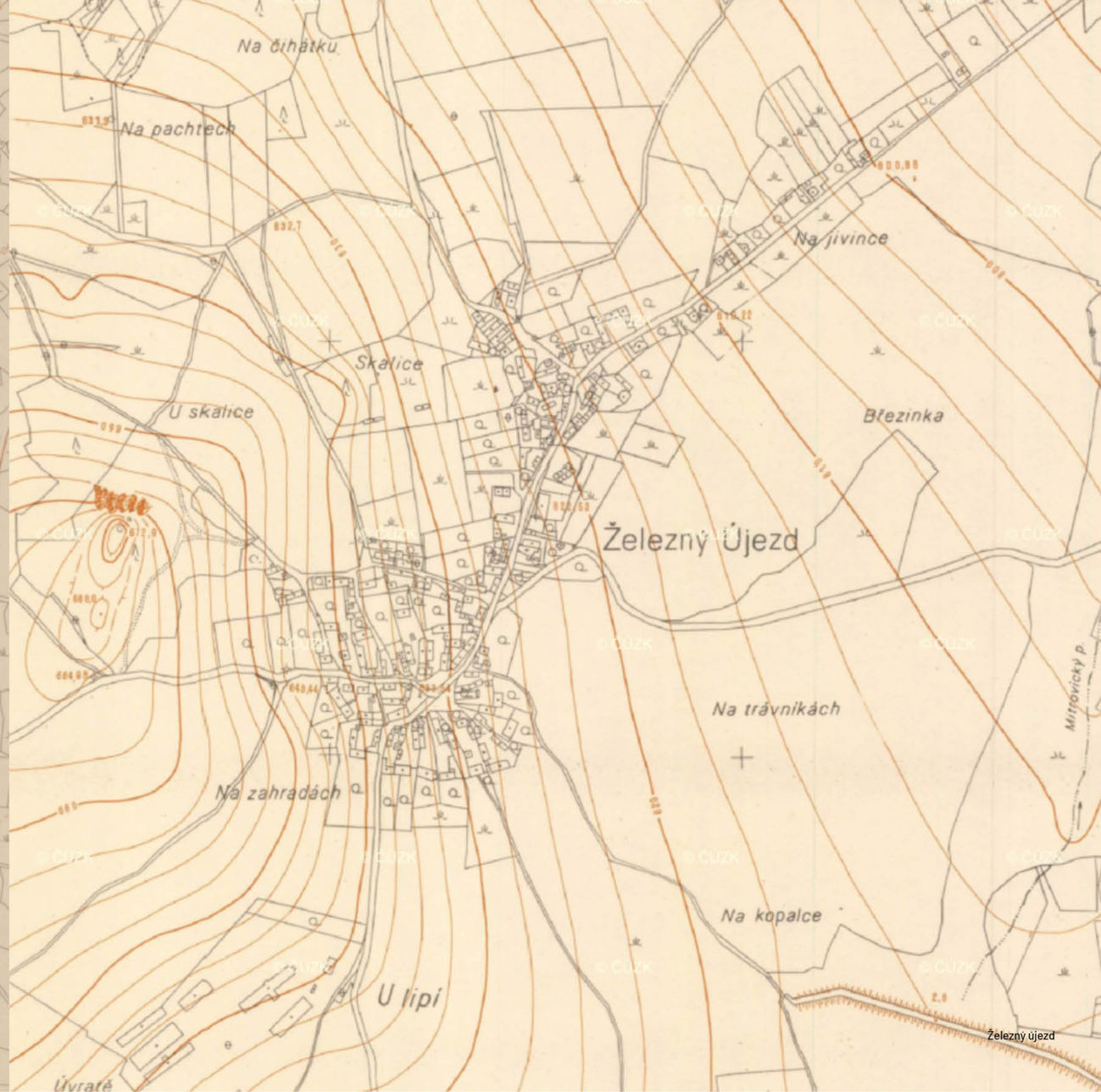

ORTOFOTOMAPA 1937

ORTOFOTOMAPA 2001

Železnice v Brdech

Málokdo jistě ví, že v Brdech vedla nějaká železnice. V Brdech vedly železnice a to dokonce přímo v nitru brdských lesů. Z pramenů víme o Strousbergově železnici v Zaječově a o minimálně dvou dalších. Byly to lokální železnice, které sloužily pouze pro přepravu dřeva. Té první se říkalo **Kolvínka** a té druhé **Jordánka** , jejich historie spadá do 20. století.

JORDÁNKA vznikla v souvislosti s rozhodnutím o zřízení vojenské střelnice v Brdech. Když byl vznik střelnice v roce 1926 definitivně posvěcen. Poněvadž však v té době byly Brdy zcela zalesněny, bylo třeba cílové plochy Brda, Tok a Jordán odlesnit. Samotná těžba dřeva probíhala po etapách (pravděpodobně v letech 1930 -1931, Brda a Jordán 1928 - 1930). V té době zde bylo zaměstnáno značné množství lidí, ponejvíce pak dřevorubců ze Slovenska a z Podkarpatské Rusi.

Po této krátké lesní železnici bylo dopravováno dřevo z cílové plochy Jordán v letech 1928 až 1931. Jednalo se o úzkorozchodnou železnici, dlouhou něco přes dva kilometry. Vedla od silnice, průsekem západně od hájovny Okrouhlík (také Zárubovy hájovny) přímo do svahu k cílové ploše Jordán. Dříví se po svozu k hájovně Okrouhlík dopravovalo na pilu Vojenských lesů a statků v Zaječově - Dolní Kvani. Bohužel, z této lesní železnice do dnešních dob nezustalo nic, jen příběhy jako na spoustu dalších míst Čech. Možná až tudy někdy půjdete na houby, vzpomeňte si a zkuste si představit pískání starých lokomotiv, které zde jezdily ještě před 70. lety.

Druhá lesní železnice byla nazývána **KOLVÍNKA**. Ta vznikla v roce 1941 za mnohem dramatičtějších okolností v daleko těžší době.
V zimě 1939/1940 se přes Brdy přehnala vichřice a nadělala obrovské škody. V zimě 1940/1941 došlo k další lesní kalamitě přimrznutím mokrého sněhu k větvím a následným vývratům. A jakoby toto vše nestačilo, opakovala se podobná situace i na přelomu let 1941/1942. Pro zpracování dřeva byl v Kolvíně zřízen pracovní tábor, kam byli posíláni pracovníci z Čech a Moravy, tzv. nuceně nasazení ročníků 1921 -1923. Těžbou dřeva byla pověřena německá firma asi- Wilhelm Fischer s Mörfeldenu u Frankfurtu n.M. Majitelem firmy byl sám Wilhelm Fischer, demobilizovaný německý důstojník.

Pro svoz dřeva z oblasti Padrtě na pily v Mirošově byla postavena úzkokolejná železnice, jejíž jedna větev vedla od Padrtě a druhá z oblasti severně od Teslína. O její postavení a údržbu se starali pracovníci hospodářských čet. Tudy se sváželo dříví, ať už palivové nebo stavební. Jak to v praxi vypadalo? Práce to byla velice nebezpečná a o smrtelné úrazy nebyla nouze. V Mirošovské kronice je např. v roce 1941 uveden zápis, že několik zaměstnanců firmy Fischer bylo zabito při svážení dříví. Těžba dřeva byla ukončena v roce 1944.

Hlavní větev vedla z Mirošova k Padrti a Zadní Záběhlou. Začínala v areálu pily na okraji Mirošova v nadmořské výšce 473 m.n.m. Pokračovala dále údolím Skořického potoka a stálým stoupáním se vyšplhal až do výšky 532 m.n.m. Zde je také snad nejzachovalejší úsek, násep vysoký 3 m ve vzdálenost kilometru následovalo další stoupání a železnice již byla ve výšce 640 m.n.m. Zde se rozdvojovala. Jedna větev vedla pod silnicí u Zadní Záběhlé, druhá k Padrti podél dnešní silnice do Strašic. Jižní větev této dráhy odbočovala těsně za Mirošovem. Procházela okolo obcí Myť, Štítov a Trokavec. Právě zde jsou drobná torza zemních těles. Trať poté obešla úbočím Okrouhlík a pod Teslíny (bývalým klášterem) stoupala severním směrem ke Kolvínu.
Jak vidět, ani z této lesní železnice nezbylo téměř nic. Zbyly jen vzpomínky těch, kteří na této trati pracovali, několik starých fotografií a téměř neznatelné zbytky tratí. Úvahy o tom, že další malé lesní železnice vedly např. i okolo hájovny Tři Trubky, patří už téměř k místním povídačkám zdá se.

Výroba dřevěného uhlí aneb milíři v Brdech

Rozvoj železné výroby a poptávka po železném zboží s sebou přinesla potřebu dobývat železnou rudu, ale též získávat kvalitní a výhřevné topivo pro vznikající hamry a kovárny. Díky svým vlastnostem se k tomu snadno nabízelo dřevěné uhlí. To prý vypalovali už asi 500 let před naším letopočtem Keltové, takže tato znovu osvojená dovednost nebyla na přelomu 13. a 14. století našeho letopočtu žádnou novinkou. Dřevěné uhlí se pálilo v milířích. Milíř je zařízení, které se používá k výrobě dřevěného uhlý. Zajišťuje pomalé hoření za minimálního přístupu vzduchu, ale při relativně vysoké teplotě, přičemž uvnitř milíře dochází ke karbonizaci dřeva.

Jak docházelo k výrobě dřevěného uhlí? Nejprve byli za úkolovaní láterníci. Ti museli naporážet stromy určené k pálení uhlí. Dalo se využít téměř všechno dřevo, ale nejlepším dřevem byl dub, buk nebo habr (pro se zlatníky se pálilo výhradně z borovic).

Na jaře nastoupili mistři uhlíři a jejich robotníci, kteří na vhodných místech upravili terén do rovného a nakypřeného kruhu. Připravili plac o průměrné šíři 5-10 m. Ve svažitějším terénu to byla velmi náročná práce, plac byl pak z poloviny zaříznut a z poloviny nasypán a zpravidla byl jeho půdorys spíše protáhle eliptický po směru vrstevnic. Často se těchto činností aktivně zúčastňovaly ženy.

Do středu tzv. krále, který byl připravený ve tvaru elipsy, se zarazil kůl (slovanský typ milíře) nebo několik železných tyčí (typ německý), které měly v době samotného pálení hrát roli komínu. Dno milíře se pokrylo chvojím nebo drny a od krále se začala samotná stavba dvou až čtyřpatrového (německý typ) paraboloidu. Do středu a na kraje se dávaly nejslabší polena (ke králi na zapálení ještě něco drobnějšího), nejsilnější zhruba do poloviny poloměru. Skládaly se svisle tenčími konci nahoru do tří nebo více šicht (vrstev). Tak se docílilo toho, že vršek (čepec) celého milíře byl vcelku špičatý. Do takové haldy se obvykle vešlo až 25 m 3 dřeva. Nakonec se celá hromada kromě krále obložila krytinou - drny, chvojí, vlhká zemina, mour a z boků se obložil kamením, aby se milíř nesesouval.

Pak se vyskládaný a zakrytý milíř zapálil (obvykle v dubnu nebo v květnu). Zapaloval se shora, nebo podle potřeby ze strany hromady jakýmsi kanálkem. Celý prostor kolem středu, kam se ještě několikrát přikládalo, se spálil. Potom, co už nevycházel žádný kouř, se zakryl král a nově se otevřelo několik menších otvorů rovnoměrně po povrchu hromady. Ty se pak hlídaly, zavíraly a další jiné otevíraly tak, aby byl milíř vypálen co nejrovnoměrněji. Nejkvalitnější uhlí se nacházelo zhruba v polovině poloměru, kde byl také největší žár asi 350°C. Z důvodů náročnosti bylo třeba předávat zkušenosti z generace na generaci (děděný uhlířský um).

Trochu z odborné stránky aneb co se skutečně děje v milíři ?
V milíři probíhala tzv. suchá destilace, při níž se dřevo rozkládalo na dřevěné uhlí (více či méně znečištěný uhlík), kapalné látky (dehet) a plynné látky (vodní pára, metan, etan, propan). Vedlejším produktem pálení mohl být později tér, ocet či kolomaz. Jen z výčtu vedlejších produktů si dovedete představit, v jakém stavu byly plíce samotných uhlířů.

Pálení trvalo asi týden, dobrý uhlíř poznal podle množství a barvy kouře, jak na tom milíř je, a včas ho pomalu zhasil utěsněním všech otvorů. Pak nastalo (z důvodů „požární bezpečnosti") noční vyhrabávání uhlí. Důležité bylo s hotovým uhlím zacházet opatrně, protože větší kusy byly kvalitnější a dražší než kusy menší. Kvalita uhlí se vedle velikosti kusů posuzovala i jinými způsoby. Kvalitní uhlí šlo špatně lámat, málo černilo ruku a po zlomení byl lom silně lesklý. Ke slovu se zde dostávají opět uhlířovi pomocníci. Uhlí se nakládalo na proutím vykládané dřevěné povozy uhlí v pytlích a proutěných koších načež robotníci mohli vyrazit na dlouhou pouť s drahocenným nákladem k železárnám.

Jak žili uhlíři

Uhlíři během zimních sezon v lese také bydleli. Bydleli v dřevěných zemljankách nebo v chatrčích, vodu pili ze studánek a potoků, k jídlu mívali onu známou uhlířinu (uhlířské brambory). Nebyli úplně sami, sdružovali se do malých skupinek několika lidí, kteří si vzájemně vypomáhali nejenom s prací kolem milířů (každý jich měl na starosti v různém stádiu rozpracovanosti několik), ale zaskakovali i jeden za druhého. Uměli si menežovat práci tak, aby jedni obstarávali jídlo a druzí mohli pracovat.

V létě by jste už uhlíře na placech nenašli, na zahrávání si s ohněm bylo už moc sucho. A tak až napřesrok se na jiných místech objevili tito lesní poustevníci znovu. Buď využili již stávajících placů nebo si vytvořili nové, ale stále se drželi svých zaběhlých postupů (poctivou a tvrdou prací nabytých postupů až rituálů).

Po uhlířích nám v lesích zbyly kromě placů a uhelných svážných a obslužných cest už jenom místní jména jako uhlířská louka, uhlířská cesta nebo uhlířský vrch.

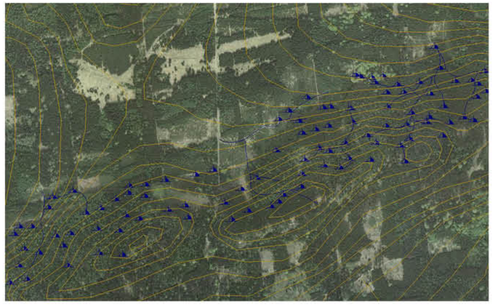

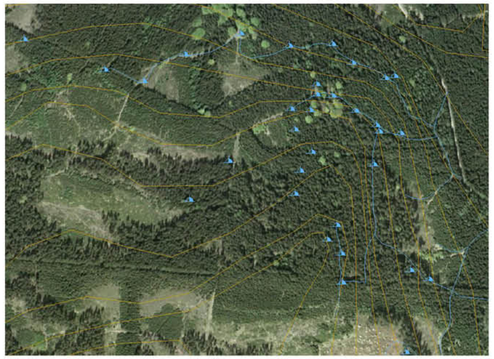

Kolik je tedy asi v Brdech placů? V nejvyšší koncentraci asi 150 placů na 1 km čtvereční

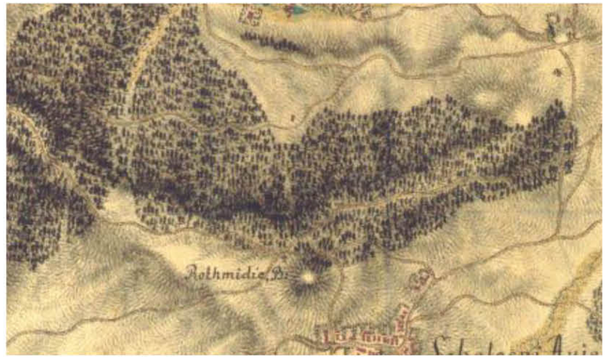
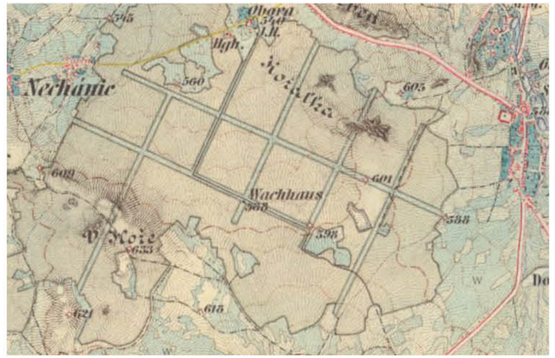

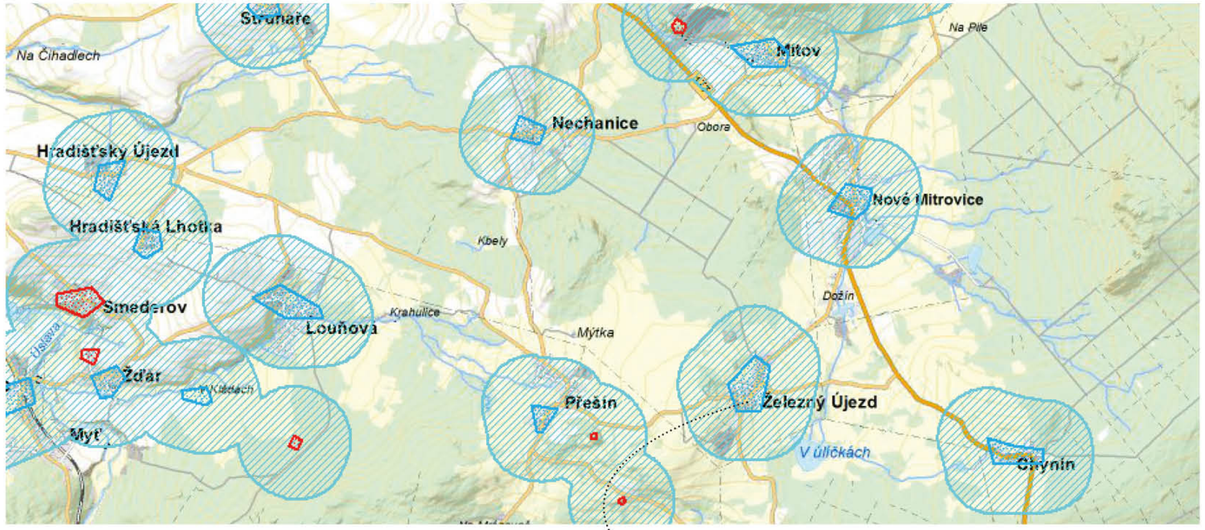

ARCHEOLOGICKÉ NALEZIŠTĚ ÚAN II. pozitivně prokázán výskyt archeologických nálezů, ale určité indicie mu nasvědčují nebo byl prokázán zatím jen nespolehlivě; pravděpodobnost výskytu archeologických nálezů 51 - 100 %

ARCHEOLOGICKÁ ZONA I. - : Území, na němž jsou stavebníci již od přípravy stavby povinni tento záměr oznámit Archeologickému ústavu AV ČR a umožnit jemu nebo oprávněné organizaci provést na dotčeném území záchranný archeologický výzkum (dále jen ZAV). Je-li stavebníkem právnická nebo fyzická osoba, při jejímž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu, hradí náklady ZAV tento stavebník; jinak hradí náklady organizace provádějící archeologický výzkum. Obdobně se postupuje, má-li se na takovém území provádět činnost, kterou by mohlo být ohroženo provádění archeologických výzkumů. Je nutné respektovat § 22 a § 23 zákona č. 20/1987 Sb., o st. památkové péči v platném znění, tzn. týká se záměrů provádět jakékoli zemní práce, při nichž může být učiněn archeologický nález.

Míšov- Koncem 17. století zde byla Vratislavy z Mitrovic založena skelná huť a došlo k celkové obnově Míšova, který se stal osadou dominikalistů - hutníků. V roce 1706 se tu údajně vyrábělo zrcadlové a tabulové sklo, pivní sklenice, korbele, džbány, misky, cukřenky a svícny. Od tohoto roku se tu postupně střídali skelmistři Jan Tomáš Werner, Kryštof Hülgarth a Jan Hofer.

Skelná huť, výrobna skla

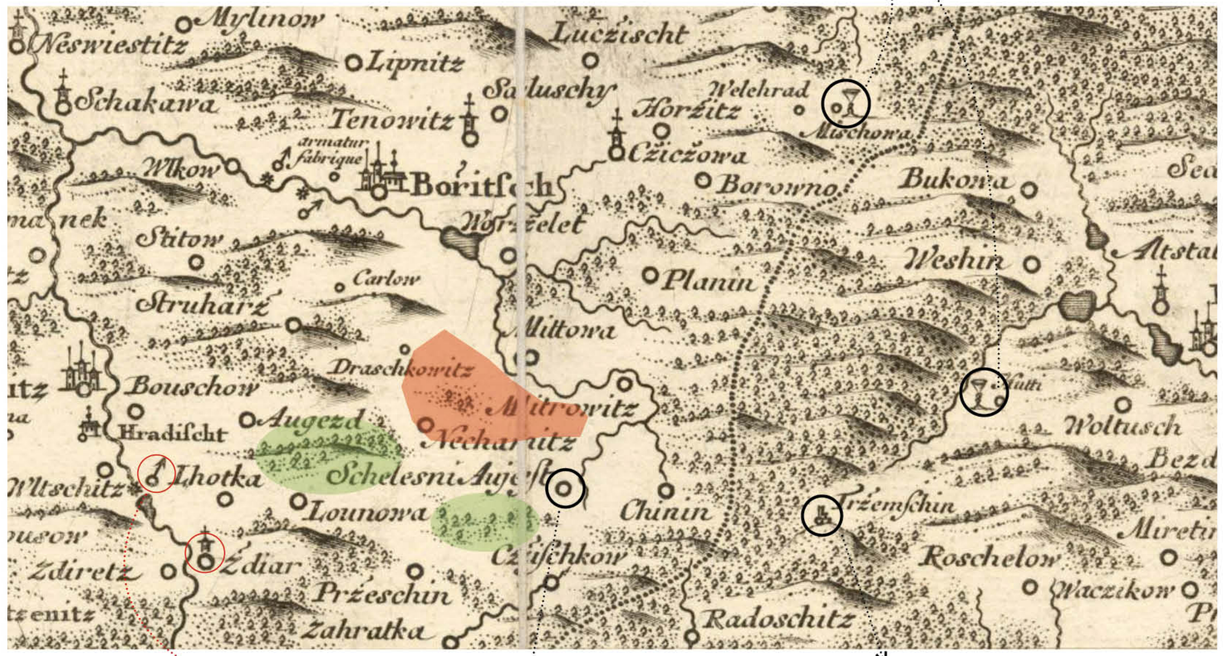

Zpracovávání železné rudy

Železný Újezd

Zbytky hradu Třemšín- ten byl založen Buzici kolem roku 1200. Už v 15. století však zpustl a dnes jsou zde k vidění jen jeho náznaky

Zdroj : http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?lang=cs&map_root=mul

ČLOVĚK V KRAJINĚ

Záměry v území
Hospodaření
Infrastruktura
Prostupnost
Dostupnost
Místa zastavení

Kateřina Beránková, Vojtěch Janeba & Anežka Vonášková - Ateliér Salzmann, 2020/2021, FA ČVUT

0

Oblast celého Železného Újezda a jeho přilehlého okolí se nachází v oblasti mezofytika. Mezofytikum je přechod mezi teplomilnou a chladnomilnou květenou. Převážně se jedná o oblasti opadavých listnatých lesů s kopcovitým terénem.

Řešené území se rozkládá v oblasti mírně teplého regionu. Převážně působící směr větru je z jiho-západu. V této oblasti je asi 30-40 letních dní, kdy teplota dosáhne nebo překročí 25 °C. Počet dní s teplotou alespoň 10 °C je zde mezi 140 až 160. Mrazových dní, tedy dní kdy minimální teplota klesne pod bod mrazu a dostane se tedy pod teplotu 0 °C, je zde 130 až 140. V této oblasti se vyskytuje i poměrně vysoký počet mrazových dní, tedy dní kdy teplota se po celý den drží pod bodem mrazu, těchto dní je zde okolo 40 až 50 dní v roce. Průměrné teploty během roku nejsou nijak závratně vysoké. Průměrná teplota v měsíci lednu je okolo -4 °C, v dubnu to je průměrně 6 °C, v červenci 16 °C a říjnová průměrná teplota se pohybuje okolo 6 až 7 °C.

Nacházíme se v území s poměrně vysokým úhrnem srážek, které se zde pohybují od 400 až po 500 mm za rok. Průměrný počet dní se srážkami, kdy na území spadne alespoň 1 mm, je asi 100 až 120. Dalo by se také porovnávat úhrn srážek ve vegetačním období, kdy to je průměrně 350 až 450 mm za rok, a průměrný úhrn srážek v zimním období, které se pohybuje okolo 250 až 300 mm za rok. Počet dní, kdy se tu v zimních obdobích nachází sněhová pokrývka je v průměru okolo 60 až 100 dní. Posledním určujícím znakem a popisem klimatického regionu v této oblasti je počet jasných dní v roce, kterých je 120 až 150, naopak početní dní zatažených během roku se pohybují průměrně okolo 50 až 60 dní.

M. Č. PŘEŠÍN
zastavitelné plochy
P1a, b - SV smíšené obytné venkovské
P2a, b - SV smíšené obytné venkovské
P3a, b, c, d - SV smíšené obytné venkovské
P5b - PV veřejná zeleň
P6 - PV úprava veřejného prostranství
P7a, b - SV smíšené obytné venkovské
P8 - IT ČOV
P12 - SV smíšené obytné venkovské
P13 - SV smíšené obytné venkovské
P19 - VS plochy smíšené výrobní

plochy přestavby
P4 - RH rekreace hromadná - hřiště
P5a - PV veřejná zeleň
P10 - PV úprava návesního prostranství
P11 - VS konverze zeměděl. areálu na VS
P15 - VS konverze zeměděl. areálu na VS

plochy změn v krajině a úprav nezastavěných ploch
P20 - NV revitalizace Přešínského potoka

M. Č. ŽELEZNÝ ÚJEZD
zastavitelné plochy
Zu1a, b - SV smíšené obytné venkovské
Zu2a, b, c, d - SV smíšené obytné venkovské
Zu3 - IT vodojem - rozšíření
Zu5 - RH rekreace hromadná
Zu14 - SV smíšené obytné venkovské
Zu15a, b - SV smíšené obytné venkovské
Zu16 - SV smíšené obytné venkovské
Zu17 - SV smíšené obytné venkovské

plochy přestavby
Zu10 - PV úprava návesního prostranství
Zu11 - VS konverze zeměděl. areálu na VS
Zu12 - ID úprava MK
Zu13 - SV smíšené obytné venkovské
Zu22 - PV veřejná zeleň

plochy změn v krajině a úprav nezastavěných ploch
Zu20 - NV revitalizace a odbahnění rybníka
Zu21 - NV revitalizace potoka
Zu23 - NL úprava parkového lesa
Zu24 - NS smíšené nezastavěné s vodní plochou

plochy územních rezerv
ZuR1 - IT ČOV a ÚK

- hranice území obce
- hranice katastrálního území
- hranice zastavěného území
- areál bývalých muničních skladů podzemních
- PK zastavitelné plochy
- PHI plochy přestavby
- ZuN1 plochy změn v krajině a úprav nezastavěných ploch
- ZuR1 územní rezervy

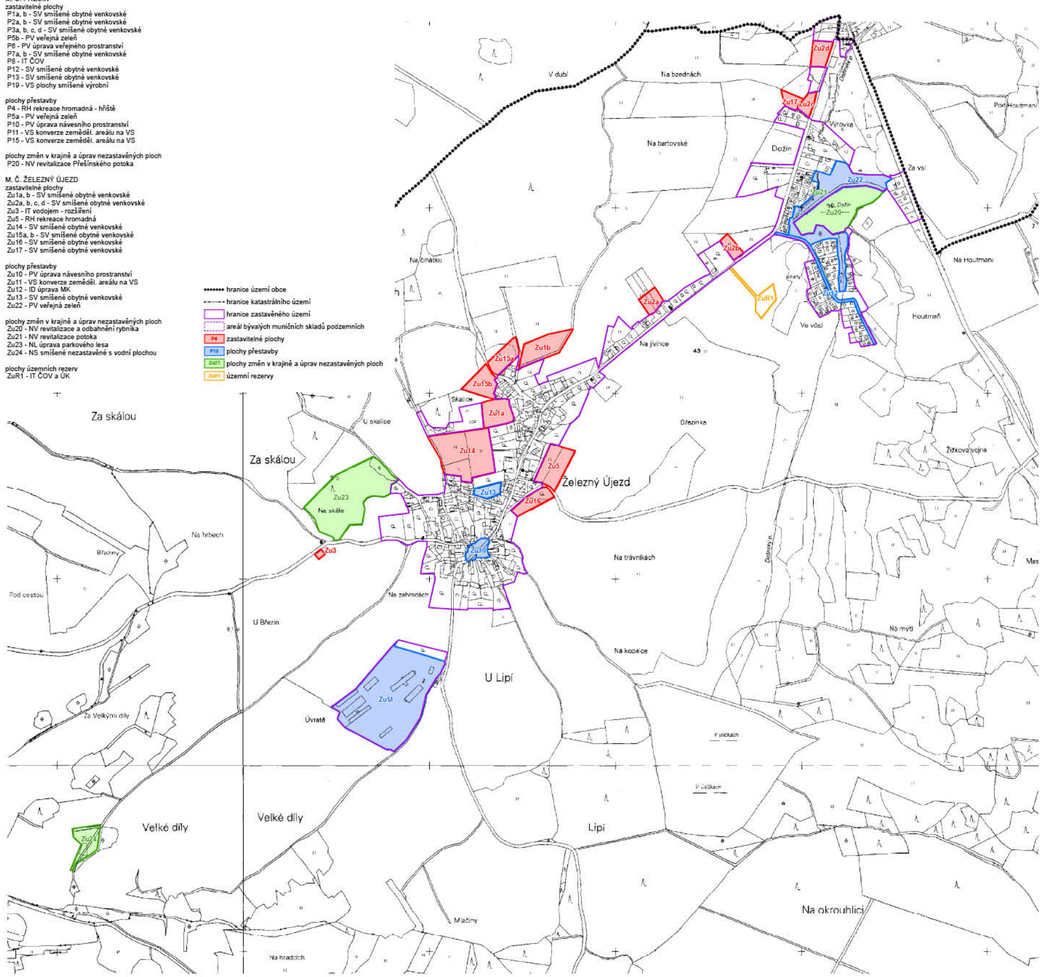

M. Č. PŘEŠÍN
zastavitelné plochy
P1a, b - SV smíšené obytné venkovské
P2a, b - SV smíšené obytné venkovské
P3a, b, c, d - SV smíšené obytné venkovské
P5b - PV veřejná zeleň
P6 - PV úprava veřejného prostranství
P7a, b - SV smíšené obytné venkovské
P8 - IT ČOV
P12 - SV smíšené obytné venkovské
P13 - SV smíšené obytné venkovské
P19 - VS plochy smíšené výrobní

plochy přestavby
P4 - RH rekreace hromadná - hřiště
P5a - PV veřejná zeleň
P10 - PV úprava návesního prostranství
P11 - VS konverze zeměděl. areálu na VS
P15 - VS konverze zeměděl. areálu na VS

plochy změn v krajině a úprav nezastavěných ploch
P20 - NV revitalizace Přešínského potoka

M. Č. ŽELEZNÝ ÚJEZD
zastavitelné plochy
Zu1a, b - SV smíšené obytné venkovské
Zu2a, b, c, d - SV smíšené obytné venkovské
Zu3 - IT vodojem - rozšíření
Zu5 - RH rekreace hromadná
Zu14 - SV smíšené obytné venkovské
Zu15a, b - SV smíšené obytné venkovské
Zu16 - SV smíšené obytné venkovské
Zu17 - SV smíšené obytné venkovské

plochy přestavby
Zu10 - PV úprava návesního prostranství
Zu11 - VS konverze zeměděl. areálu na VS
Zu12 - ID úprava MK
Zu13 - SV smíšené obytné venkovské
Zu22 - PV veřejná zeleň

plochy změn v krajině a úprav nezastavěných ploch
Zu20 - NV revitalizace a odbahnění rybníka
Zu21 - NV revitalizace potoka
Zu23 - NL úprava parkového lesa
Zu24 - NS smíšené nezastavěné s vodní plochou

plochy územních rezerv
ZuR1 - IT ČOV a ÚK

- hranice území obce
- hranice katastrálního území
- hranice zastavěného území
- areál bývalých muničních skladů podzemních
- PK zastavitelné plochy
- PHI plochy přestavby
- ZuN1 plochy změn v krajině a úprav nezastavěných ploch
- ZuR1 plochy územních rezerv

ÚSES
- NRBC
- RBC
- RBK
- LBC
- LBK
- ochranné pásmo NRBK

Plochy s rozdílným způsobem využití

BH			BH bydlení hromadné
SV	SV	SV	SV bydlení smíšené venkovské
RI	RI		RI rekreace individuální
RH	RH		RH rekreace hromadná
OV	OV		OV občanská vybavenost
PV	PV		PV veřejná prostranství
ID	ID		ID dopravní infrastruktura
IT	IT	IT	IT technická infrastruktura
VS	VS		VS plochy smíšené výrobní
VZ			VZ výroba zemědělská
NV	NV		NV vodní plochy
NL	NL		NL lesní plochy
NZ	NZ		NZ zemědělské plochy
NP			NP přírodní plochy
NS	NS		NS smíšené nezastavěné plochy

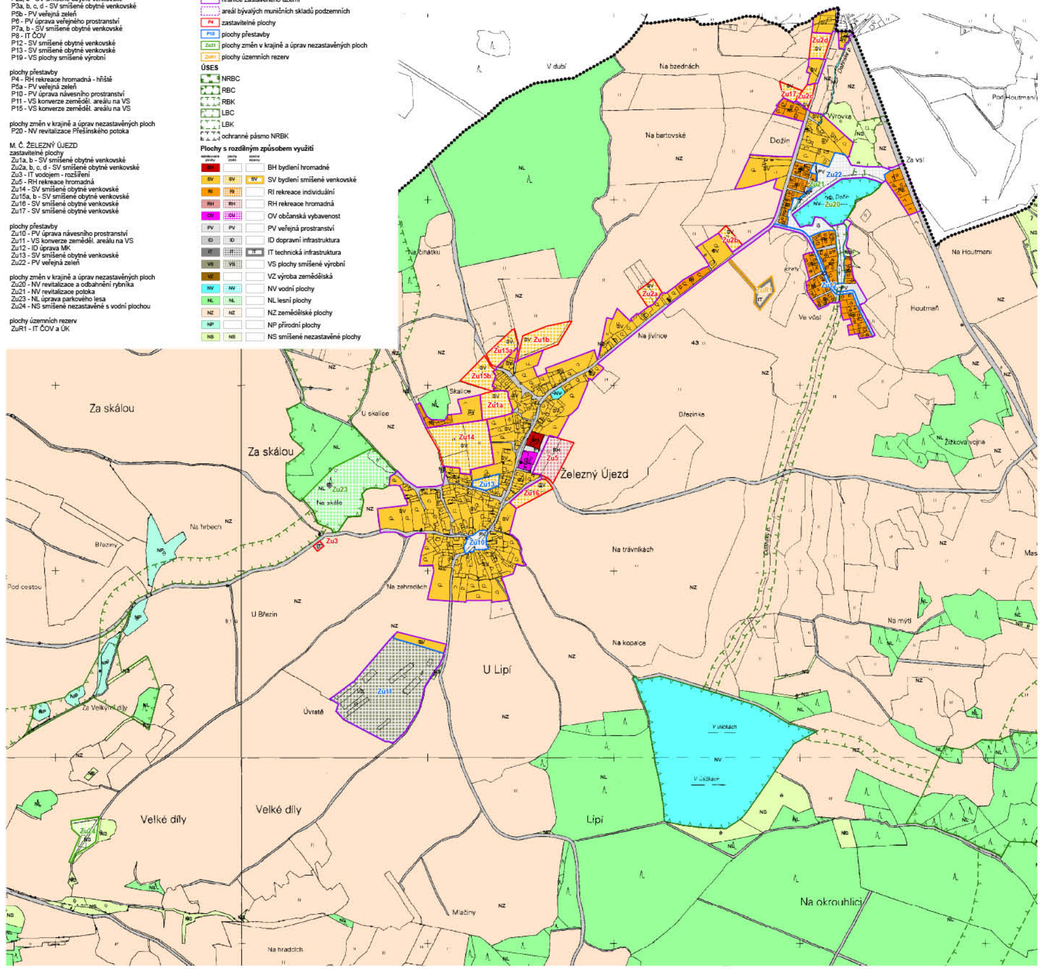

ÚZEMNÍ PLÁN

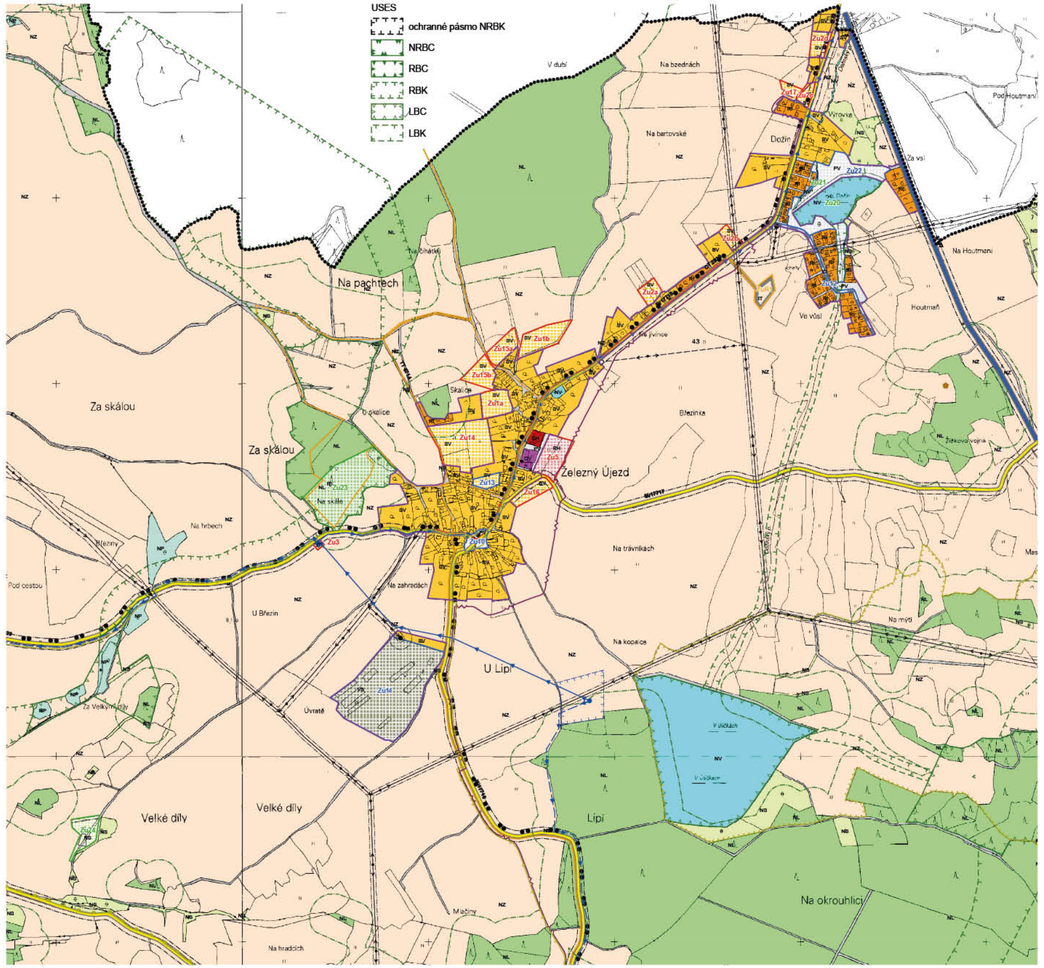

BH			BH bydlení hromadné
SV	SV	SV	SV bydlení smíšené venkovské
RI	RI		RI rekreace individuální
RH	RH		RH rekreace hromadná
OV	OV		OV občanská vybavenost
PV	PV		PV veřejná prostranství
ID	ID		ID dopravní infrastruktura
IT	IT	IT	IT technická infrastruktura
VS	VS		VS plochy výrobní smíšené
VZ			VZ výroba zemědělská
NV	NV		NV vodní plochy
NL	NL		NL lesní plochy
NZ	NZ		NZ zemědělské plochy
NP			NP přírodní plochy
NS	NS		NS smíšené nezastavěné plochy

- hranice území obce
- hranice katastrálního území
- hranice zastavěného území
- areál bývalých muničních skladů podzemních
- vesnická památková zóna
- nemovitá kulturní památka
- P4 zastavitelné plochy
- P10 plochy přestavby
- ZuR1 plochy změn v krajině a úprav nezastavěných ploch
- ZuR1 plochy územních rezerv
- stav / návrh
- el. vedení VVN 220 kV
- el. vedení VN 22 kV
- kanalizační řad
- vodovodní řad
- plynovod stl (OP 1 m)
- telekomunikační kabel
- radiorelé trasa
- trafostanice
- vodní zdroj
- vodojem
- ČOV
- silnice II. třídy
- silnice III. třídy
- místní komunikace (vybraná síť)
- účelová komunikace (vybraná síť)
- cyklotrasa
- turistická trasa
- venkovská pěší stezka
- ochranné pásmo
- ochranné pásmo vodního zdroje
- ochranný režim lesa
- poddolované území
- poddolované území bodově
- přírodní park
- přírodní rezervace
- EVL - návrh

M. Č. PŘEŠÍN
zastavitelné plochy
P1a, b - SV smíšené obytné venkovské
P2a, b - SV smíšené obytné venkovské
P3a, b, c, d - SV smíšené obytné venkovské
P9b - PV veřejná zeleň
P9 - PV úprava veřejného prostranství
P7a, b - SV smíšené obytné venkovské
P8 - IT ČOV
P12 - SV smíšené obytné venkovské
P13 - SV smíšené obytné venkovské
P19 - VS plochy smíšené výrobní

plochy přestavby
P4 - RH rekreace hromadná - hřiště
P5a - PV veřejná zeleň
P10 - PV úprava návesního prostranství
P11 - VS konverze zeměděl. areálu na VS
P15 - VS konverze zeměděl. areálu na VS

plochy změn v krajině a úprav nezastavěných ploch
P20 - NV revitalizace Přešínského potoka

M. Č. ŽELEZNÝ ÚJEZD
zastavitelné plochy
Zu1a, b - SV smíšené obytné venkovské
Zu2a, b, c, d - SV smíšené obytné venkovské
Zu3 - IT vodojem - rozšíření
Zu5 - RH rekreace hromadná
Zu14 - SV smíšené obytné venkovské
Zu15a, b - SV smíšené obytné venkovské
Zu16 - SV smíšené obytné venkovské
Zu17 - SV smíšené obytné venkovské

plochy přestavby
Zu10 - PV úprava návesního prostranství
Zu11 - VS konverze zeměděl. areálu na VS
Zu12 - ID úprava MK
Zu13 - SV smíšené obytné venkovské
Zu22 - PV veřejná zeleň

plochy změn v krajině a úprav nezastavěných ploch
Zu20 - NV revitalizace a odbahnění rybníka
Zu21 - NV revitalizace potoka
Zu23 - NL úprava parkového lesa
Zu24 - NS smíšené nezastavěné s vodní plochou

plochy územních rezerv
ZuR1 - IT ČOV a ÚK

HOSPODÁŘSKÁ STAVENÍ

Radovan Sochor - Biologické zemědělství
Rodiná firma která založila největší francheesu lokálních restaurací v čechách. Radovan Sochor a jeho syn

Zemědělské družstvo - Zemědělské družstvo Železný Újezd je zemědělskou společností, která hospodaří na celkové výměře 421 ha zemědělské půdy. Družstvo je zaměřeno na zemědělskou výrobu a to převážně na chov skotu.

Zemědělské družstvo každoročně pořádá mistroství ČR v kosení trávy a soutěž Železný sekáč. Zábavný den pro pronajímatele půdy a širokou veřejnost. Hlavním programem této soutěže je sekání.

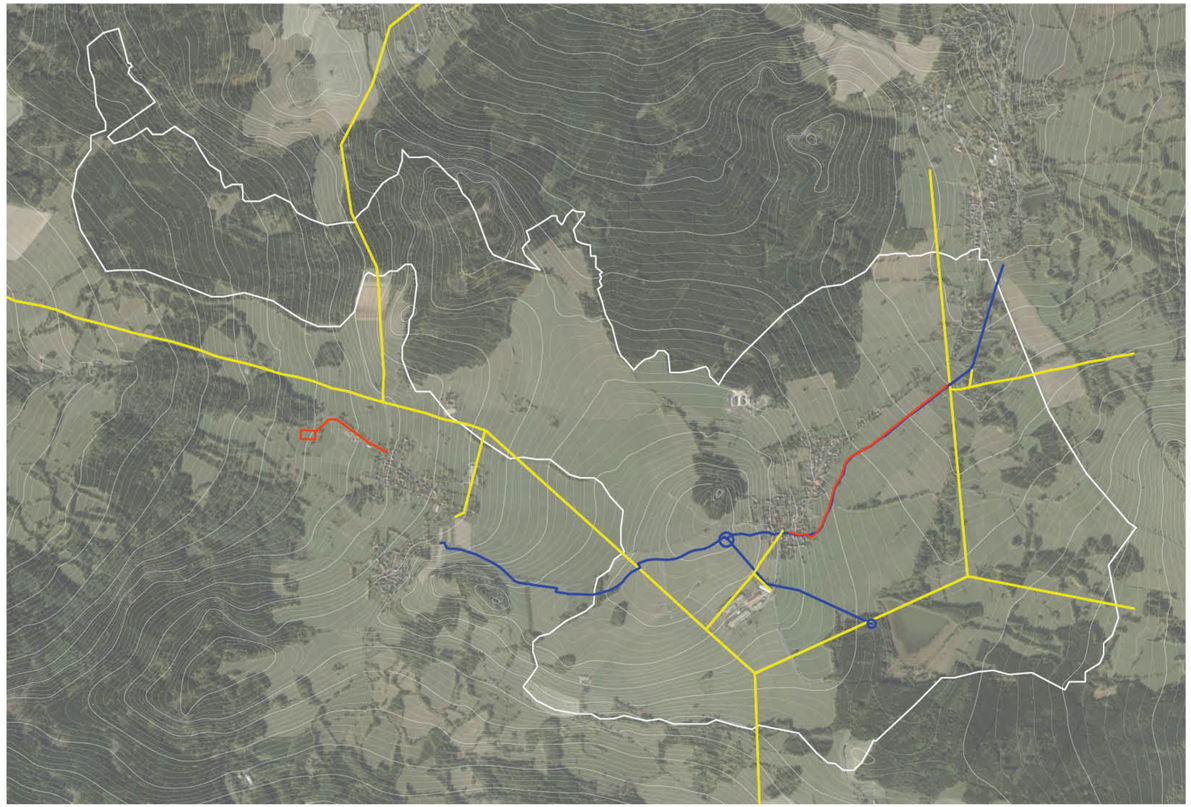

Nadzemní elektrické vedení
Vodovod
Kanalizace

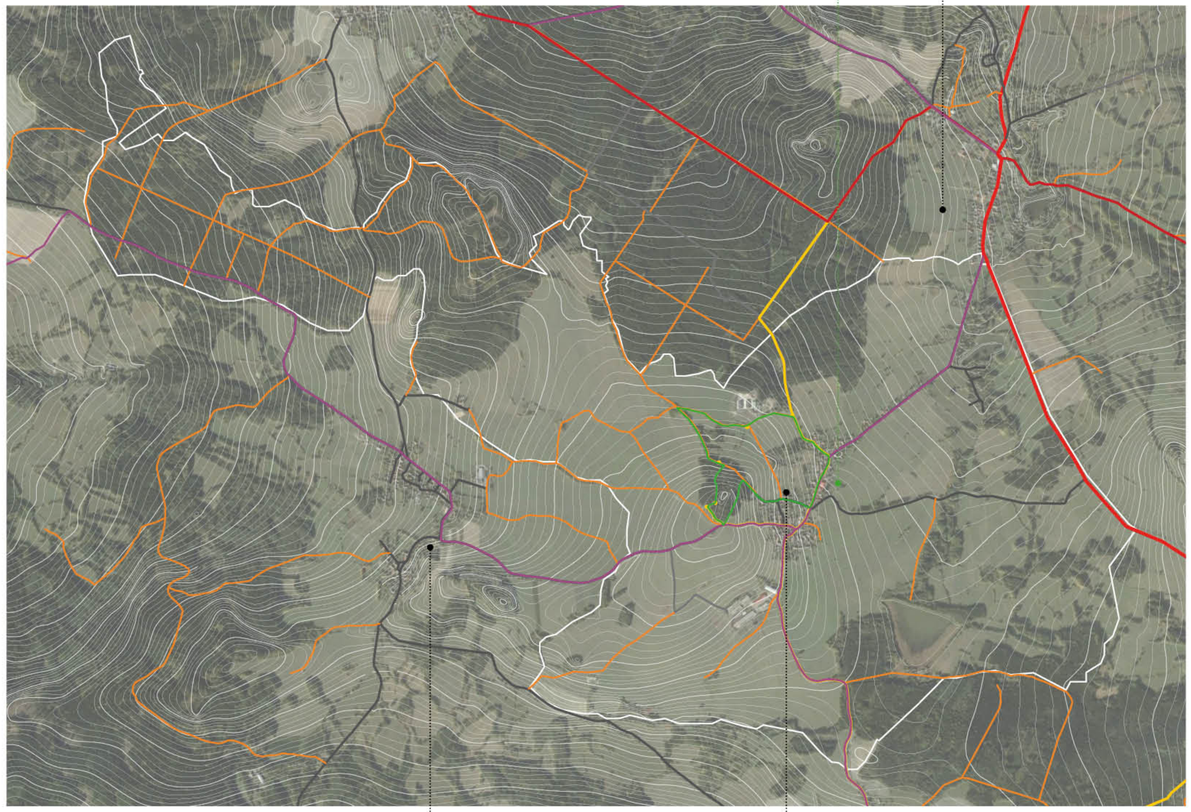

Polní cesty
Silnice
Cyklistické trasy
Silnice 2.třídy
Žlutá stezka

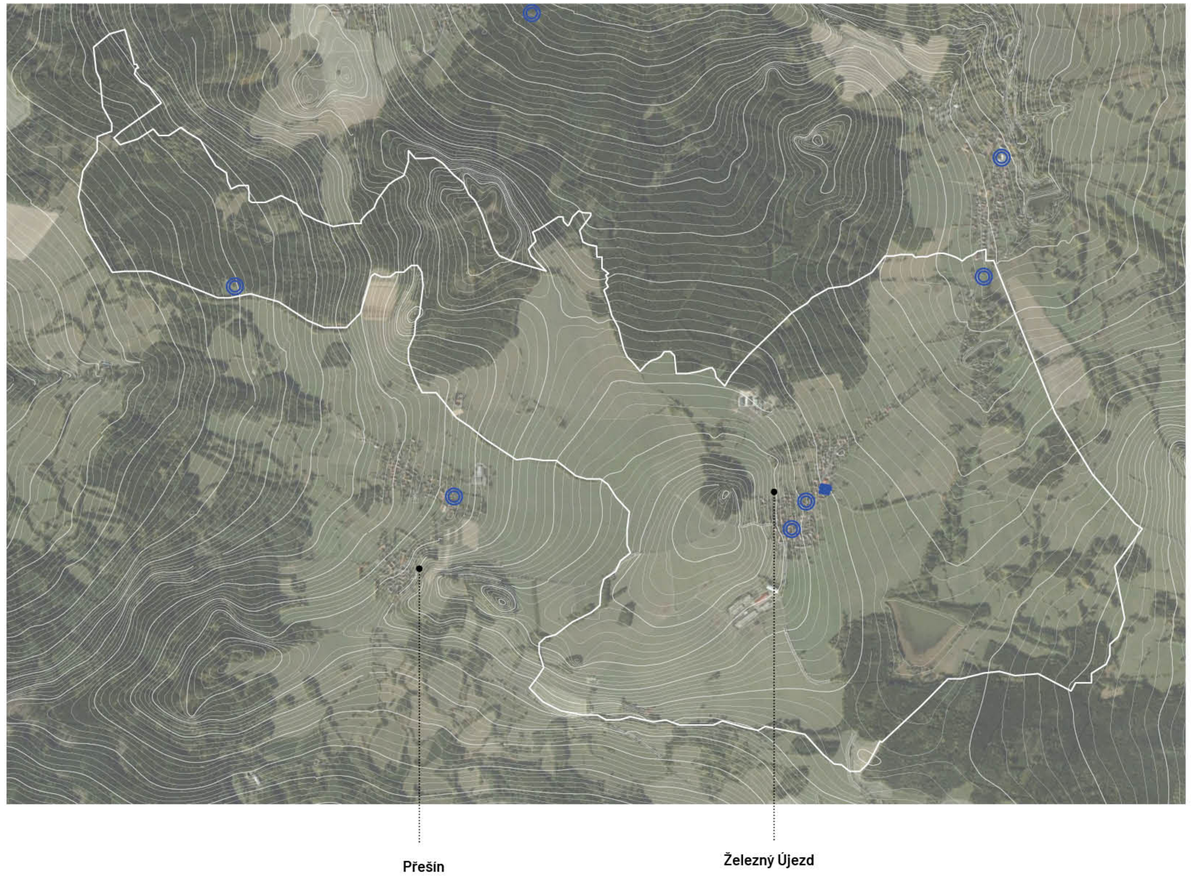
Přešín
Železný Újezd

Vyhlídka vršky
Dub z Nechanic
Rozhledna na Skále
Kostel sv. Jana Nepomuckého
kaplička
Pozůstatky hradu Strašná skála
Vyhlídka U Kříže

MÍSTA ZASTAVENÍ

Dub u Nechanic
Vzrůstem výrazný až 200 let starý dub zimní (Quercus petraea 'Mespilifolia'). Nachází se nedaleko Nechanic u Nových Mitrovic. Na seznam památných stromů byl zapsán v červnu 2012. Roste v lesním podrostu na jih od obce při cestě na kopec Hora, v nadmořské výšce 655 m. Výška stromu je 17 m, výška koruny 12 m, šířka koruny 9 m, výška kmene 5,2 m, obvod kmene 377 cm

Křížky v krajině
V Železném Újezdě a jeho okolí se řada drobných památek. Jednou z nich jsou i památné křížky. Ty byly v české krajině umisťovány na významná orientační místa (návsi, vizuálně zapamatovatelná místa či místa s lokálním významem) Nejinak je tomu i zde. Křížek můžeme nalézt na návsi a ve volné krajině blízko vedlejšího Chynína.

Pozůstatky hradu Strašná skála
Dnes na místě nalezneme již jen hluboký příkop s valem a zbytky zdí zarůstajících vegetací. Ty patří hradu, který se nacházel na vyvýšeném skalnatém pahorku Strašné skály nedaleko Čížkova, jehož založení archeologové datují do 13. století. První popis pochází z druhé poloviny 19.století , dále pak v 30 letech století dvacátého a v letech 1993 a 1994 byl proveden systematický povrchový průzkum, na jehož základě lze rekonstruovat někdejší stavební podobu hradu včetně jeho předhradí.

Rozhledna na skále
Vysílač postavený kolem roku 2001 sloužící též jako oblíbená regionální rozhledna. Nachází se na vrcholku zalesněného kopce v přímé blízkosti Železného Újezdu. Nabízí krásný výhled na krajinu jihozápadních Čech. Na severní straně jsou vidět Krušné a Doupovské hory, směrem na západ Český les, Šumava a na jihu Blanský les a Písecké hory, východním směrem pak část Brd a hřeben Radče. Kolem rozhledny prochází také naučná stezka.

Socha svatého Floriána
Postava ve zbroji římského vojína s mečem a korouhví, vylévající vodu z vědra na hořící dům v připomínce toho, že prý kdysi svou modlitbou odvrátil plamennou zkázu, to je Svatý Florián – ochránce v nebezpečí ohně, vody a války, patron hasičů, kominíků a zedníků.

Již ve středověku lidé považovali sv. Floriána za ochránce před nebezpečím ohně (snad pro jeho násilnou smrt ve vodě), lidé věří také v jeho ochranu před bouří, velkou vodou či suchem. Traduje se, že modlitby směřované ke sv. Floriánovi již zachránily nejeden život a nemalý majetek. Sv. Florián je nejčastěji zpodobňován jako římský voják s přilbou, mečem a korouhví vylévající z vědra vodu na hořící dům, popř. chrám.

Zejména na venkově pak sv. Florián představoval častý námět pro nejrůznější sošky, plastiky či malby, které měly chránit dům a jeho obyvatele před neštěstím. V minulosti bylo během svátku sv. Floriána dokonce zapovězeno rozdělávat oheň a nosit vodu, aby v usedlosti nedošlo k nehodě.

Kostel Jana Nepomuského - Nové Mitrovice
V roce 1722 nechala hraběnka ze spálenopořičského panství Anna Polyxena vystavět osmibokou kapli, která byla 1726 zasvětsena sv. Janu Nepomuckému. Architektonický návrh zřejmě provedl Jan B. Santini. Kostel vznikl pozdější přestavbou. K původnímů cetrálnímu kněžišti byla přistavěna obdélná loď s hranolovou věží při západní straně kostela. Kněžiště je zaklenuto osmibokou kopulí s lucernou. Nad havním vstupem je kamenný portál s aliančním znakem Vratislavů z Mitrovic. Původně byl kostel pod správou farnosti Čížkov do postavení nedaleké fary v roce 1747. Když prodala panství Anna Polyxena, správovala kostel Metropolitní kapitula sv. Víta v Praze. V prosinci 2017 byl znovu instalován restaurovaný barokní obraz sv. Jana Nepomuckého na hlavní oltář. Světec se narodil v nedalekém Nepomuku kolem roku 1345, jako syn soudce.

https://www.pozary.cz/clanek/991-sanctus-florianus-svaty-florian-aneb-patron-nejen-hasicu-slavi-4-kvetna-svatek/

MATERIÁLY

MATERIÁLY

Půdní bloky

Prostorové rozmístění zemědělsky využívaných půdních bloků a jejich parametry z hlediska obhospodařování jsou dány nejen historickým vývojem krajiny a změnou vlastnických vztahů k půdě v návaznosti na politickou a ekonomickou situaci, ale odráží se v něm i vývoj systémů hospodaření. Zásadní vliv na parametry půdních bloků má však také vývoj mechanizačních prostředků, jimž jsou dané parametry přizpůsobovány.

Jak definuje půdní blok ministerstvo životního prostředí?

,**PB - půdní blok je základní jednotkou evidence půdy LPIS** o minimální výměře 0,01 ha (100 m2). Pozor u půdního bloku není evidován uživatel, ale pouze plocha, která splňuje podmínky pro evidenci. Teprve na ploše PB mohou zemědělci evidovat své pozemky.

Půdní blok představuje:
a) souvislou plochu zemědělsky obhospodařované půdy, která je v terénu zřetelně oddělena (např. lesním porostem, zpevněnou komunikací apod.)
b) souvislou vodní plochu využívanou pro účely chovu ryb,
c) souvislou plochu zalesněné půdy,
d) ekologicky významný prvek.

DPB - díl půdního bloku je součástí půdního bloku, představuje souvislou plochu zemědělsky obhospodařované půdy o minimální výměře 0,01 ha (100 m2), jejíž hranice lze identifikovat v terénu a na níž vykonává vlastním jménem a na vlastní odpovědnost zemědělskou činnost fyzická nebo právnická osoba a je na ní pěstován jeden druh zemědělské kultury stanovené podle nařízení vlády č. 307/2014 Sb. o stanovení podrobností evidence využití půdy podle uživatelských vztahů, popřípadě se na ní nachází ekologicky významný prvek. Jakmile bude mít uživatel zaevidované pozemky (DPB) v evidenci půdy LPIS, může zažádat o dotace.

V návaznosti na historické události po roce 1948 došlo v tehdejším Československu k výraznému nárůstu především výměry půdních bloků, které vznikly potlačením vlastnických vztahů v půdě. Důsledkem tohoto procesu byly vytvořeny velké půdní bloky, bez ohledu na původní vlastnické vztahy dané dědičným právem vlastníků. Vzniklé celky, přetrvávající do dnešní doby, však ve většině případů nerespektují přirozenou variabilitu krajinného prostoru z hlediska půdních, reliéfních, hydrologických a dalších podmínek. V pozdějších letech docházelo k dalšímu slučování pozemků, zejména ve spojitosti s nárůstem záběru pracovních záběrů strojů v přímé závislosti na zvyšujícím se výkonu motorů tažných prostředků. Nárůst záběru strojů vedl rovněž k omezování zpracování půdy na členitých okrajích půdního bloku, či k úplnému omezením využití malých pozemků nebo jejich částí navazujících na homogenní celek.

LPIS -je geografický informační systém- GIS, který je tvořen primárně evidencí využití zemědělské půdy. LPIS vznikal na základě zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství na přelomu let 2003 a 2004.)

1.

2.

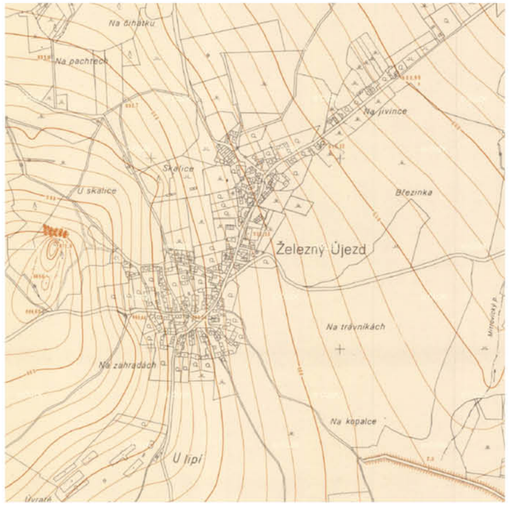

CHARAKTER KRAJINY A JEJÍ TYPOLOGIE

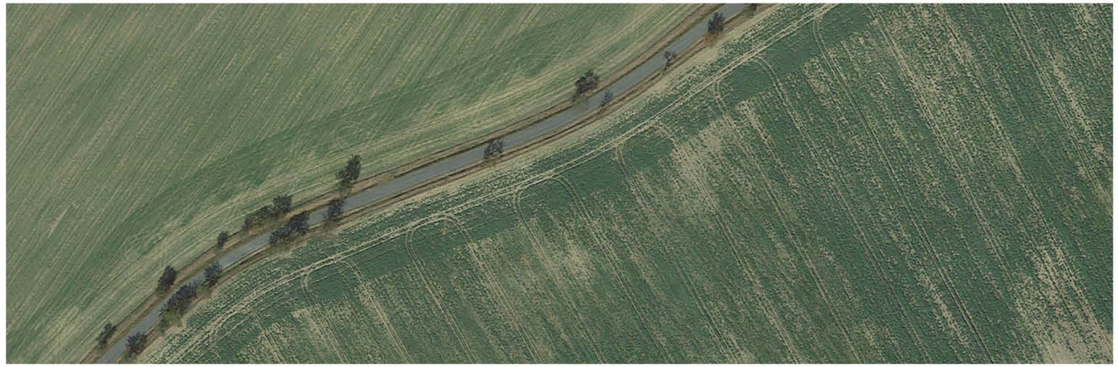

CHARAKTER KRAJINY A JEJÍ TYPOLOGIE

TYPOLOGIE ZÁSTAVBY

SKICI Z TERÉNÍHO PRŮZKUMU - typologie krajiny

SKICI Z TERÉNÍHO PRŮZKUMU - typologie krajiny

PROBLÉMOVÁ MAPA VYPRACOVANÁ NA BLÍZKÉ OKOLÍ

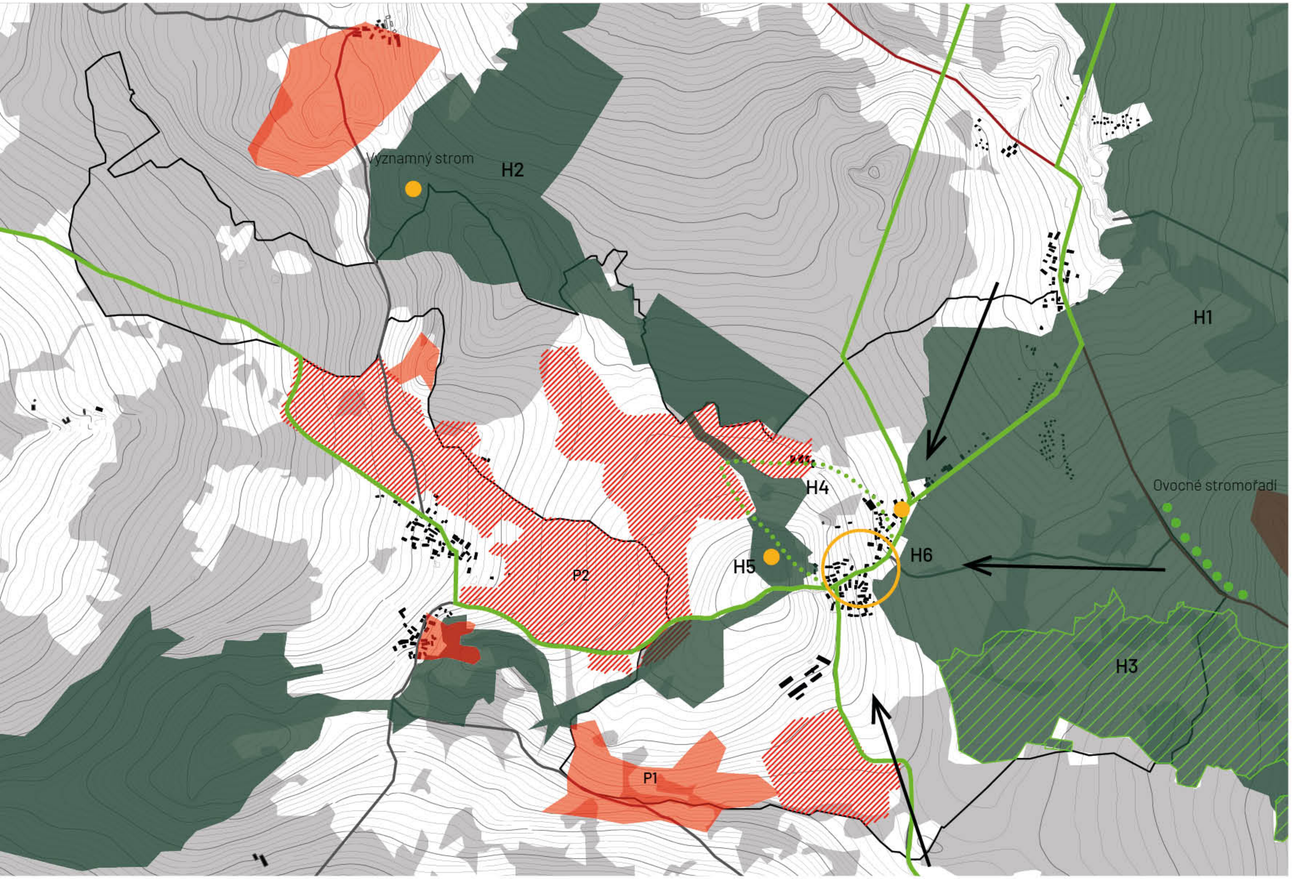

Potenciál:
1. Podpoření retence vody
2. Alternativa pro vývod kanalizací
3. Rozšíření nabídky turistických a cyklistických tras
4. Propojení s hodnotami v Brdech, Přešín, Chynín
5. Možné využití a obnovy hystorických tras
6. Podpoření hospodaření - stavby a napajedla
7. Edukace návštěvníků krajiny
8. Práce s dešťovou vodou - akumulace, retence
9. Cílené zapojování dobytka k obnově

Problémy:

P1 **Erozní půdy**

P2 **Meliorační stavby**

Dostupnost veřejnou dopravou
Absence kanalizačních systémů
Nedostatek vody ve studnách pro obyvatele

Hodnoty:
Kulturně hodnotná krajina se zachovanými přírodě blízkými přírodě blízkými plochami

H1 **CHKO Brdy**

H2 **ÚSES**

H3 **EVL**

H4 **Naučná stezka**

Rozhledna

Zachovaná venkovská architektura, roubenky, hostinec pod rozhlednou a možnosti ubytování pro turisty

Zajímavé pohledové osy

Ten vůkol kraj, kam oči spočinou,
ten šumný háj zde voní smrčinou,
to hvozdy Brdské jsou,
mou touhou jedinou.
Ráj tichý v klínu hor,
skal ? lesů dlouhý val,
i stíny bříz jsou opodál.

„S krajinami je to jako s lidmi, nikdy je úplně nepoznáme. Každý člověk a každá krajina mohou za určitých okolností projít všemi fázemi, od té nejubožejší ošklivosti až po tu nejvznešenější krásu."